

Eskilstuna
kommun

Grönplan 2020-2030

för Eskilstuna kommun

Innehåll

DEL 1 Grönstruktur och ekosystemtjänster

Bakgrund, grönplanens roll och gröna strategier

DEL 2 Naturvård, stadens grönstruktur och friluftsliv

Riktlinjer och åtgärder

DEL 3 Faktaunderlag grönstruktur i Eskilstuna kommun

Landsbygden, stadsnära zon och staden

Beslutad när	
Beslutad av	Kommunfullmäktige
Diarienummer	KSKF/2019:8
Ersätter	Naturvårdsplan för Eskilstuna kommun, beslutad av kommunfullmäktige den 26 oktober 2006, § 9, samt grönstrukturplan för stadsbygd i Eskilstuna kommun, beslutad av stadsbyggnadsnämnden, den 22 november 2006 § 4.
Gäller för	Samtliga nämnder och bolag
Gäller fr o m	2021-01-01
Gäller t o m	2030-12-31
Dokumentansvarig	Kommunstyrelsen
Uppföljning	Årligen

Ämnesområde och bakgrund

Grönplan för Eskilstuna kommun ska vägleda kommunens arbete med naturvård, grönstruktur och friluftsliv

Grönplan för Eskilstuna kommun

Grönplan för Eskilstuna kommun ska vägleda i kommunens arbete med fysisk planering, lovgivning och exploatering på ett sådant vis att kommunen bidrar till att uppnå de nationella miljömålen och friluftsmålen..

Gällande lagstiftning och annan rättslig reglering

Många frågor som grönplanen behandlar regleras samtidigt av annan lagstiftning, till exempel plan- och bygglagen samt miljöbalken. Grönplanen visar hur kommunen ska möta lagkraven men och visa på en högre ambition i arbetet med naturvård, grönstruktur och friluftsliv.

Förhållande till redan fattade politiska beslut

Grönplanen förtydligar mark- och vattenanvändningen i kommunen. Den förtydligar intentionen med översiktsplaneringen i flera olika skalor, från kommunperspektiv till tätortsperspektiv.

Program

Ett program är ett styrande dokument som ska visa en färdriktning genom att innehålla vad som ska uppnås inom ett visst område. Det tar inte ställning till utförande, prioriteringar och metoder. Program ska vara långsiktiga, ej tidsbegränsade och beslutas av kommunfullmäktige.

Plan

En plan är ett styrande dokument som ska visa en färdriktning genom att innehålla konkreta mål och riktlinjer. Den ska vara tidsbegränsad och beslutas av kommunfullmäktige.

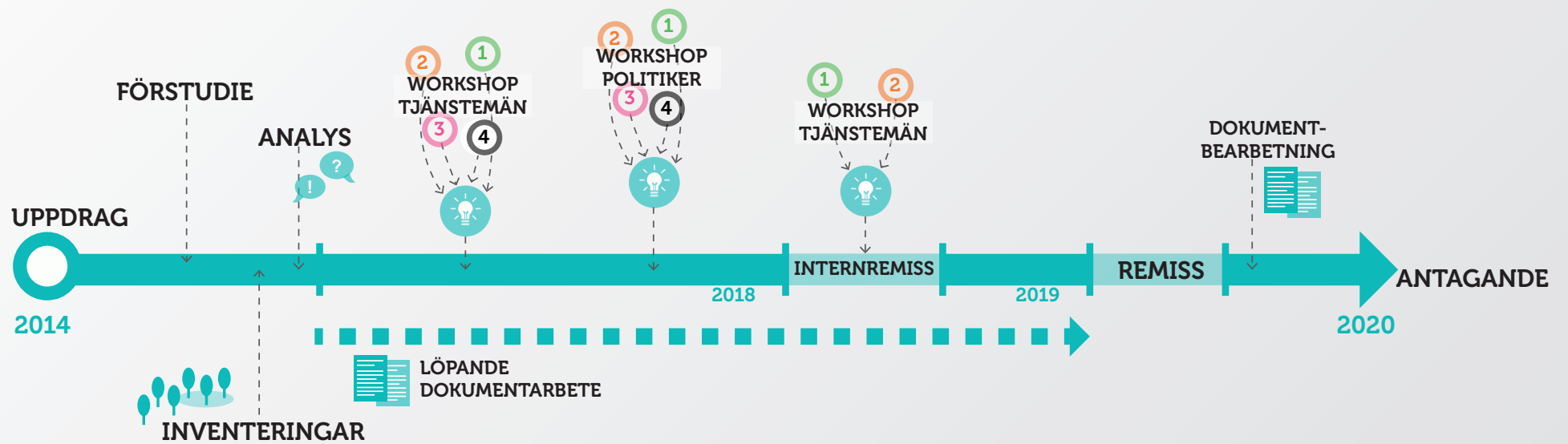
Policy

En policy är ett styrande dokument som ska visa ett övergripande förhållningssätt och som ska tjäna som vägledning inom ett område, med angivande av övergripande mål och värden som ska eftersträvas. Policys ska vara långsiktiga, ej tidsbegränsade och beslutas av kommunfullmäktige.

Riktlinje

En riktlinje är ett styrande dokument som ska säkerställa ett korrekt agerande och god kvalitet i handläggning och utförande. Riktlinjer ska vara långsiktiga, ej tidsbegränsade och beslutas av kommunfullmäktige.

Arbetsprocess Grönplan

Medverkande och process

Metod

- Naturvärdesinventeringar
- Spridningsanalys
- Parkinventering
- Inventering rekreativa strukturer
- Inventering stadsnära värdeområden
- Visualiseringar av grönstrukturen i tre skalor
- Workshop ekosystemtjänster tjänstemän
- Workshop ekosystemtjänster politiker
- Workshop friluftsliv tjänstemän
- Workshop friluftsliv föreningsliv
- Workshop riktlinjer och åtgärder tjänstemän

Läsansvisning grönplan

Del 1 visar kommunens grönstruktur ur ett grönt infrastrukturperspektiv. Gröna strategier ger vägledning i planeringen relaterat till den gröna infrastrukturen, i bevarandet av värdefulla miljöer och som underlag i utvecklingsarbete. Grön infrastruktur i Eskilstuna kommun är bedömd utifrån både ett ekologiskt- och ett rekreativt perspektiv och med begreppet ekosystemtjänster i fokus.

Del 2 innehåller riktlinjer för kommunens arbete med naturvård, stadens grönstruktur och friluftsliv samt åtgärder som är aktuella i närtid efter grönplanens antagande. Tanken är att del 1 och riktlinjerna i del 2 ska ge en bra grund för att kontinuerligt ta fram nya åtgärdsförslag.

Del 3 innehåller faktaunderlag och beskrivningar av grönstrukturen i bland annat naturområden och parker, med utgångspunkt från de inventeringar som gjorts. Kartor och klassificeringar är framtagna utifrån ett nuläge vid inventering och visar inte en ideal situation.

Medverkande i arbetet:

Styrgrupp

Kristina Birath, *miljö- och samhällsbyggnadsdirektör KLK*
Marianne Hagman, *förvaltningschef SBF*
Eva Königsson, *förvaltningschef KFF*
Mattias Albers, *områdeschef KFF*

Projektledare:

Oskar Forsum, *samordnare KLK*
Karin Stolt, *landskapsarkitekt plan SBF*
Johan Forsberg, *kommunekolog KLK/plan SBF*

Arbetsgrupp:

Oskar Forsum, *samordnare KLK*
Karin Stolt, *landskapsarkitekt plan SBF*
Johan Forsberg, *kommunekolog KLK/plan SBF*
Sara Nordlund, *utvecklingsstrateg KFF*
Malin Göransson, *utvecklare KFF*
Katrín Fardish, *utvecklare KFF*
Gunilla Frenne, *kommunbiolog park och natur SBF*
Charlotta Kjellström, *kommunbiolog park och natur SBF*
Fredrik Eklund, *trädvårdare park och natur SBF*
John Kohlin, *GIS-ingenjör projekt- och GIS SBF*
Malin Christensson, *landskapsarkitekt projekt- och GIS SBF*
Cecilia Söderholm, *landskapsarkitekt projekt- och GIS SBF*

Projektgrupp:

Representanter från:

KFF
SBF plan
SBF bygg
SBF projekt- och GIS
SBF park- och natur
SBF utveckling
KLK FoEX
KLK samhällsbyggnad
Destination Eskilstuna
Torshälla stads förvaltning

Konsulter:

Ekologigruppen
Adoxa
Eivor Rudin, *landskapsarkitekt*
Enetjärn natur

Referensgrupp:

Natur- och vattenvårdsberedningen

Visualiseringar och illustrationer i del 1 & 2:

Ekologigruppen Juho Riikkonen
Övriga illustrationer och kartor är framtagna på SBF

Foto:

Lasse Eisele sid 24, 30, 60, 97
Mostphotos.se sid 15, 33, 39, 73, 83, 87, 89
Eskilstuna kommuns bildbank sid 64, 95
Övriga foton SBF

Grafisk form:

Don Sjögren, *Serviceförvaltningen*

Innehållsförteckning

DEL 1 GRÖNSTRUKTUR OCH EKOSYSTEMTJÄNSTER

Bakgrund, grönplanens roll och gröna strategier

Övergripande mål för grönplanen	9
1.1 Inledning	13
1.2 Viktigt med landskapsperspektiv	13
1.3 Behovet av bostadsnära natur	13
1.4 Vad är grönstruktur?	14
1.5 Urban natur samspelar med omgivande ekosystem	14
1.6 Grönplan och översiktsplan	14
1.7 Grönplan och detaljplan	14
1.8 Grönplan och bygglov	17
1.9 Grönplan och destinationsutveckling	17
1.10 Gröna strategier för landsbygden	19
1.11 Gröna strategier för stadsnära zon	21
1.12 Gröna strategier för staden	23

DEL 2 NATURVÅRD, STADENS GRÖNSTRUKTUR OCH FRILUFTSLIV

Riktlinjer och åtgärder

2.1 Åtgärder Eskilstuna kommun karta	26
2.2 Åtgärder Eskilstuna karta	27
Åtgärder Torshälla karta.	28
2.3 Riktlinjer naturvård	31
2.4 Naturvård	33
2.5 Nationell nivå	35
2.6 Ideellt arbete	35
2.7 Områdesskydd	35
2.8 Riktlinjer för kompensation vid exploatering	36
2.9 Riktlinjer för skogsbruk på kommunägd mark	38
2.10 Åtgärder naturvård	43
2.11 Riktlinjer för stadens grönstruktur	45

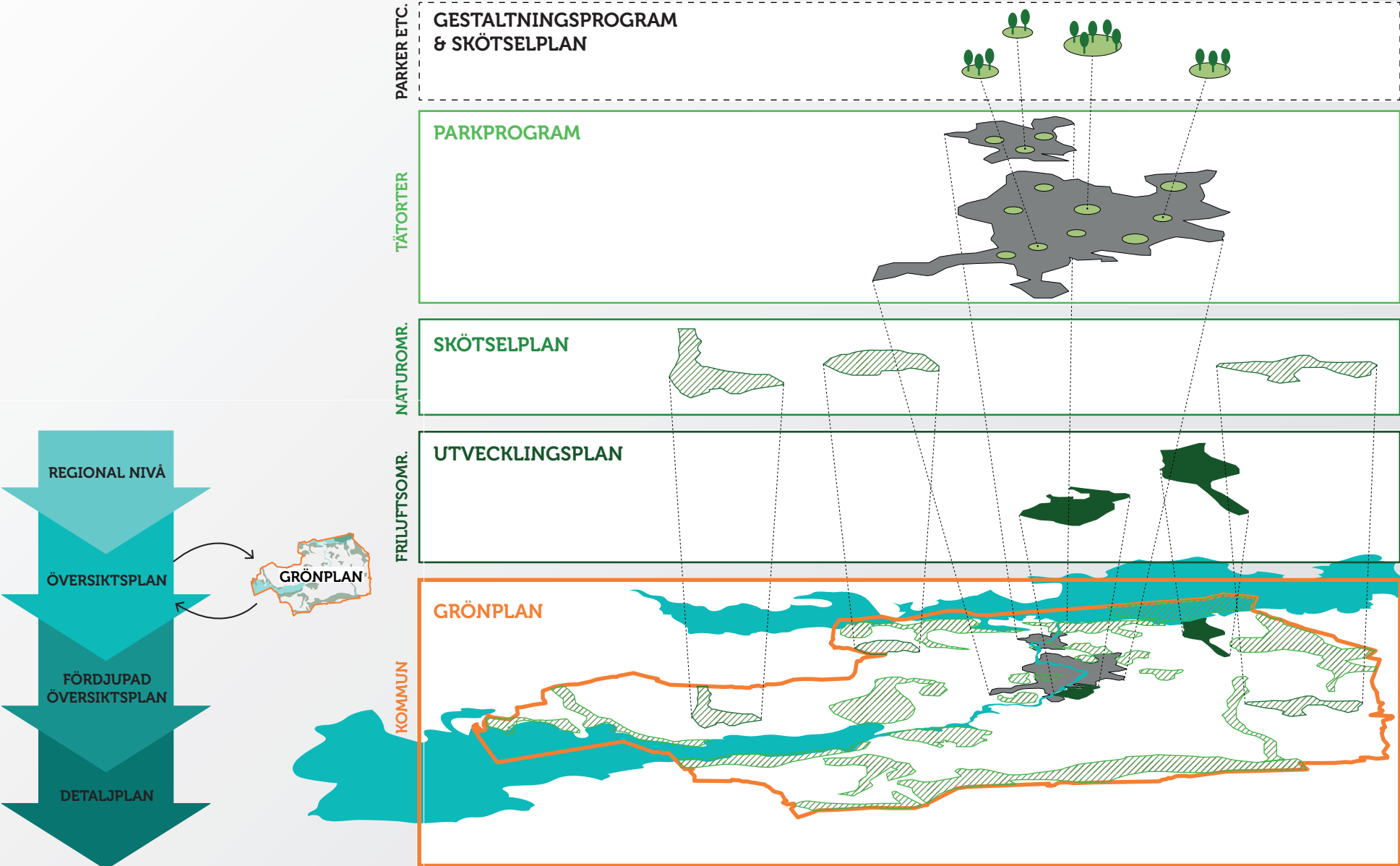
2.12 Stadens grönstruktur	47
2.13 Parker	47
2.14 Gröna stråk	47
2.15 Gröna gaturum	49
2.16 Mångfunktionella ytor	49
2.17 Stadsodling	49
2.18 Åtgärder stadens grönstruktur	53
2.19 Riktlinjer för friluftsliv i Eskilstuna kommun	61
2.20 Friluftsliv	62
2.21 Friluftsliv i Sverige	62
2.22 Friluftsvanor i Sverige	62
2.23 Motstående intressen kring friluftsliv	64
2.24 Åtgärder friluftsliv	66

DEL 3 FAKTAUNDERLAG GRÖNSTRUKTUR I ESKILSTUNA KOMMUN

Landsbygden, stadsnära zon och staden

3.1 Grönstrukturen i tre tematiska skalor - landsbygden, stadsnära zon och staden	70
3.2 Landsbygden	70
3.3 Stadsnära zon	79
3.4 Staden	81
3.5 Åstråket	99

Grönplanen i förhållande till andra dokument

Övergripande mål för grönplanen

Eskilstuna kommuns grönplan ska:

MÅL 1

Värna och utveckla biologisk mångfald och ekosystemtjänster

Kommunen ska sträva efter att säkra ytor som krävs för att värna biologisk mångfald och andra ekosystemtjänster inklusive rekreation och friluftsliv i fysisk planering, lovgivning och exploatering. Områden med stort ekologiskt värde och som behöver skyddas och skötas långsiktigt ska avsättas som naturreservat eller biotopskyddsområde.

MÅL 2

Skapa en god bebyggd miljö med tillgång till bostadsnära natur

Kommunen ska sträva efter att uppnå en god bebyggd miljö genom att tillgodose behovet av tillgång och närbarhet till bostadsnära natur inom 300 meter från bostaden. Den bostadsnära naturen ska ha tillräcklig kvalitet för rekreation och bidra till stadens attraktionskraft.

MÅL 3

Bevara värdefull park- och naturmark

Förtätning med ny bebyggelse ska inte ske på värdefull park- och naturmark och investeringar i ny grönstruktur ska göras där det finns brist eller när nya behov uppkommer vid omvandlingsprojekt eller nybyggnation.

MÅL 4

Tillgängliggöra friluftsliv för alla invånare

Alla invånare i Eskilstuna kommun ska ha likvärdiga möjligheter att utöva friluftsliv, organiserat eller på egen hand. Det ska gälla oavsett nationalitet, etniskt ursprung, religion eller annan trosuppfattning, ålder, juridiskt kön, könsidentitet eller uttryck, sexuell läggning, funktionsnedsättning eller socioekonomisk status.

Grön infrastruktur

I det kommuntäckande perspektivet, som också till stor del är identiskt med skalan landsbygden är grön infrastruktur ett begrepp som beskriver grönstrukturens förbindelseleder och kärnområden, både för arter och för människor som rör sig i landskapet.

I kommunen är det viktigt att ha en överblick av kommunens gröna infrastruktur för att ge ett bra underlag för mark och vattenanvändningen i översiktsplanen och för att kunna göra prioriteringar och investeringar när det gäller planering för friluftsliv, en god bebyggd miljö och den naturvård som kommunen ansvarar för.

En väl sammanhängande grön infrastruktur gynnar arternas rörlighet och spridningsmöjlighet i landskapet. : *"Ett ekologiskt funktionellt nätverk av livsmiljöer och strukturer, naturområden samt anlagda element som utformas, brukas och förvaltas på ett sätt så att biologisk mångfald bevaras och för samhället viktiga ekosystemtjänster*

främjas i hela landskapet" Detta innefattar både land och vatten. Konceptet grön infrastruktur har sedan 2012 integrerats i det svenska miljömålsarbetet.

Det gröna nätverket

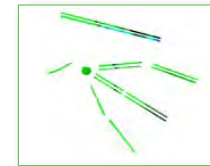
Grönstrukturen i stadsmiljön bör fungera som ett grönt nätverk. Begreppet grön infrastruktur fungerar även i stadsmiljön, men ibland kan begreppet det gröna nätverket passa bättre. Det gröna nätverket i staden består av både anlagda- och välskötta parker och friväxande natur. Kopplingar mellan dessa ytor är av betydelse för att viktiga ekosystemtjänster ska fungera.

I Eskilstuna finns många parker med höga naturvärden i särskilt sydvästra och sydöstra delarna av staden. Sammanhangen mellan dessa ytor är av betydelse för de i översiktsplanen utpekade och prioriterade gröna kilarna mellan landsbygd och stad och som kopplar ihop större naturområden med de mest urbana miljöerna med brist på tillgång till grönstruktur. Inne i staden knyts nätverket ihop med gröna stråk och

FAKTARUTA

Grönstruktur olika perspektiv

gröna gaturum. Vissa av parkytorna utformas som mångfunktionella ytor som kan ta emot stora mängder vatten vid kraftiga skyfall och bidra till en bufferteffekt i stadsrummet.

Urbana trädstrukturer

I den tätbebyggda hårdgjorda staden är stadens gatuträd en viktig faktor för olika ekosystemtjänster. Gatuträdsstrukturer kan användas för att stärka och koppla ihop det gröna nätverket. Gatuträd bör planeras så att nyttan blir så stor som möjligt och där möjligheterna att stärka viktiga kopplingar i gröna stråk och gröna gaturum och stråk för rekreation är prioriterade. Det är viktigt att det inte bara finns enstaka träd, utan rader och grupper med träd, vilket behövs för att skapa stråk som har både ekologiska och rekreativa kvalitéer.

DEL 1

Grönstruktur och ekosystemtjänster
Bakgrund, grönplanens roll och gröna strategier

Ekosystemtjänster

Ekosystemtjänster är alla produkter och tjänster som naturens ekosystem ger människan och som bidrar till vår välfärd och livskvalitet. Pollinering, naturlig vattenreglering och naturupplevelser är några exempel.

Ekosystemtjänster brukar delas in i fyra olika typer:

Producerande ekosystemtjänster

Matproduktion, Dricksvatten/rent vatten, Energiproduktion, Genetiska resurser

Understödjande ekosystemtjänster

Biologisk mångfald, Vattencykeln, Näringscykler, Fotosyntes, Jordbildning

Kulturella och sociala ekosystemtjänster

Hälsa, Stadsodling, Estetiska värden, Rekreation, Turism, Sociala relationer, Kulturell mångfald, Pedagogik, Kognitiv utveckling, Tysta områden, Andlig inspiration, Kulturarv, Platsidentitet, Känsla av tillhörighet

Försörjande och reglerande ekosystemtjänster

Koldioxidbindning, Luftrening, Vattenrening, Vattenreglering, Klimatanpassning, Reglering av ljudkvaliteten, Erosionsreduktion eller erosionskydd, Pollinering, Sjukdoms- och skadedjursreglering

Ekosystemtjänstanalys

En ekosystemtjänstanalys kartlägger, analyserar och visualiserar ekosystemtjänster inom ett område. En ekosystemtjänstanalys

FAKTARUTA

Ekosystemtjänster

kan användas som ett planeringsunderlag vid framtagande av nya detaljplaner, utvecklingsplaner eller planprogram etc.

Ekosystemtjänstanalys kan även ge förslag på hur befintliga ekosystemtjänster kan utvecklas och hur nya kan skapas inom ett område. En analys kan underlätta bedömningen om vilka värden som påverkas av ett projekt och vilken hänsyn som ska tas för att minska negativ påverkan. Värdering av ekosystemtjänster kan vara kvalitativ, kvantitativ eller monetär. Det är viktigt med ett tydligt syfte och användningsområde för analysen för att få ett användbart resultat. Olika typer av ekosystemtjänstanalys:

- **Kvalitativ värdering:** Värden uttrycks i ord.
- **Semi-kvantitativ värdering:** Värden uttrycks i en poängskala.
- **Kvantitativ värdering:** Värden uttrycks genom någon fysisk enhet, t.ex. mängden råvaror som produceras under en viss period eller antalet besök till ett rekreationsområde.
- **Monetär värdering:** Värden uttrycks i kronor.

(Naturvårdsverket Guide för värdering av ekosystemtjänster 2015)

1.1 Inledning

Grönplanen visar hur kommunens grönstruktur ger förutsättningar för en hållbar samhällsutveckling genom att bidra med viktiga ekosystemtjänster. En förutsättning för det är en sammanhängande och varierad grönstruktur som kan värnas, gynnas och utvecklas på olika sätt. Eskilstuna kommuns grönplan ska fungera som kunskaps- och planeringsunderlag för arbetet med grönstruktur i översikts- och detaljplanering och i arbetet med naturvård, stadens grönstruktur och planering för friluftsliv.

Grönplanen ersätter tidigare grönstrukturplan, naturvårdsplan och friluftsplän. Fokus i kommunens grönstrukturplanering är att uppnå grönplanens övergripande mål, i översiktlig planering på kommunalt ägd mark och i detaljplanering och projektering där kommunen har rådighet. I planeringen ska riktlinjer för naturvård, friluftsliv och där det är relevant, stadens grönstruktur, samspela.

1.2 Viktigt med landskaps-perspektiv

Att zooma ut och tillämpa ett landskapsperspektiv där enskilda ytor i grönstrukturen ingår i ett större funktionellt sammanhang gör att vi kan förstå betydelsen av en sammanhängande och varierad grönstruktur. Människans existens är beroende av många funktioner och nyttor – ekosystemtjänster – från både den lokala och den globala grönstrukturen. Många ekosystemtjänster är grundläggande och viktiga för vår överlevnad, medan andra ger oss mervärden och kvaliteter som attraktiva miljöer och goda förutsättningar för folkhälsa. För att kunna

identifiera olika ekosystemtjänster som grönstrukturen bidrar med till samhället krävs ett landskapsperspektiv inom planeringen.

En bevarad biologisk mångfald behövs för att säkra vår försörjning långsiktigt. Enligt konventionen för biologisk mångfald som de flesta länder undertecknat, har alla växt- och djurarter dessutom ett egenvärde, oavsett nyttan för människan. Det globala målet att den biologiska mångfalden inte ska minska, blir dock allt svårare att nå, främst på grund av undanträngning av naturliga ekosystem. När vi planerar våra samhällen idag behöver vi inte bara tänka på att skapa en god bebyggd miljö, där grönstrukturen ska erbjuda rekreation, vi behöver också se på dess roll som en buffert mot klimatförändringar, naturkatastrofer och ohållbar miljöbelastning. Biologisk mångfald är en förutsättning för många olika ekosystemtjänster och har varit avgörande för att identifiera den viktiga grönstrukturen i Eskilstuna kommun som visas i grönplanen.

1.3 Behovet av bostadsnära natur

Bostadsnära natur är ett begrepp som omfattar de grönytor som finns inom 300 meter från bostaden, både parker och natur. Vid planering av nya områden bör behovet av bostadsnära natur inom max 300 m från bostäder, skolor, förskolor och äldreboenden tillgodoses. Det grundar sig i forskning som visar hur långt människor är beredda att gå för att ta sig till ett grönområde i sin vardag. För att barn i förskoleåldern och för många äldre ska få sina rekreationsbehov tillgodosedda är rekommendationen 100-200 meter.

För att uppnå en god bebyggd miljö bör behovet av natur som ligger nära befintliga bostäder och skolor särskilt uppmärksammas i planeringen och

behovet av att skydda den i detaljplan enligt plan- och bygglagen respektive miljöbalken behöver beaktas. I planering, gestaltning och förvaltning av den bostadsnära naturen är det viktigt med de här tre aspekterna:

Tillgång – den faktiska resursen som bostadsnära natur utgör

Näbarhet – den faktiska och upplevda tillgängligheten till denna natur

Kvalitet – den bostadsnära naturens storlek, innehåll och värden

Under 1900-talet ställdes stadsbyggandet ofta i motsatsställning till naturen. Nu under 2000-talet, när allt fler människor i världen bor i städer och vistas där större delen av sitt liv, ökar kraven på en grön stadsstruktur med hög kvalitet, så att det urbana landskapet blir en god livsmiljö. Förtätning av städer innebär att man håller tillbaka tätortsutbredningen, hushållar med mark och gynnar en hållbar mobilitet med gång, cykling och kollektivtrafik.

Förtätning kan ge negativa konsekvenser för stadens hållbarhet, om man inte säkerställer viktiga ekologiska funktioner tidigt i planeringsprocessen. I stadsbyggen är grönstrukturen minst lika viktig som bebyggelsen och trafikinfrastrukturen när det gäller hållbar och attraktiv stadsutveckling. Grönstrukturen är sällan ett hinder för stadens utveckling, utan snarare en förutsättning för en hållbar utveckling ur många aspekter och en viktig byggsten i att utveckla en attraktiv stad. Det gröna ska vara funktionsbärande och inte "det som blev över".

1.4 Vad är grönstruktur?

Grönstruktur är det begrepp som används övergripande i grönplanen för att beskriva gröna miljöer inom planering i olika sammanhang. Ordet grönstruktur används för att beskriva de icke hårdgjorda ytor som utgör livsmiljöer för många olika växt- och djurarter. Ytor i grönstrukturen som i inventeringar har pekats ut som värdefulla kallas för värdekärnor. Där sammanfaller oftast förutsättningarna för många olika ekosystemtjänster och där är den biologiska mångfalden hög. Produktionsytor i grönstrukturen med rationell odling av grödor och träd utgör majoriteten av gröna ytor i landskapet i som helhet. De har en stor ekonomisk betydelse och betydelse för viktiga försörjande ekosystemtjänster som produktion av mat, foder, fiber och energi, men är inte markerade som viktig grönstruktur i grönplanen.

Grönplanen syftar till att identifiera, värna och utveckla grönstruktur inom kommunen utifrån begreppet grön infrastruktur, ett begrepp som sedan 2012 har integrerats i det svenska miljömålsarbetet. Värdekärnor med förutsättningar för biologisk mångfald har en nyckelfunktion i den gröna infrastrukturen.

Faktaunderlaget består både av inventeringar från t.ex. Naturvårdsverket, Skogsstyrelsen och Länsstyrelsen, men kommunen har också gjort egna inventeringar och bedömningar. Utöver de ytor som behandlas i grönplanen finns det även annan grönstruktur som har en stor betydelse för ekosystemtjänster och där det kan finnas förutsättningar för biologisk mångfald. Det kan vara kyrkogårdar, skolgårdar, privata trädgårdar och parker, uteplatser och andra gårdsmiljöer. Även mindre gröna inslag på parkeringar, gröna tak, kantzoner och andra gröna element i bebyggelsen bidrar till stadens hållbarhet.

1.5 Urban natur samspelar med omgivande ekosystem

Det finns höga naturvärden i grönstrukturen i eller i anslutning till staden i både Eskilstuna och Torshälla. Det är också något som känns igen från flera andra kommuner i Sverige. I anslutning till större orter har grönstrukturen en stor betydelse för rekreation, ekologiska funktioner och en attraktiv livsmiljö för invånarna. I anslutning till staden har många mindre naturytor inte avverkat av estetiska och sociala skäl, utan ofta lämnats för fri utveckling.

Där finns idag många skyddsvärda träd det vill säga jätteträd, mycket gamla träd och grova hålträd som bidrar till hög biologisk mångfald. På landsbygden är bebyggelse- och exploateringsstrycket mycket lägre, men ett alltmer storskaligt och rationellt jord- och skogsbruk har minskat mångformigheten och vissa växt- och djurarter som är beroende av äldre brukningsformer har fått stryka på foten. Småbiotoper, slättermarker och gamla och döda träd har minskat drastiskt i antal, medan igenväxningen ökat på andra ställen. Att bidra till bevarandet av och utveckling av den biologiska mångfalden är högt prioriterat i internationella och nationella riktlinjer och mål som både stat och kommun har ansvar att följa.

1.6 Grönplan och översiktsplan

Översiktsplanen ska visa inriktningen för hur mark- och vattenområden samt den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras. Gröna kilar är ett begrepp som används inom översiktlig planering för att illustrera en princip för stadsutveckling där sammanhängande gröna ytor sparas från exploa-

tering. De stadsnära värdeområdena som grönplanen visar utgör tillsammans med befintliga tätortsnära naturreservat gröna kilar in mot åstråket och Eskilstunaån via olika ytor av natur- och parkmark i stadsdelarna. I översiktsplanen blir kartlagret som visar grön infrastruktur en första ingång i att identifiera värden och viktiga samband eller brister i grönstrukturen i aktuella planeringsprojekt. I helhetsbilden kan olika objekt tändas upp och ge mer information. Grönplanen ger ytterligare information om olika ytors funktioner och värden samt vägledning i hur de kan värnas och utvecklas.

Grönplanen ska bidra till att översiktsplanens mål uppfylls och översiktsplanen ger viktiga förutsättningar för planering av både naturvård, friluftsliv och stadens grönstruktur. Samtidigt är grönplanen ett viktigt underlag till översiktsplaneringen och innehåller många förutsättningar som är viktiga att beakta tidigt i olika planeringsprojekt. Översiktsplanen visar tillgångs- och bristanalys, med utgångspunkt från riktlinjen med 300 m till bostadsnära natur. Grönplanen visar vad Eskilstuna kommun har för gröntypologi och kvalitativa förutsättningar i olika områden inom den befintliga grönstrukturen och ger riktlinjer för hur ny grönstruktur bör utvecklas i förhållande till den.

1.7 Grönplan och detaljplan

I detaljplaneringen säkerställs olika ytor juridiskt med bestämmelser för hur de ska användas, skyddas och skötas, i enlighet med översiktsplanens eller ett planprogramns intentioner. I 3 och 4 kap. miljöbalken preciseras vilka typer av områden som är av allmänt intresse, nationell betydelse eller riksintresse och därför ska beaktas för en godushållning. Vid planläggning enligt PBL ska hänsyn tas

till behovet av att det inom eller i nära anslutning till områden med sammanhållen bebyggelse finns parker och andra grönområden samt lämpliga platser för lek, motion och annan utevistelse. I detaljplaneringen är grönplanen ett viktigt fördjupat underlag för hur den allmänna platsmarken ska disponeras. Om en detaljplan berörs av ett område som är markerat i grönplanen som viktig grönstruktur, eller om det i detaljplanen uppkommer ett behov av att investera i ny grönstruktur så är det betydelsefullt att formulera i planens syfte i planbeskrivningen. I en detaljplan kan olika analyser och utredningar vara ett nödvändigt underlag. Planens omfattning och storlek samt vilket befintligt underlag som finns tillgängligt avgör vilka utredningar som behövs och kraven på vad som ska levereras.

Utredningar som berör grönstruktur kan vara t.ex. landskapsanalys om det finns kulturmiljövärden eller behov av att lösa rumsliga gestaltungsfrågor, naturvärdesinventering NVI, trädinventering och ekosystemtjänstanalys. Tydliga beskrivningar av ekosystemtjänsters nytta bidrar till att kommunicera värdet av naturbaserade lösningar istället för tekniska lösningar mellan olika förvaltningar. Viktigt att utredningar beställs och genomförs i tidiga skeden så att förutsättningarna för arbetet blir kända för alla inblandade. På allmän plats med kommunalt huvudmannaskap ansvarar kommunen för anläggandet av ekosystemtjänster som bör ske i takt med bebyggelseutvecklingen.

I avtal som markanvisningsavtal och exploateringsavtal säkerställs genomförandet av grönstrukturinsatser och vem som ska bekosta vad. Viktigt att utredningar beställs och genomförs i tidiga skeden så att förutsättningarna för arbetet blir kända för

alla inblandade. På allmän plats med kommunalt huvudmannaskap ansvarar kommunen för anläggandet av ekosystemtjänster som bör ske i takt med bebyggelseutvecklingen. I avtal som mark-

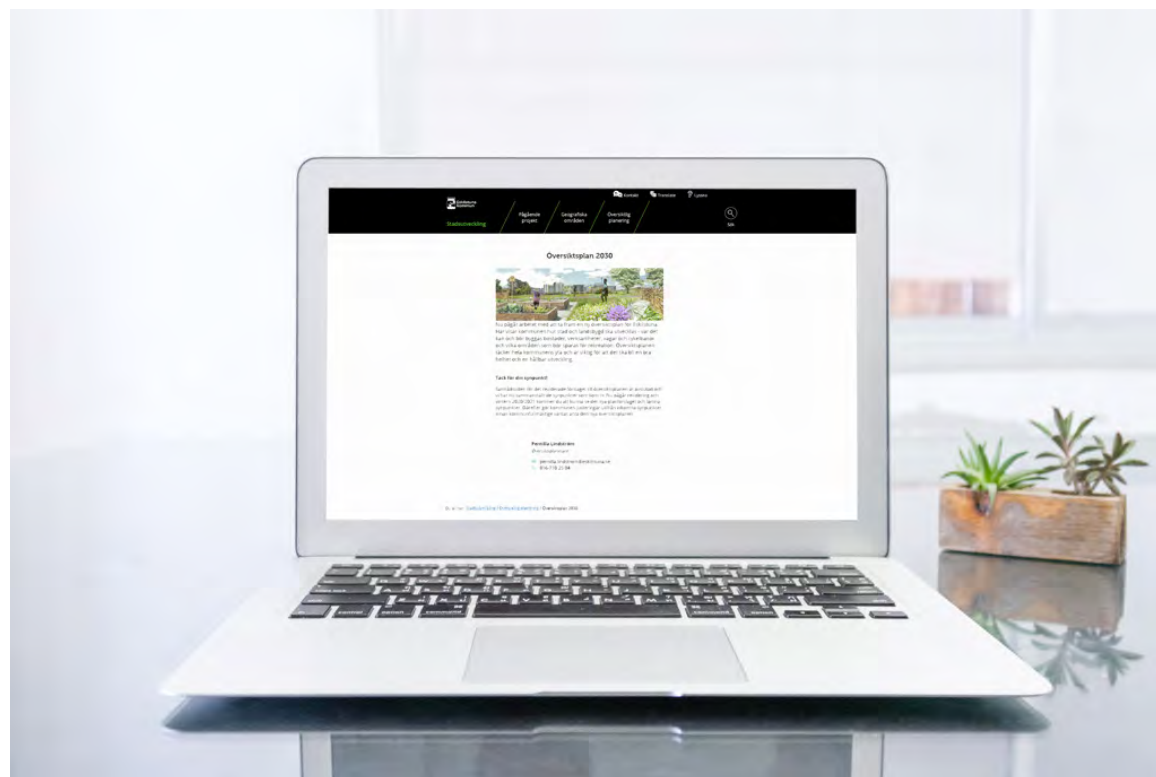
anvisningsavtal och exploateringsavtal säkerställs genomförandet av grönstrukturinsatser och vem som ska bekosta vad.

FAKTARUTA

Andra planer och program som berör grönstruktur

- Översiktsplan
- Fördjupade översiktsplaner och program
- Vattenplan
- Dagvattenplan
- Klimatplan
- Miljöprogram Agenda 2030
- Stadslivs- och stadsrumsstrategier
- Metod för hållbar stadsutveckling
- Utvecklingsplaner och projekt för mindre orter och olika stadsdelar, t.ex. stadsläkningsarbete i Lagersdal och Skiftinge

1.8 Grönplan och bygglov

Vid fysisk planering samt bygglovsprövning ska kommunen ta hänsyn till allmänna intressen enligt PBL. Här kan kommunen använda ekosystemtjänster som ett verktyg att beakta och möta de allmänna intressena i 2 kap. PBL, vilket underlättas om t.ex. en ekosystemtjänstanalys finns genomförd. När en tomt ska bebyggas ska dess naturliga förutsättningar i fråga om topografi, växtlighet och markbeskaffenhet samt sol-, temperatur- och vindförhållanden beaktas dvs. ett landskapsperspektiv ska tillämpas.

I bedömningen ger grönplanen ett underlag till hur projektet relaterar till den gröna infrastrukturen och vilka värden som finns i grönstrukturen just där. Tomter med en på platsen naturligt uppvuxen vegetation är i allmänhet tåligare mot slitage än nyanlagda och nyplanterade tomter. Byggnads- och anläggningsarbeten bör därför utföras så att skador på mark och vegetation så långt möjligt undviks. I förhandsbeskedet kan det ingå att bedöma i vilken utsträckning områden viktiga för ekosystemtjänster påverkas av den tänkta åtgärden. Det kan handla om påverkan på områden för försörjande tjänster som jordbruksmark eller stödjande tjänster som spridningskorridorer för biologisk mångfald. Vid prövningen av bygglov ingår även att granska att en obebyggd tomt som ska bebyggas uppfyller kraven i 8 kap. 9 § PBL. Här finns bestämmelser om hur en obebyggd tomt ska anordnas, varav flera skrivningar motsvarar förutsättningar för ekosystemtjänster. Det gäller dels hänsyn till natur- och kulturvärden samt stads- och landskapsbild, dels att naturförutsättningar så långt möjligt tas tillvara.

Behovet av ytor för kulturella ekosystemtjänster som rekreation, lek och utevistelse ska också finnas om tomten ska bebyggas med bostäder eller bland annat skolor. Då ställs krav på att det ska

finnas friytor som är tillräckligt stora och lämpliga för lek och utevistelse.

1.9 Grönplan och destinationsutveckling

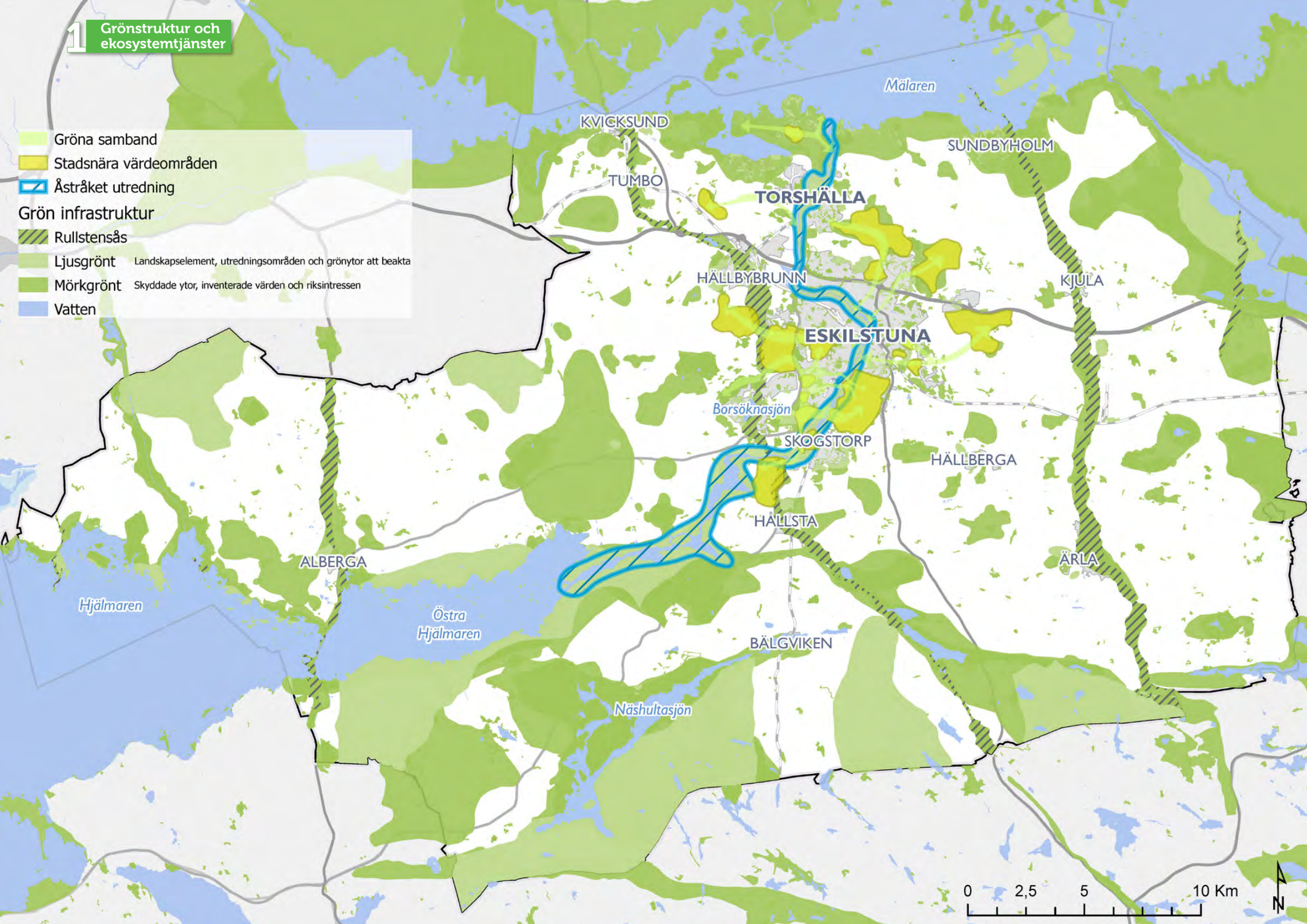
Det finns en efterfrågan på stadsnära besöksmål som kan nås med cykel från stadskärnan. Den stadsnära zonen kring Eskilstuna och Torshälla består av flera landskapsområden med särskilda värden för rekreation, varav flera är större naturreservat. Här finns många intressanta historiska spår, rekreativa stråk och naturvärden som väntar på att presenteras för besökare. Delar av lands-

bygden med mosaiklandskap och skogar med närhet till både stora och små sjöar har stora kvalitéer för besöksnäring och utforskande turism. Riktlinjer och åtgärdsförslag för friluftsliv och naturvård bidrar till utveckling av friluftsliv och besöksmål på landsbygden. Riktlinjer för utveckling av åstråket ger underlag för utveckling av flera intressanta och attraktiva miljöer som har potential att locka besökare och bidra till destinationsutvecklingen. Besöksnäringen är en allt viktigare näring och städer med välskötta och besöksvänliga parker, friluftsområden, strandmiljöer och naturreservat är attraktiva för både invånare och besökare.

1 Grönstruktur och ekosystemtjänster

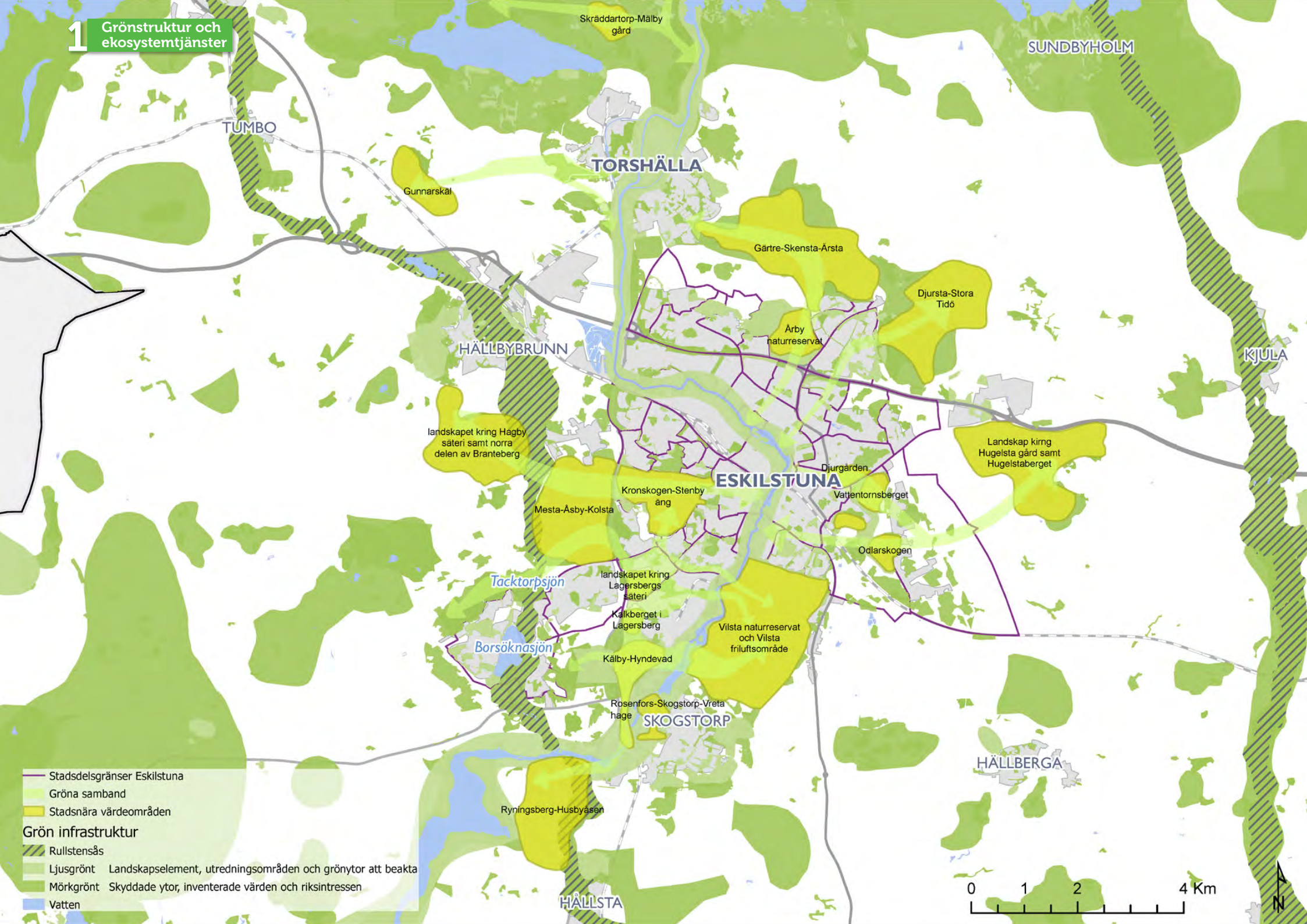
- Gröna samband
 - Stadsnära värdeområden
 - Åstråket utredning
- Grön infrastruktur
- Rullstensås
 - Ljusgrönt Landskapselement, utredningsområden och grönytor att beakta
 - Mörkgrönt Skyddade ytor, inventerade värden och riksintressen
 - Vatten

1.10 Gröna strategier för landsbygden

- 1 Utveckla och anlägg fler sammanhängande stråk och leder för friluftsliv.
- 2 Utveckla strandnära rekreation även i åstråkets yttre delar.
- 3 Bilda naturreservat av områden med stort ekologiskt och rekreativt värde.
- 4 Använda vatten- och strandnära natur som kommunen äger för att uthålligt utveckla biologisk mångfald och rekreation.
- 5 Förbättra kommunens rådighet över mark för rekreation och biologisk mångfald där så behövs och är möjligt.
- 6 Arbeta generellt för fler våtmarker i landskapet.

1 Grönstruktur och ekosystemtjänster

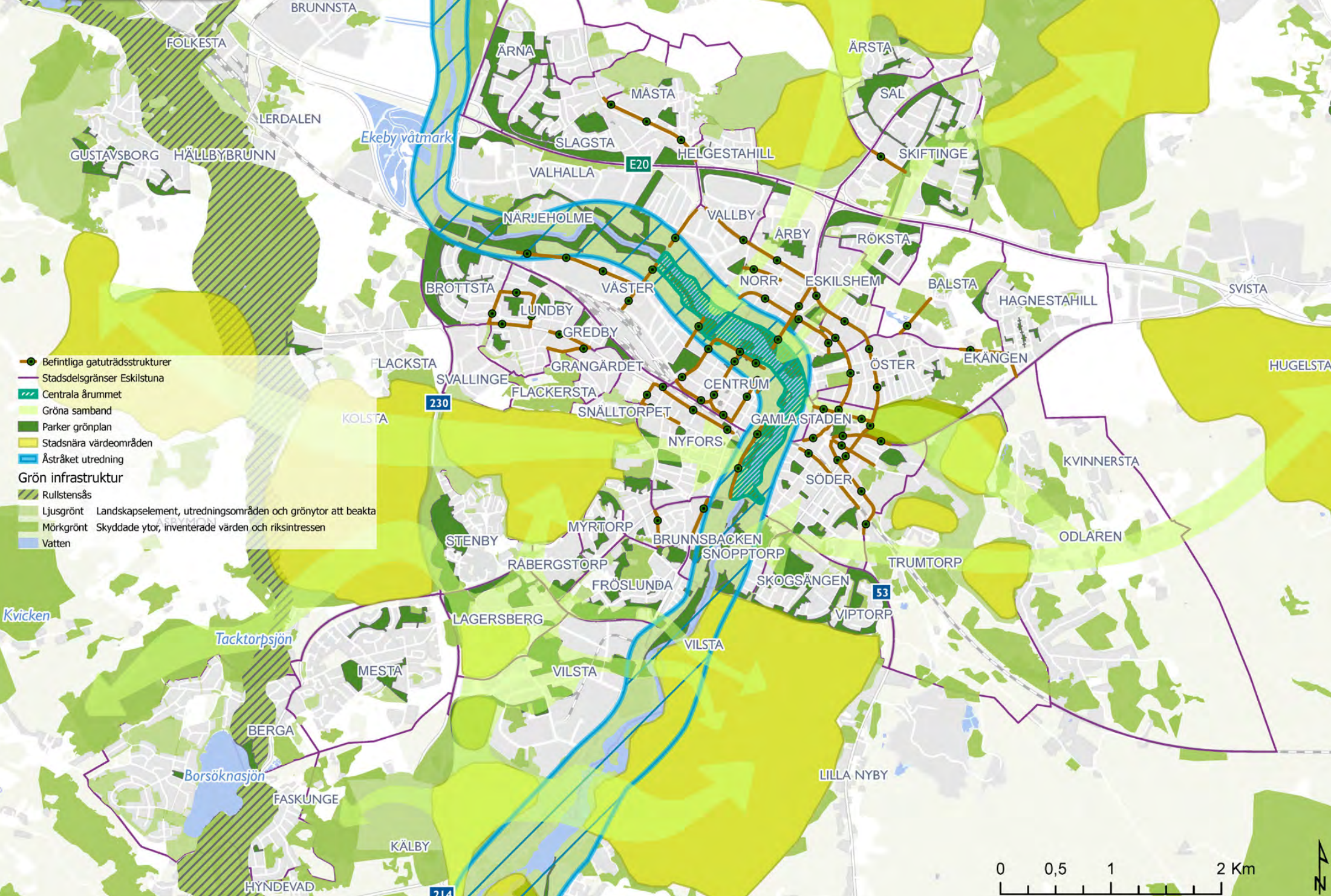
- Stadsdelsgränser Eskilstuna
- Gröna samband
- Stadsnära värdeområden
- Grön infrastruktur**
- Rullstensås
- Ljusgrönt Landskapselement, utredningsområden och grönytor att beakta
- Mörkgrönt Skyddade ytor, inventerade värden och riksintressen
- Vatten

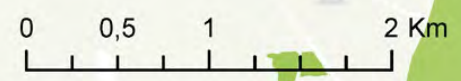
1.11 Gröna strategier för stadsnära zon

- 1 Bevara kluster av värdefulla områden i grönstrukturen vid exploatering.
- 2 Arbeta med att identifiera och stärka svaga samband i grönstrukturen genom att överbygga barriärer och förstärka gröna förbindelser.
- 3 Bilda naturreservat av områden med stort ekologiskt och rekreativt värde och skydda mindre områden med biotopskydd eller naturvårdsavtal.
- 4 Synkronisera ekologiska och rekreativa strukturer i grönstrukturen i planering för rekreation och friluftsliv .
- 5 Utveckla strandnära rekreation på park- och naturmark i t.ex. åstråket med hänsyn till ekologiska samband.
- 6 Stadsnära kommunalägd skog med värde för biologisk mångfald, rekreation och friluftsliv ska skötas så att dessa funktioner gynnas, se riktlinjer under rubriken Naturvård.
- 7 Förbättra kommunens rådighet över mark som är viktig för att utveckla rekreation, friluftsliv, biologisk mångfald och hållbar stadsutveckling

1 Grönstruktur och ekosystemtjänster

- Befintliga gatuträdsstrukturer
- Stadsdelsgränser Eskilstuna
- ▨ Centrala årummet
- ▨ Gröna samband
- ▨ Parker grönpän
- ▨ Stadsnära värdeområden
- ▨ Åstråket utredning
- Grön infrastruktur**
- ▨ Rullstensås
- ▨ Ljusgrönt Landskapselement, utredningsområden och grönytor att beakta
- ▨ Mörkgrönt Skyddade ytor, inventerade värden och riksintressen
- ▨ Vatten

1.12 Gröna strategier för staden

- 1 Förtätning med ny bebyggelse ska inte ske på parkmark, se riktlinjer för kompensation vid exploatering.
- 2 I gestaltning av nya platser och parkmiljöer i staden är estetiska värden, sociala och kulturella ekosystemtjänster högt prioriterade.
- 3 Synkronisera ekologiska och rekreativa strukturer i grönstrukturen vid ny bebyggelse och i planering för rekreation och friluftsliv.
- 4 Utveckla strandnära rekreation i åstråket inom det centrala årummet genom god gestaltning med sociala- och kulturella ekosystemtjänster i fokus och med hänsyn till tillgänglighet, funktion och identitet över dygnet och året.
- 5 Utveckla dagvattenhanteringen i staden på allmän platsmark genom att planera för och projektera gröna gaturum, arbeta med medveten höjdsättning, befintliga nivåskillnader och genom parkutvecklingsprojekt i mångfunktionella ytor.
- 6 Planera plantering av gatuträd – urbana trädstrukturer på ett sätt som gynnar reglerande ekosystemtjänster, luft- och vattenrening, klimatreglering, biologisk mångfald och kulturella samband.

DEL 2

Naturvård, stadens grönstruktur och friluftsliv
Riktlinjer och åtgärder

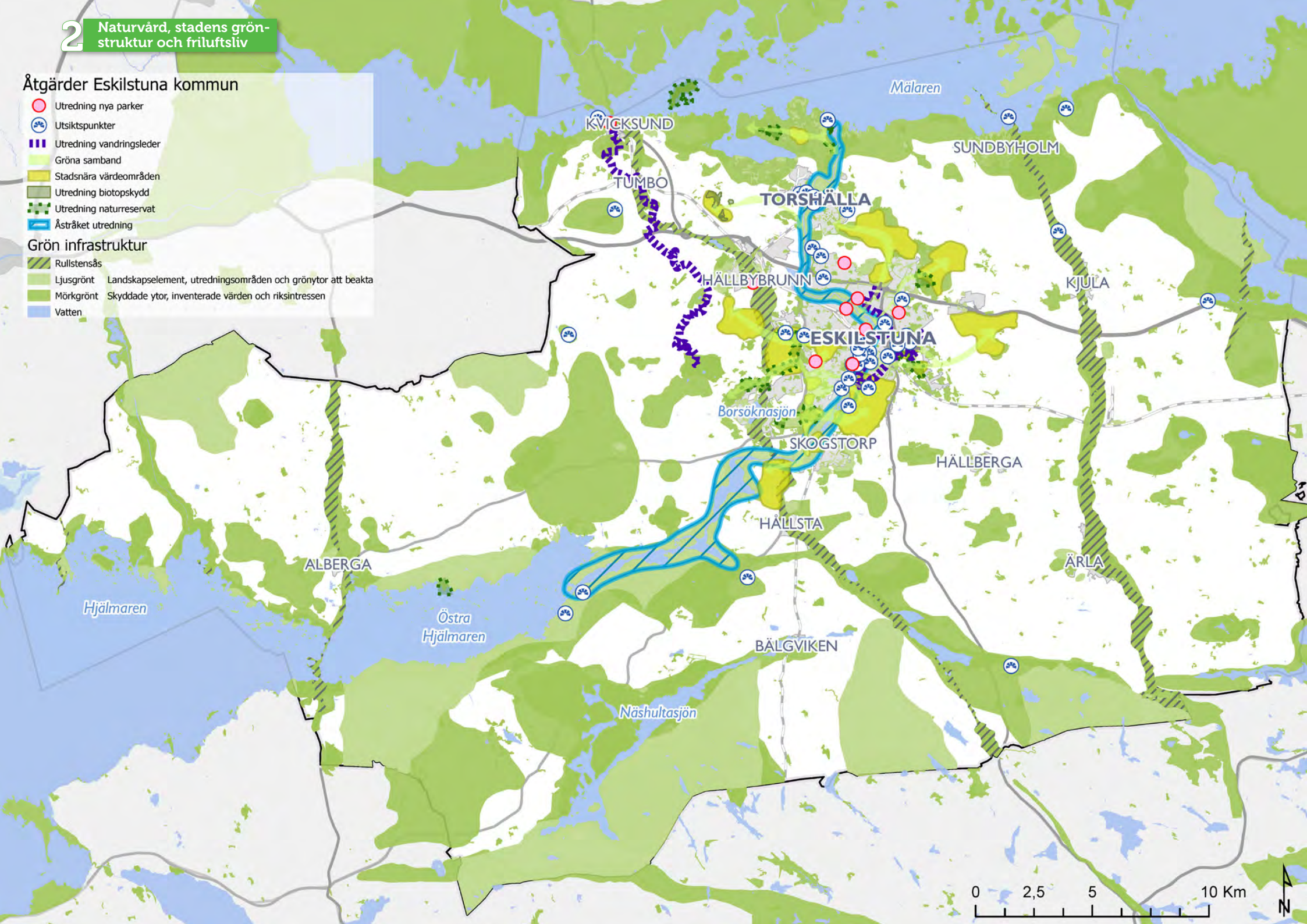
2 Naturvård, stadens grönstruktur och friluftsliv

Åtgärder Eskilstuna kommun

- Utredning nya parker
- Utsiktspunkter
- ▬ Utredning vandringsleder
- Gröna samband
- Stadsnära värdeområden
- Utredning biotopskydd
- Utredning naturreservat
- ▬ Åstråket utredning

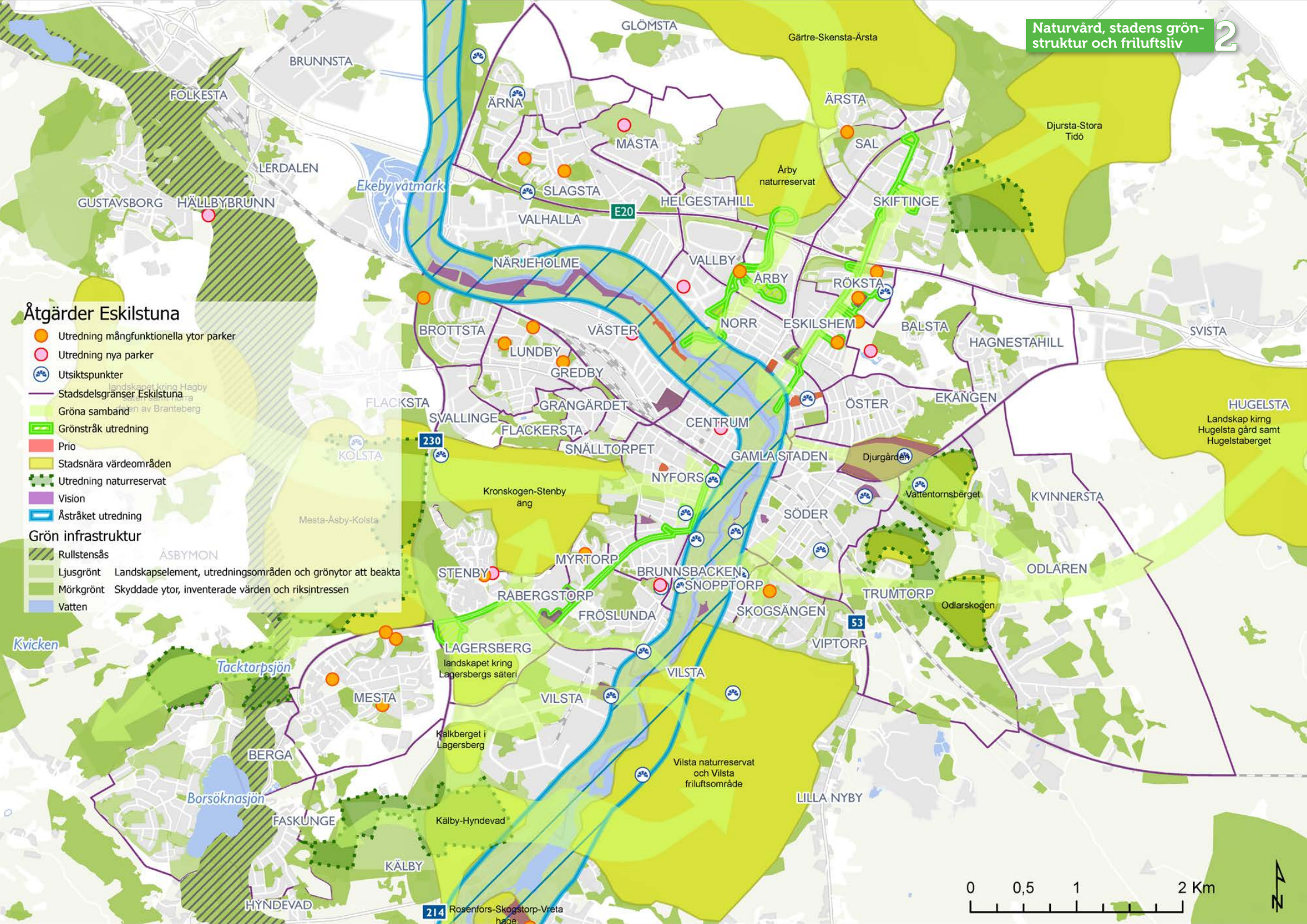
Grön infrastruktur

- ▬ Rullstensås
- Ljusgrönt Landskapselement, utredningsområden och grönytor att beakta
- Mörkgrönt Skyddade ytor, inventerade värden och riksintressen
- Vatten

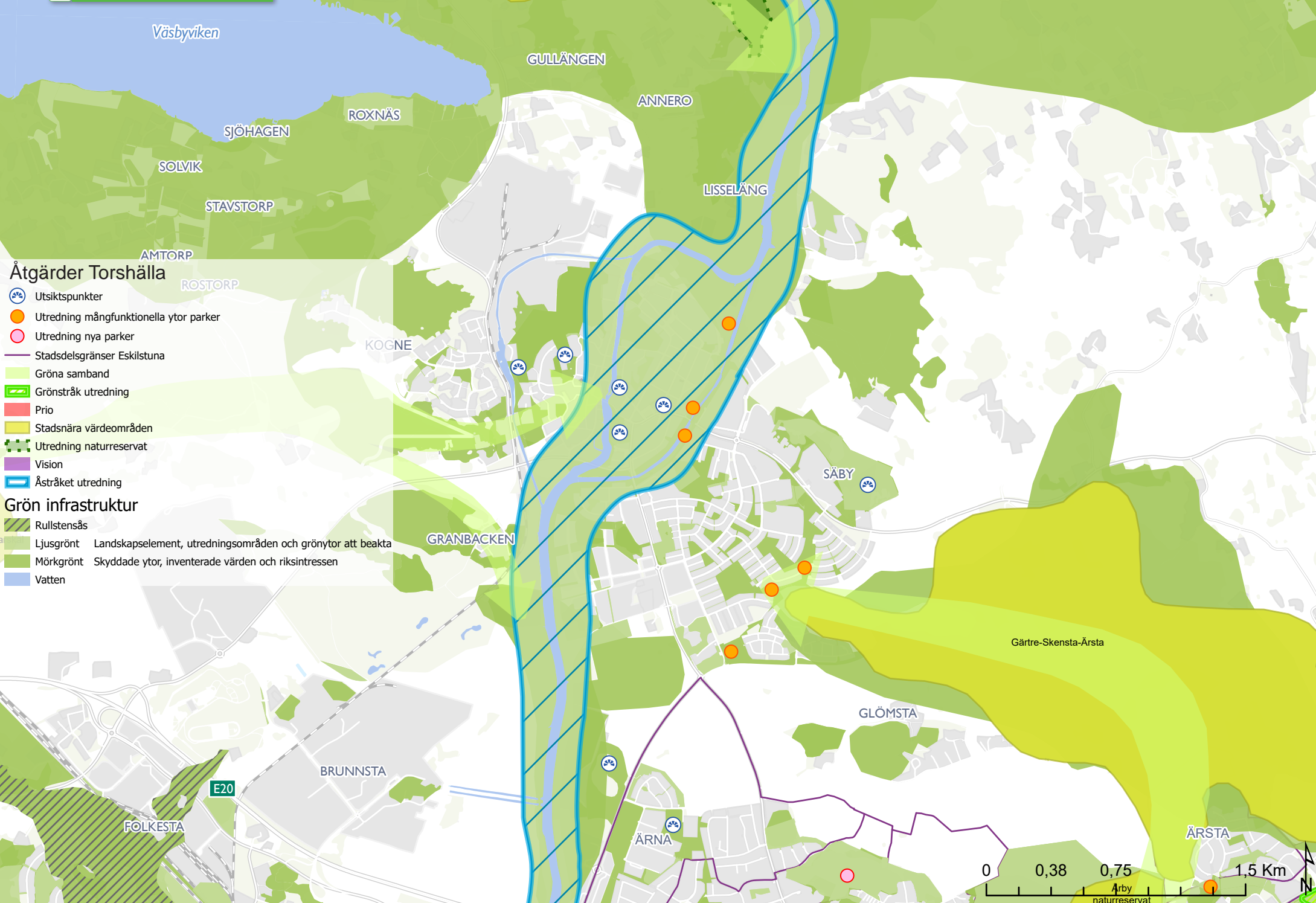

Åtgärder Eskilstuna

- Utredning mångfunktionella ytor parker
 - Utredning nya parker
 - ⊙ Utsiktspunkter
 - Stadsdelsgränser Eskilstuna
 - Gröna samband
 - Grönstråk utredning
 - Prio
 - Stadsnära värdeområden
 - Utredning naturreservat
 - Vision
 - Åstråket utredning
- Grön infrastruktur**
- Rullstensås
 - Ljusgrönt Landskapselement, utredningsområden och grönytor att beakta
 - Mörkgrönt Skyddade ytor, inventerade värden och riksintressen
 - Vatten

2 Naturvård, stadens grönstruktur och friluftsliv

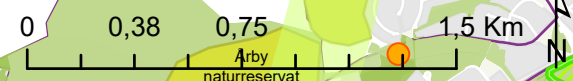

Åtgärder Torshälla

- Utsiktspunkter
- Utredning mångfunktionella ytor parker
- Utredning nya parker
- Stadsdelsgränser Eskilstuna
- Gröna samband
- Grönstråk utredning
- Prio
- Stadsnära värdeområden
- Utredning naturreservat
- Vision
- Åstråket utredning

Grön infrastruktur

- Rullstensås
- Ljusgrönt Landskapselement, utredningsområden och grönytor att beakta
- Mörkgrönt Skyddade ytor, inventerade värden och riksintressen
- Vatten

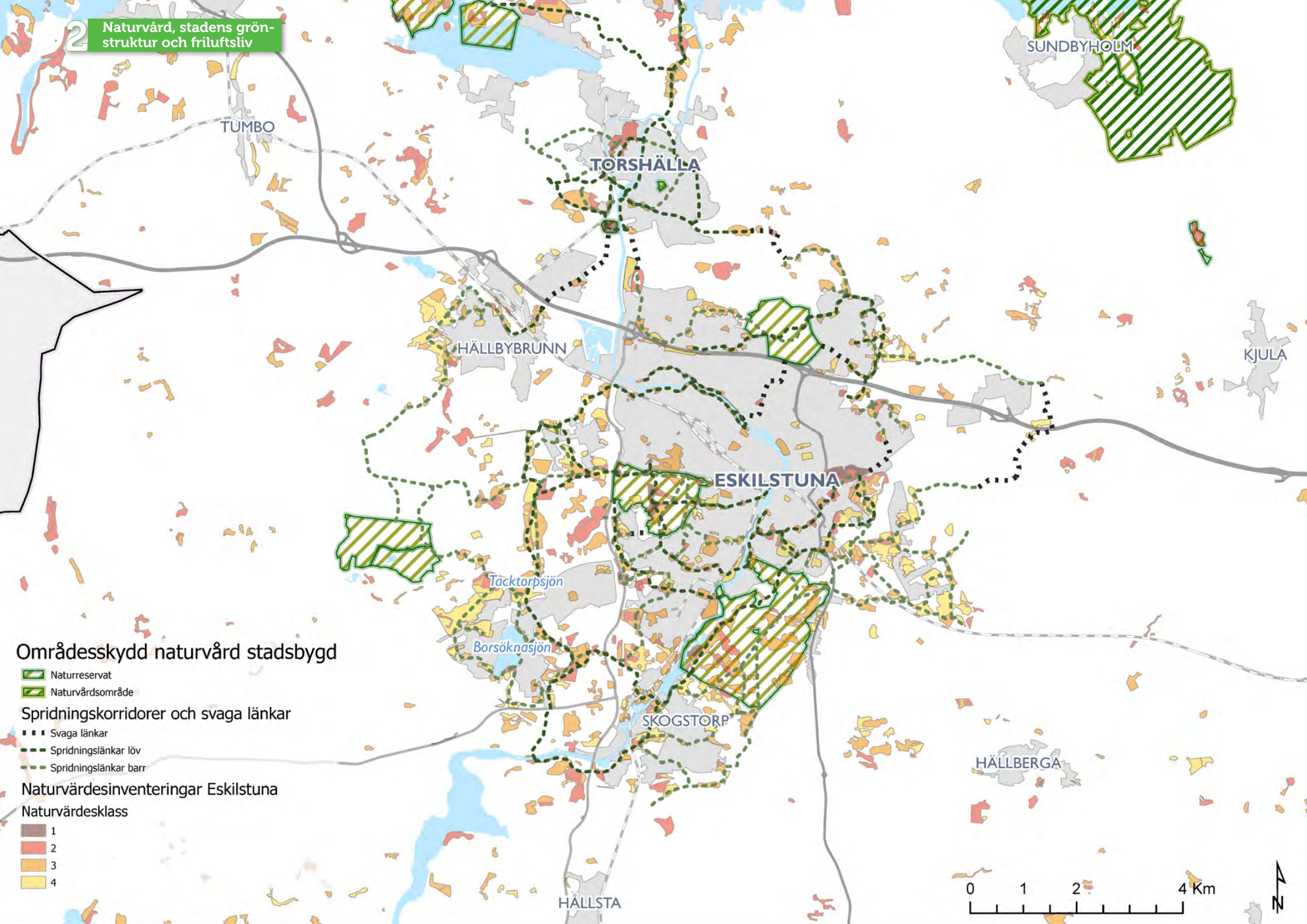

2.3 Riktlinjer för naturvård

- 1.** Vid fysisk planering ska hänsyn tas till ekosystemtjänster och grön infrastruktur. Ekosystemtjänstanalyser, naturvärdesinventeringar och spridningsanalyser ska göras vid behov.
- 2.** Uppdatering av äldre faktaunderlag för t.ex. naturvärden och spridningskorridorer ska ske vid behov.
- 3.** Faktaunderlag för naturvärden och spridningskorridorer ska tas fram där det saknas.
- 4.** Områden med höga respektive mycket höga naturvärden liksom utpekade spridningskorridorer ska undantas från exploatering. I områden med påtagligt naturvärde ska hänsyn tas vid intrång. Se även riktlinjerna för kompensation.
- 5.** Kommunen ska säkerställa resurser för att möjliggöra skötsel som ska gynna livsbetingelser för olika biotoper och biologisk mångfald på kommunägd mark.
- 6.** Kommunen ska skapa förutsättningar för skolor och förskolor att bedriva utomhuspedagogik i skolnära natur.
- 7.** Kommunen ska arbeta för att motverka spridningen och bekämpa invasiva arter i kommunen.

2 Naturvård, stadens grönsstruktur och friluftsliv

Områdesskydd naturvård stadsbygd

- Naturresevat
- Naturvårdsområde

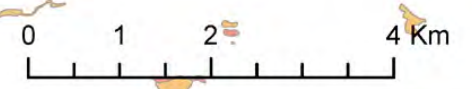
Spridningskorridorer och svaga länkar

- Svaga länkar
- Spridningslänkar löv
- Spridningslänkar barr

Naturvärdesinventeringar Eskilstuna

Naturvärdesklass

- 1
- 2
- 3
- 4

2.4 Naturvård

Eskilstuna kommuns arbete med naturvård syftar till att bevara och utveckla biologisk mångfald samt ge goda förutsättningar för allmänhetens friluftsliv. För att kunna bevara och utveckla biologisk mångfald ska de mest värdefulla områdena ur biologisk synpunkt säkerställas som naturreservat eller biotopskydd. I samband med exploatering ska de områdena med de högsta biologiska värdena undantas. En grundförutsättning för att biologisk mångfald inom kommunen ska kunna bevaras och utvecklas är att det finns en grön infrastruktur som kopplar samman områden med höga biologiska värden så att ett genetiskt utbyte kan ske.

Ett försämrat utbyte av genetisk variation gör att befintliga ekosystem blir mer känsliga för störningar och risken är att de inte kan leverera ekosystemtjänster i samma utsträckning som tidigare. Därför är det viktigt att stor hänsyn tas till utpekade spridningskorridorer i samband med exploatering.

Eskilstuna kommun ska skapa goda förutsättningar för allmänhetens friluftsliv genom att förvalta befintliga naturreservat och bilda nya i takt med att befolkningen växer. Eskilstuna kommun ska verka för att alla kommunens invånare har möjlighet att uppleva friluftsliv. Att Eskilstunas befolkning ökar kan leda till att det blir ett ökat slitage i framförallt tätortsnära naturreservat men också att det ställs nya krav på friluftsanläggningar och tillgänglighet.

Många av de växter och djur som är beroende av våtmarker riskerar idag att försvinna. Detta beror på att stora arealer våtmark har dikats ut sedan början av 1800-talet. Många av de våtmarker som fortfarande finns kvar är påverkade av skogsbruk, kvävenedfall, markavvattning, igenväxning etc. Våtmarker bidrar till flera viktiga ekosystemtjänster som t.ex. lagring av kol, rena vatten, översvämningsskydd etc. Eskilstuna kommun ska bidra till uppfyllelse av miljömålet Myllrande våtmark genom att utreda och ta fram förslag på restaurering och återskapande av nya våtmarker på kommunal mark.

FAKTARUTA

Urval av de miljömål som Eskilstuna kommun jobbar för inom naturvårdsarbetet

Levande sjöar och vattendrag

”Sjöar och vattendrag ska vara ekologiskt hållbara och deras variationsrika livsmiljöer ska bevaras. Naturlig produktionsförmåga, biologisk mångfald, kulturmiljövärden samt landskapets ekologiska och vattenhushållande funktion ska bevaras, samtidigt som förutsättningar för friluftsliv värnas.”

Myllrande våtmarker

”Våtmarkernas ekologiska och vattenhushållande funktion i landskapet ska bibehållas och värdefulla våtmarker bevaras för framtiden.”

Ett rikt växt- och djurliv

”Den biologiska mångfalden ska bevaras och nyttjas på ett hållbart sätt, för nuvarande och framtida generationer. Arternas livsmiljöer och ekosystemen samt deras funktioner och processer ska värnas. Arter ska kunna fortleva i långsiktigt livskraftiga bestånd med tillräcklig genetisk variation. Människor ska ha tillgång till en god natur- och kulturmiljö med rik biologisk mångfald, som grund för hälsa, livskvalitet och välfärd.”

Levande skogar

”Skogens och skogsmarkens värde för biologisk produktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras samt kulturmiljövärden och sociala värden värnas.”

Ett rikt odlingslandskap

”Odlingslandskapet och jordbruksmarkens värde för biologisk produktion och livsmedelsproduktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden och kulturmiljövärdena bevaras och stärks.”

Biotopskydd

Det finns två former av biotopskyddsområden:

- Biotoper som har generellt skydd i hela landet. Det är små biotoper som har minskat starkt, och är värdefulla för växt- och djurarter i ett ofta ensartat eller fragmenterat landskap. De flesta av dem finns i jordbrukslandskapet.
- Biotoper som länsstyrelsen, kommunen eller Skogsstyrelsen i det enskilda fallet får besluta ska utgöra ett biotopskyddsområde. De finns i såväl skogs- och jordbrukslandskapet som i sjöar, vattendrag, kust och hav.

I Eskilstuna finns det många biotopskydd framförallt i form av alléer, stenmurar, odlingsrösen och åkerholmar. Vid all form av exploatering ska alltid hänsyn tas till biotopskyddet. Dispens från biotopskyddet kan sökas hos Länsstyrelsen. Biotopskyddet bidrar till att långsiktigt bevara den biologiska mångfalden och att Sverige uppfyller FN:s konvention om biologisk mångfald, samt de nationella miljö-kvalitetsmål som riksdagen har antagit.

För mer information om biotopskydd se naturvardsverket.se

Artskyddsförordningen

Artskyddsförordningen innehåller bestämmelser om fridlysning av vilda djur och växter och den reglerar import, export, transport, förvaring, handel, preparering och förevisning av djur och växter av arter som lever vilt. Det är viktigt att frågan om skyddade arter kommer in tidigt i planerings- och prövningsprocesser för att säkra att det finns möjlighet att bedöma om utformningen av planen eller programmet är lämplig samt om det är möjligt att vidta tillräckliga skyddsåtgärder och försiktighetsmått som gör att planen eller programmet kommer att kunna godkännas.

- I första hand bör lokaler med skyddade arter undvikas.
- I andra hand ska åtgärder genomföras för att helt ta bort eller åtminstone minska negativa effekter för de skyddade arterna.

En plan eller program ska inte godkännas om planen eller programmet inte väntas kunna genomföras utan att ett artskyddsförbud bryts och dispensmöjlighet saknas.

FAKTARUTA

Biotopskydd, artskyddsförordningen samt definition spridningskorridor

Definition spridningskorridor

En spridningskorridor binder samman två olika naturområden och möjliggör att en spridning av vissa arter kan ske däremellan. Vilka arter som kan spridas beror på vilken typ av naturområden som ska bindas samman och hur korridoren utformas. Kvaliteten i utformningen är mycket viktig för att få en effektiv korridor som kan fungera som spridningslänk.

Vid utformning av en spridningskorridor är det viktigt att utgå från de inhemska arterna som behöver stärkas. I en spridningskorridor behöver det ofta finnas en variation av träd, buskar och markvegetation. Bredden på en korridor kan variera och anpassas efter platsens förutsättningar men det är bra att utgå ifrån att korridoren ska vara ca 30 meter bred. De djur som skulle kunna använda spridningskorridoren är t.ex. fåglar, insekter och mindre däggdjur. Spridningskorridoren ska också kunna fungera för de växter, lavar och svampar som är aktuella i området. Spridningskorridoren ska bidra till att en genetisk variation kan upprätthållas i de länkade naturområdena.

2.5 Nationell nivå

Miljö kvalitetsmålen är de mål som Sverige har satt upp för att kunna uppfylla de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030 och som vi har förbundit oss till i Konventionen om biologisk mångfald. Målet för konventionen är att bevara biologisk mångfald samt verka för en rättvis och hållbar användning av genetiska resurser. Agenda 2030 består av 17 globala mål för hållbar utveckling. Eskilstuna kommun ska med hjälp av grönplanen bidra till uppfyllelse av miljö kvalitetsmålen och bidra till Agenda 2030.

Enligt en FN-rapport från maj 2019 så riskerar uppmot en miljon växt- och djurarter att försvinna inom 10 år. Människans användning av marken sker i många fall inte på ett hållbart sätt. Förlusten av biologisk mångfald och de klimatförändringar som vi idag står inför påverkar jordens ekosystem mycket negativt och kommer innebära stora utmaningar för framtiden.

2.6 Ideellt arbete

Ideella krafter har länge haft betydelse i naturvården både för att skapa intresse, inventera och kommunicera ekologiska frågor med politiker. De har ofta en god lokalkännedom och kan bidra med mycket biologisk och kulturhistorisk sakkunskap. I Eskilstuna kommun har natur- och vattenvårdsberedningen varit ett forum, där organisationer med anknytning till natur och vatten diskuterat viktiga frågor med politiker och tjänstemän.

2.7 Områdesskydd

Naturresevat

Naturresevat är den vanligaste formen att skydda värdefull natur i Sverige. Naturresevat kan bildas av både kommun och Länsstyrelse. Ett naturresevat kan bildas med syfte att bevara biologisk mångfald,

vårda och bevara värdefulla naturmiljöer och att tillgodose behov av områden för friluftsliv. Det kan också bildas för att skydda, återställa eller nyskapa värdefulla naturmiljöer eller livsmiljöer för skyddsvärda arter

I Eskilstuna kommun finns idag 20 naturresevat - av dessa är 5 kommunalt bildade. De fem naturresevaten är Skiren-Kvicken, Kronskogen-Stenby Äng, Kvarntorp, Ekbacken och Skäret. Eskilstuna kommun förvaltar dessa 5 naturresevat men även de tre statliga naturresevaten Vilsta, Årby och Sundbyholms naturvårdsområde. Till varje naturresevat finns ett beslut och en skötselplan. I beslutet finns de föreskrifter som gäller för respektive naturresevat.

Kulturresevat är en annan skyddsform som liknar naturresevat men formen har inte funnits lika länge. Ett kulturresevat kan bildas med syfte att bevara värdefulla kulturpräglade landskap. Inom många kulturresevat finns det byggnader eller anläggningar som är skyddade som byggnadsminnen, kyrkliga kulturminnen eller fornlämningar enligt kulturmiljölagen.

Biotopskyddsområden

Biotopskyddsområden är en skyddsform som kan skydda små mark- och vattenområden. Det finns två former av biotopskyddsområden:

- Biotoper som har generellt skydd i hela landet. Det är små biotoper som har minskat starkt och är värdefulla för växt- och djurarter i ett ofta homogent eller fragmenterat landskap. De flesta av dem finns i jordbrukslandskapet.
- Biotoper som länsstyrelsen, kommunen eller Skogsstyrelsen i det enskilda fallet får besluta ska utgöra ett biotopskyddsområde. De finns i såväl skogs- och jordbrukslandskapet som i sjöar, vattendrag, kust och hav.

I Eskilstuna finns det många biotopskydd framförallt i form av alléer, stenmurar, odlingsrösen och åkerholmar. Vid all form av exploatering ska alltid hänsyn tas till biotopskyddet. Dispens från biotopskyddet kan sökas hos Länsstyrelsen. Biotopskyddet bidrar till att långsiktigt bevara den biologiska mångfalden och att Sverige uppfyller FN:s konvention om biologisk mångfald, samt de nationella miljö kvalitetsmål som riksdagen har antagit.

För mer information om biotopskydd se naturvardsverket.se

Naturvårdsavtal

Ett naturvårdsavtal kan tecknas mellan en fastighetsägare och stat eller kommun och är ett så kallat civilrättsligt avtal. Avtalet kan inte vara bindande längre tid än 50 år. Denna skyddsform är relativt ny och man kan nu även teckna avtal för områden med främst sociala värden

Artskyddsförordningen

Artskyddsförordningen innehåller bestämmelser om fridlysning av vilda djur och växter och den reglerar import, export, transport, förvaring, handel, preparering och förevisning av djur och växter av arter som lever vilt. Det är viktigt att frågan om skyddade arter kommer in tidigt i planerings- och prövningsprocesser för att säkra att det finns möjlighet att bedöma om utformningen av planen eller programmet är lämplig samt om det är möjligt att vidta tillräckliga skyddsåtgärder och försiktighetsmått som gör att planen eller programmet kommer att kunna godkännas.

- I första hand bör lokaler med skyddade arter undvikas.
- I andra hand ska åtgärder genomföras för att helt ta bort eller åtminstone minska negativa effekter för de skyddade arterna.

En plan eller program ska inte godkännas om planen eller programmet inte väntas kunna genomföras utan att ett artskyddsförbud bryts och dispensmöjlighet saknas.

Definition spridningskorridor

En spridningskorridor binder samman två olika naturområden och möjliggör att en spridning av vissa arter kan ske däremellan. Vilka arter som kan spridas beror på vilken typ av naturområden som ska bindas samman och hur korridoren utformas. Kvalitén i utformningen är mycket viktig för att få en effektiv korridor som kan fungera som spridningslänk.

Vid utformning av en spridningskorridor så är det viktigt att utgå från de inhemska arterna som behöver stärkas. I en spridningskorridor behöver det ofta finnas en variation av träd, buskar och markvegetation. Bredden på en korridor kan variera och anpassas efter platsens förutsättningar men det är bra att utgå ifrån att korridoren är ca 30 m bred. Träd behöver utrymme för att kunna växa, bli gamla och bre ut sig. De djur som skulle kunna använda spridningskorridoren är t.ex. fåglar, insekter och mindre däggdjur. Spridningskorridoren ska också kunna fungera för de växter, lavar och svampar som är aktuella i området. Spridningskorridoren ska bidra till att genetisk variation kan upprätthållas för de arter som är beroende av korridoren.

2.8 Riktlinjer för kompensation vid exploatering

Kompensation vid exploatering

Bakgrund

Kommunen har idag underlag som visar på var många av de värdefulla områdena finns. I översiktsplanen finns ett ställningstagande att de mest

värdefulla områdena och viktiga spridningskorridorer ska undantas från exploatering.

Vissa områden med höga naturvärden kan bli aktuella att exploatera på grund av viktiga samhällsintressen. Om Sverige ska klara av att bevara den biologiska mångfalden får inte områden med höga ekologiska värden tillåtas minska totalt sett. Därför behöver skador och intrång som inte kan undvikas kompenseras.

I vissa fall är krav på kompensation kopplat till lagstiftning såsom tex artskyddsförordningen och biotopskyddsbestämmelserna. Länsstyrelsen ställer krav i sådana ärenden.

Riktlinjer för exploatering Kompensation vid exploatering

1. Områden med höga (klass 2) respektive mycket höga naturvärden (klass 1), ska undantas från exploatering. Det gäller också grön infrastruktur och spridningskorridorer av mycket stor betydelse.
2. Om skyddsvärda träd* berörs av en exploatering ska kompensation ske.
3. Där intrång inte kan undvikas i områden med påtagligt naturvärde (klass 3) eller spridningskorridorer ska kompensation utredas. Kompensation ska ske när betydelsefull grön infrastruktur skadas påtagligt.
4. Om hotade arter som inte är skyddade enligt artskyddsförordningen berörs av en exploatering bör behovet av kompensation utredas.
5. Kommunen ska inte sälja mark som har höga eller mycket höga naturvärden. Betydelsefull grön infrastruktur och utpekade spridningskorridorer i planeringen ska beaktas.

6. Parker och viktiga gröna stråk ska undantas exploatering. Där intrång inte kan undvikas ska kompensation ske.
7. Där intrång påtagligt bedöms påverka förutsättningarna för en eller flera ekosystemtjänster negativt inom ett område ska kompensation utredas.

Riktlinjer vid kompensation

1. Kompensation ska om möjligt ske på samma plats eller i anslutning till exploateringen.
2. Kompensation ska i första hand ersätta den funktion eller naturvärde som skadas eller förloras.
3. När kompensation inte kan ske i nära anslutning till exploatering ska en lämplig annan plats utses.
4. Exploatören ska ta fram ett förslag till kompensation.
5. Krav på kompensation ska ställas i exploateringsavtalet.
6. Bedömning av förslaget till kompensation ska granskas av sakkunniga tjänstepersoner på kommunen.
7. Exploatören har det ekonomiska ansvaret för att genomföra åtgärden.
8. En skötselplan ska tas fram för kompensationsåtgärderna och vem som ansvarar för skötseln ska tydligt framgå.
9. Områden där kompensation sker ska vara undantagna från framtida exploateringar.
10. Kommunen är ansvarig för att följa upp utförda kompensationsåtgärder på privat och kommunal mark.

FAKTARUTA

Åtgärdsstrappan

**Åtgärdsstrappa/
skadelindringshierarki**

För att lyckas med kompensationsåtgärder är det bra att känna till och undvika riskerna. Åtgärdsstrappan eller skadelindringshierarkin ger vägledning när det gäller att hantera naturvärden och minska skadeverkningarna på värdefulla grönområden. De lägre nivåerna ryms inom ordinarie prövning, medan de högre handlar om kompensation.

Åtgärdsstrappa kompensation:**Nivå A.**

Undvika – sökt exploatering hänvisas till annan plats

Vid lokaliseringsprövning avvisas projekt som ger stor negativ påverkan eller hänvisas till en annan lämpligare plats.

Nivå B.

Minimera – när exploatering går att förena med bevarande av befintliga värden

Krav på begränsningar av exploateringen läggs in som förutsättningar i detaljplan eller ställs som villkor vid upplåtelse av kommunal mark. Byggprojekt anpassas så att de befintliga värdena kan bevaras.

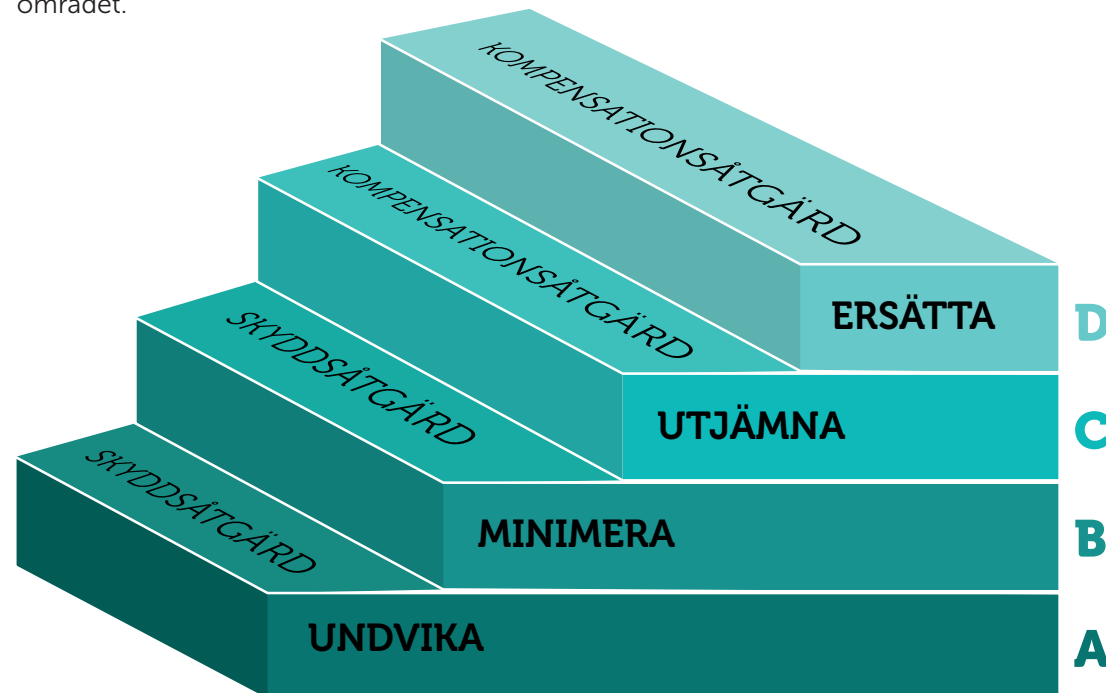
Nivå C.

Utjämna – när man kan kompensera det som skadas på samma plats

I detaljplanen eller markupplåtelseavtal ställs krav på åtgärder som väger upp de negativa effekterna av en exploatering i området.

Nivå D.

Ersätta – när man måste kompensera på annan plats

2.9 Riktlinjer för skogsbruk på kommunägd mark

1. Kommunens skogsmark ska förvaltas så avvägningen mellan värdena av biologisk mångfald, klimatnytta, sociala och ekonomiskt värden ger upphov till största nytta för kommunens invånare.
2. Skogsstyrelsens Nya och reviderade målbilder för god miljöhänsyn (rapport 12:2016) ska vara utgångspunkt för kommunens skogsbruk.

Nödvändiga avvägningar behöver göras i skogsbruket

I nästa spalt listas ett antal exempel på faktorer som ska ligga till grund för avvägningar i val av skötsel för kommunens skogsbruk. Vilka av skogens värden som påverkas av de olika avvägandena markeras inom parentes. Flera faktorer samspelar ibland och stärker flera värden. **Biologiska värden (B)** avser artrikedom (biologisk mångfald), variation av livsmiljöer (habitat) som är en förutsättning för att uppnå höga naturvärden.

Med **ekonomiska värden (E)** avses produktion av skogsråvaror. **Sociala värden (S)** som skogen ger upphov till innefattar till exempel rekreation, friluftsliv, idrott och estetiska värden. Ekosystemtjänster som skogen ger upphov kan också ibland tillskrivas både ekonomiska och sociala värden för till exempel folkhälsa och områdets attraktion.

Klimat (K), Skogen har viktig funktion för lokalklimatet på platsen, men här avses värdet av inbindning kol för att förhindra klimatförändringar.

- Grön infrastruktur ska uppmärksammas i skogsbruket och hänsyn ska tas så att dess funktioner upprätthålls och vid behov förstärks. **(B och S)**
- Hyggesfritt skogsbruk förordas på lämpliga marker **(S, B och K)**
- Motverka markskador och påverkan på vattendrag. **(B)**
- Återvätning av torvmarker på lämplig mark. **(K och B)**
- Ökad virkesproduktion med aktivt skogsbruk på lämpliga marker. **(K och E)**
- Använda förädlat plantmaterial (från naturligt förekommande träarter) med hög tillväxt. **(E och K)**
- Hänsyn till skogen som plats för friluftsliv och rekreation. **(B, K och S)**
- Avsättning av skog* genom undantag från produktion för att stärka biologiska och rekreativa värden. **(K, B och S)**
- I närheten av skolor och förskolor ska det så långt som möjligt finnas tillgång till skog eller annan lämplig mark anpassad för deras behov. **(S, B och K)**

**avsättning av skog behöver inte vara formellt skydd enligt miljöbalken. Det kan vara att bestånd klassas som NO eller NS (Naturvård Orört eller Naturvård Skötsel) enligt skogsbruksplan.*

Vilka mål ska prioriteras var?

Avvägningar ska göras så att största nytta sammanfaller i skogsbeståndet (biologiska, ekonomiska, sociala och klimat). Särskilt höga biologiska och rekreativa värden som är svåra att ersätta ska prioriteras där de förekommer.

Skogens bidrag till Biodiversitet och ekosystemtjänster

Skogsekosystemet är en förutsättning för den biologiska mångfalden. Skogen innehåller miljöer och strukturer som är grunden för många organismers existens. Skogens skiftande förutsättningar, natur och kulturhistoria har präglat många arters utveckling. Många arter är beroende av miljöer som uppstått av lång kontinuitet eller naturliga störningar. Om vi inte säkerställer att dessa miljöer finns kvar riskerar vi att förlora dessa arter. Skogen levererar också för många ekosystemtjänster. Produktion av nyttigheter som timmer, biomassa, vilt, bär och svamp men också andra tjänster som möjlighet till rekreation, produktion av dricksvatten och pollinering är en del av skogens ekosystemtjänster.

Klimatförändringen och skogsbruket

Skogen är en viktig faktor i klimatfrågan. Skog binder kol när den växer. Kol lagras i biomassa, levande och död. Marken fylls med kolrika föreningar från nedbrytningen. Skogen producerar också råvaror som kan ersätter fossilt framställda produkter (substitutionsnyttan). Skydd av skogsmark, undanta från virkesproduktion, ger positiv effekt på kolinlagring (på kort och medellång sikt) men minskar substitutionsnyttan. Ökad miljöhänsyn i skogsbruket genom att undanta produktiv skogsmark från virkesproduktion är även en viktig åtgärd för att nå Sveriges mål kring biologisk mångfald och andra ekosystemtjänster. Virkesproduktion från skog blir en avvägning mellan flera viktiga mål med delvis motstridiga avvägningar.

Skogens sociala värden

Skogsmark har ett stort värde för rekreation, särskilt nära friluftsområden, bebyggelse och i anslutning till kommunikationsstråk. Närmiljön i bostadsområden är viktigt för dess attraktion. Om hyggesfritt skogsbruk är möjligt på trakter nära bostadsområdena bör det främjas. Skogen har värde för folkhälsa, välbefinnande och rekreation som på lång sikt kan ha ekonomiskt värde för samhället och den enskilda individen.

Skogens ekonomiska värde

Skogen står för många värden, inte minst ekonomiska. Skogens råvaror kan vara en viktig framtida del av en biobaserad cirkulär ekonomi. Skogsmark som är lämplig för virkesproduktion eller annan biomassabaserad produkt ska skötas så att dess potential tas tillvara på ekonomiskt och klimatpositivt sätt.

Eskilstuna kommuns skogsinnehav

Eskilstuna kommun äger ca 3000 hektar skogsklädd mark. Ca 750 hektar av den kommunala skogen är statligt eller kommunalt naturreservat och sköts enligt skötselplaner med särskilda naturvårdsmål. Det finns även en del skogsklädd mark som kommunen äger inom detaljplaneplanlagt område, ofta med beteckningen Natur.

Skogsklädd mark inom detaljplaneplanlagt område ingår inte i kommunens skogsbruk. En del av skogsmarken ska ses som planeringsreserv för framtiden, eftersom tätorterna förutspås fortsätta växa. Kommunens skogsbruk är certifierat enligt FSC® (Forest Stewardship Council) med licenskod FSC-C143005. Dessa riktlinjer visar ambitionsnivån utöver kraven för FSC.

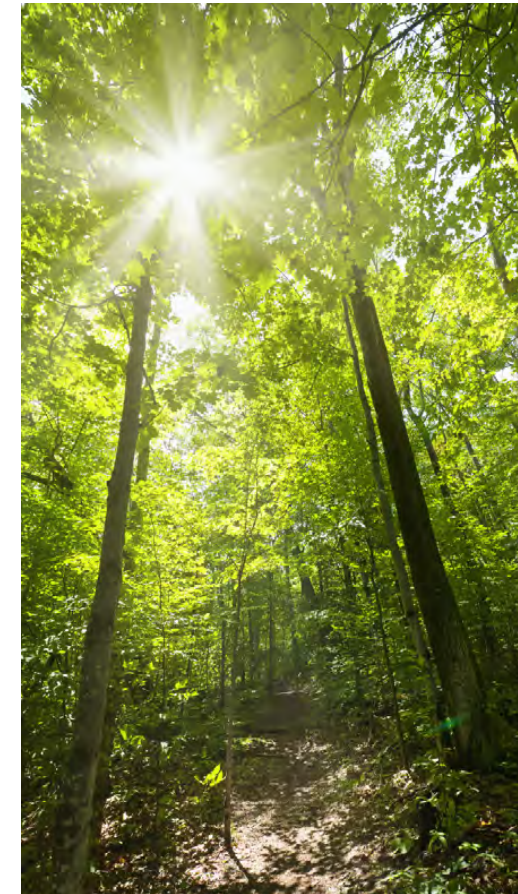
FAKTARUTA

FSC

FSC

Forest Stewardship Council (FSC) är en oberoende, internationell medlemsorganisation. FSC:s syfte är att uppmuntra till miljöanpassat, samhällsnyttigt och ekonomiskt livskraftigt skogsbruk genom sitt certifieringssystem. Certifierade företag ska följa FSC:s regler och standarder för skogsbruk och spårbarhet. Certifierade skogsägare ska följa nationella och lokala lagar som rör miljöhänsyn, skogsbruk och ekonomi samt bindande internationella överenskommelser. FSC-skogsbrukare ska därutöver följa särskilda FSC regler. Dessa hänsynsregler slår vakt om hotade djur och växter, markens framtida produktionsförmåga, goda arbetsvillkor samt urfolks rättigheter.

FSC föreskriver övergripande riktlinjer för hur skogsbruket ska bedrivas, som gäller generellt över hela världen. Dessa övergripande regler anpassas till de olika ländernas lokala förutsättningar och en av FSC:s viktigaste uppgifter är därför att stödja arbeten för utvecklande av nationellt anpassade FSC-skogsbruksstandarder.

Naturvärdesinventeringar

Naturvärdesinventeringar beskriver de ekologiska värdena som finns inom ett område. I Eskilstuna kommun ska alltid Svensk standard för naturvärdesinventeringar användas.

Naturvärdesobjekt klassades på en skala 1-4 efter deras betydelse för biologisk mångfald:

Klass 1 – högsta naturvärde: Störst positiv betydelse för biologisk mångfald. Områden av särskild betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på nationell eller global nivå.

Klass 2 – högt naturvärde: Stor positiv betydelse för biologisk mångfald. Områden av särskild betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på regional eller nationell nivå.

Klass 3 – påtagligt naturvärde: Påtagligt positiv betydelse för biologisk mångfald. Områden där det är av särskild betydelse att den totala arealen bibehålls eller blir större samt att deras ekologiska kvalitet upprätthålls eller förbättras.

Klass 4 – visst naturvärde: Viss positiv betydelse för biologisk mångfald. Områden där det är av betydelse att den totala arealen bibehålls eller blir större samt att deras ekologiska kvalitet upprätthålls eller förbättras.

När en naturvärdesbedömning har varit ofullständig, osäker, eller om den endast har gjorts på förstudenivå har den angetts som preliminär.

Sveriges Miljömål

I Sverige finns 16 stycken av Riksdagen beslutade miljömål samt ett generationsmål. Dessa mål utgör grunden för den nationella miljöpolitiken och ska ge vägledning för hela samhällets miljöarbete. Myndigheter, länsstyrelser, kommuner, näringsliv och andra aktörer ska tillsammans bidra till att miljömålen uppfylls.

Begränsad klimatpåverkan

Frisk luft

Bara naturlig försurning

Giftfri miljö

Skyddande ozonskikt

Säker strålmiljö

Ingen övergödning

Levande sjöar och vattendrag

Grundvatten av god kvalitet

Hav i balans levande kust & skärgård

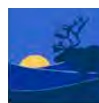
Myllrande våtmarker

Levande skogar

Ett rikt odlingslandskap

Storslagen fjällmiljö

God bebyggd miljö

Ett rikt växt och djurliv

FAKTARUTA

Naturvärdesinventeringar och Sveriges Miljömål

Generationsmålet:

Det övergripande målet för miljöpolitiken är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser.”

De 16 stycken miljömålen är dessa:

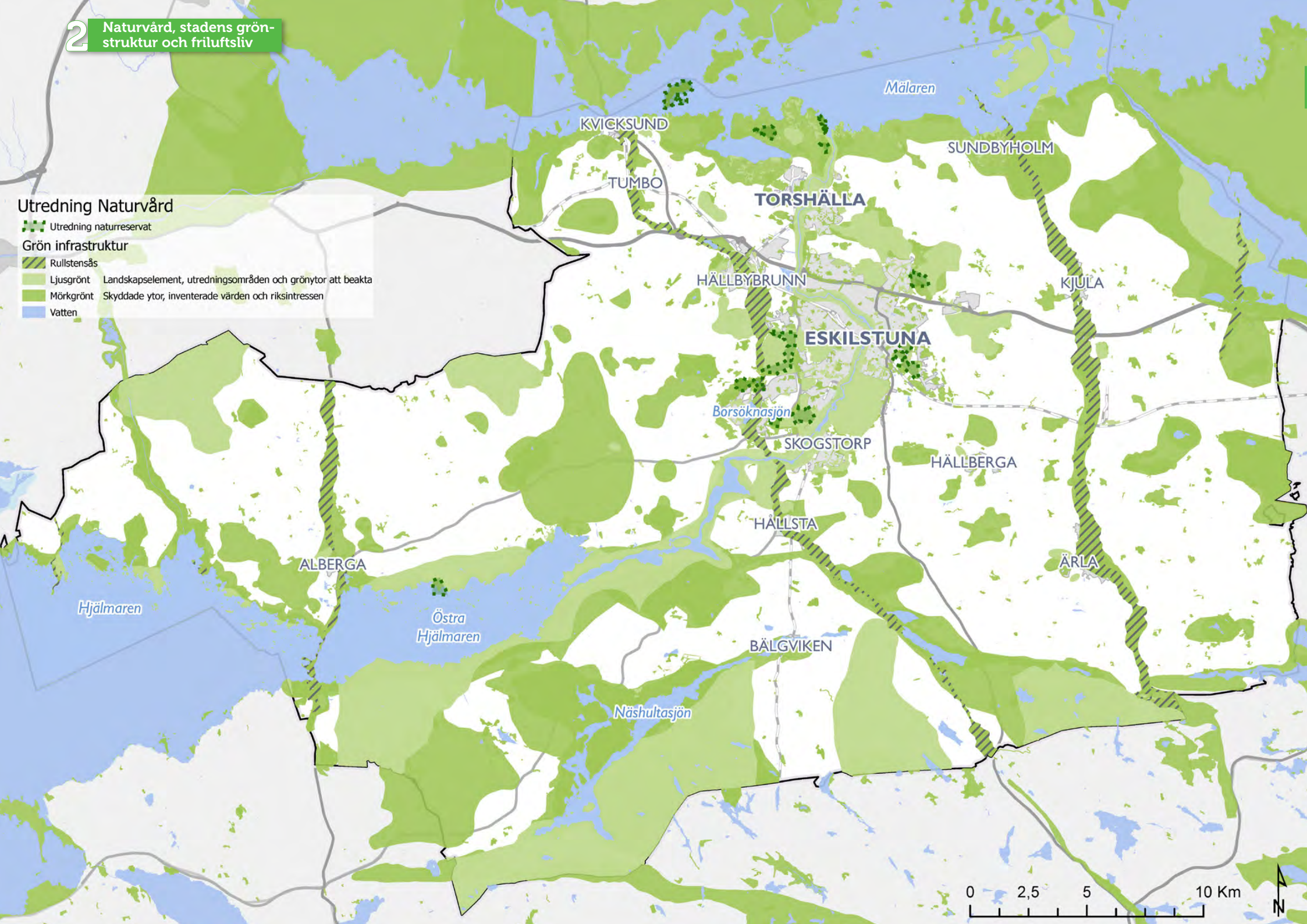
För mer information om miljö kvalitetsmålen se www.sverigesmiljomal.se/miljomalen/

2 Naturvård, stadens grönstruktur och friluftsliv

Utredning Naturvård

- Utredning naturreservat
- Grön infrastruktur
 - Rullstensås
 - Ljusgrönt Landskapselement, utredningsområden och grönytor att beakta
 - Mörkgrönt Skyddade ytor, inventerade värden och riksintressen
 - Vatten

2.10 Åtgärder naturvård

Utredning av nya naturreservat

- Ängsholmen, Torshälla
- Utsikten, Mälarmönen
- Annerohöjden, Torshälla
- Mesta-Åsby-Kolsta-området
- Granholmen, Kvicksund
- Odlarskogen, Eskilstuna
- Djursta-Skarpåsskogen, Eskilstuna
- Öster om Borsökna, Eskilstuna
- Tacktorpssjön, Eskilstuna
- Slagholmsudden, Hjälmaran

- 1.** Kommunen utreder vilka naturområden som kan vara lämpliga att skydda som biotopskyddsområden. Målet är att säkerställa mindre områden med naturmark som har stor betydelse för biologisk mångfald. Två förslag till utredning är Pottskär och Gunnarskäl.
- 2.** Ombildning av Sundbyholms naturvårdsområde till ett kommunalt natur- eller naturreservat.
- 3.** Utred behovet av skolskogar och förvärva mark för att säkerställa framtida behov av närbelägen naturmark till skolor för utomhuspedagogik och utevistelse.
- 4.** Utred på en vattenstrategisk nivå var det är mest lämpligt att åter- eller nyskapa våtmarker kring tätorterna och i odlingslandskapet för biologisk mångfald, förbättrad vattenkvalitet, minskad närsaltsbelastning och balanserad ytvattenhydrologi.
- 5.** Kommunen ska samverka i projekt med grannkommuner, länsstyrelser och vattenvårdsförbund för att aktivt minska utbredningen och motverka spridningen av sjögull och andra invasiva arter i kommunen.
- 6.** Ett handlingsprogram för bekämpning av invasiva arter ska tas fram för kommunen.
- 7.** Skötselplaner ska tas fram för de högst klassade områdena, klass 1 och klass 2 där sådana saknas på kommunal mark.
- 8.** Fördjupad analys av utpekade spridningskorridorer samt svaga länkar mellan ekologiska värdekärnor.
- 9.** Naturvärdesinventering av de kommunala intressen som inte är klassade enligt svensk standard för naturvärdesinventeringar.
- 10.** Naturvärdesinventering av vattendrag inom kommunen.
- 11.** Kommunen ska arbeta med att sprida kunskap om biologisk mångfald, ekosystemtjänster, kulturhistoria och friluftsliv genom samverkan med föreningar och framtagande av informationsmaterial och t.ex. skyltning.

2.11 Riktlinjer för stadens grönstruktur

- 1.** Prioritera investeringar så att utveckling av befintliga parker och stråk kan bidra till stadsutveckling och kan gynna aktuella projekt som t.ex. stadsläkningsarbetet.
- 2.** Utveckla gröna stråk inifrån stadens centrum och åstråket ut mot landsbygden, med fokus på kopplingar till befintlig grönstruktur i parker- och naturområden.
- 3.** Utveckla och anlägg parker och stråk med god funktion och identitet över dygnet och över året genom medvetna planteringar och funktioner som belysning.
- 4.** Utveckla parker och gröna stråk med utgångspunkt från platsens förutsättningar i den större grönstrukturen och platsens historia.
- 5.** Utveckla befintliga och nya parker och gröna stråk med en tydlig vision för identitet, karaktär och funktioner med ett långsiktigt perspektiv.
- 6.** Identifiera och utveckla utflyktsmål och besöksmål bland parkerna.
- 7.** Stärk identitet och status på parker och stråk genom namngivning, gärna med utgångspunkt från platsens historia.
- 8.** Åstråket ska vara det högst prioriterade rekreativa stråket och en bra utgångspunkt och målpunkt för andra rekreativa stråk. Fortsätt utveckla åstråket genom att identifiera viktiga noder och målpunkter.
- 9.** Stärk svaga gröna samband och spridningskorridorer med urbana trädstrukturer/ större gatuträdsplanteringar.

2 Naturvård, stadens grönsstruktur och friluftsliv

2.12 Stadens grönstruktur

Om naturvård i hög grad handlar om att värna och utveckla värden i befintlig grönstruktur så handlar arbetet med stadens grönstruktur mer om att värna och utveckla genom att komplettera med ny grönstruktur i detaljplanering, projektering och drift. Arbetet med stadens grönstruktur i Eskilstuna kommun ska bidra till att uppnå grönplanens övergripande mål och med gröna strategier för staden som utgångspunkt. Planering för stadens grönstruktur ska ske med utgångspunkt både från den översiktliga planeringen och i samverkan med aktuella exploateringsprojekt. Samtidigt behövs en kontinuerlig planering för arbetet med stadens grönstruktur i sig. Tillsammans planerar vi för en sammanhängande och varierad grönstruktur som är en förutsättning för ekosystemtjänster - en grön infrastruktur.

Vid behov ska nya parker planeras i takt med att staden växer och i samband med nya exploateringsprojekt. När staden växer genom förtätning kan tillgång, närbarhet och kvalitet till bostadsnära parker- och natur förbättras genom utveckling av flera gröna huvudstråk som leder till större park- eller naturområden i närheten. Befintliga parkytor i behov av utveckling kan få ett lyft och en ny betydelse genom att kopplas till ett grönt stråk. Utvecklingskonceptet gröna stråk gynnar många olika ekosystemtjänster, både ekologiska, sociala och kulturella. Det bör inte vara längre än 7-10 minuters promenadväg eller 2-300 meters avstånd till närmaste grönyta från bostaden, för att den ska fungera för rekreation i vardagen på ett bra sätt. Särskilt för barn och äldre personer är avståndet till bostadsnära natur av betydelse. Den vanligaste aktiviteten utomhus är nyttopromenaden. Genom att stärka och utveckla viktiga gröna stråk i stadsmiljön och knyta olika park- och naturområden till dem ökar möjligheterna till rekreation i vardagen för fler människor. Trots att själva vistelsen i en park

inte behöver vara en huvudaktivitet kan parken ha betydelse för dem som promenerar genom den. Det kan vara ett etappmål att stanna till vid, eller som blickfång på vägen. Brist på fysisk aktivitet är ett globalt problem och Världshälsoorganisationen (WHO) beräknar att fysisk inaktivitet är den fjärde största riskfaktorn till att dö i förtid (WHO, 2009).

2.13 Parker

En park enligt grönplanen är en grön yta som är planerad och de flesta fall planlagd i syfte att erbjuda kommuninvånarna rekreation och bidra till en god bebyggd miljö. Det kan vara både friväxande och planterad vegetation. Enligt PBL:s definition av den juridiska bestämmelsen Park ska ytan helt eller delvis bestå av anlagda ytor, till skillnad från natur som i regel består av friväxande vegetation. I Eskilstuna finns friväxande skogsvegetation i många av stadens parker och flera parker har höga naturvärden. Det är en stor tillgång och skapar värden för både rekreation samt ger karaktär och identitet till stadsmiljön.

I staden är det viktigt att gestalta parkmiljöerna med en god funktion över dygnet och över året för att bli välfungerande gröna mötesplatser med en god trygghetsupplevelse. Parker är en av de viktigaste mötesplatserna i staden som alla har kravlös tillgång till gratis. Stadens parker ger oss möjlighet att koppla av och följa naturens årstidsväxlingar, men också för att möta och se andra människor. De är viktiga för barns lek och ger förutsättningar för spontan rörelse och olika aktiviteter. För barn och äldre är den direkta närmiljön kring bostaden av betydelse och de blir mer påverkade av brister och kvalitéer än andra grupper. I staden bör finnas parker och andra grönområden som är tillräckligt stora för att rymma miljöer som passar olika ålders olika behov och som samtidigt känns trygga. I fysisk planering ska tillgång och närbarhet till parker beaktas. När ny bebyggelse planeras och det upp-

står brist i tillgång och närbarhet ska nya parker planeras och läggas in i översiktsplanen, liksom ny bebyggelse bör placeras och detaljplaneras i förhållande till befintlig grönstruktur så att tillgång, närbarhet och kvalitet på bästa sätt kan uppnås.

2.14 Gröna stråk

Att utveckla gröna stråk som kopplar samman större grönytor och strövområden uppmuntrar till rörelse och bidrar också till ekologiska funktioner som spridningsvägar. Gröna stråk beaktas i planeringen genom att eventuella barriärer ska identifieras och överbryggas och att värdet av ett sammanhang ska tillgodoses.

Urbana trädstrukturer är ett viktigt redskap för att stärka och utveckla gröna stråk som är attraktiva för rekreation. Att utveckla tvärförbindande stråk mellan olika stråk och stadsdelar är viktigt för en bra tillgång och närbarhet i grönstrukturen och i staden som helhet. Vid planering och utveckling av nya gröna stråk behövs både ekologisk kompetens om naturvärden och spridningsvägar, trafikplaneringsperspektiv och en utredning av hur människor rör sig i området och vilka naturliga, befintliga målpunkter som finns genom exempelvis en sociotopkartläggning. För att ta fram ett bra stråk-koncept är historiska spår och kulturmiljöer i området av stor potential för stråkets identitet och attraktivitet.

Ett exempel är utvecklingen av BM-spåret längs en gammal järnvägsdragning i centrala Eskilstuna mellan Söder och Munktellstaden. Flera befintliga ytor, några parker och några ytor med koppling till den tidigare järnvägen är intressanta noder längs stråket och som delvis har lyfts fram i gestaltningen av stråket.

2 Naturvård, stadens grönstruktur och friluftsliv

2.15 Gröna gaturum

Trädplanteringar, vegetationszoner och regnbäddar är exempel på gröna element som kan skapa ett grönt gaturum. Ett grönt gaturum kan vara en del i ett prioriterat grönt stråk eller fylla en viktig funktion som länk i den gröna infrastrukturen när det gäller dagvattenhantering eller som en del av en ekologisk spridningskorridor. I en stadsdel där det finns brist på bostadsnära natur för de boende i området kan ett grönt gaturum fungera som en viktigt grön koppling som gör det mer attraktivt att ta sig till närmaste större park eller naturområde.

Urbana trädstrukturer är ett viktigt rumsskapande element som bidrar till stads- och landskapsbilden och bidrar till att skapa identitet, orienterbarhet och sammanhang tillsammans med bebyggelse och trafikinfrastrukturen som i staden också kallas för gatuväven (se Arkitekturprogrammet). Trädader och alléer (minst fem vuxna träd i en enkel eller dubbel rad) är skyddade enligt miljöbalken för att de har betydelse för den biologiska mångfalden.

2.16 Mångfunktionella ytor

Grönytor ytor som genom höjdsättning, utformning och vegetation planeras för att kunna ta hand om och har potential för att infiltrera vatten vid kraftiga regn och även dagvatten för mångfunktionella ytor. De mångfunktionella ytorna bidrar med viktiga ekosystemtjänster och behövs i den urbana miljön. Vi behöver planera för fler mångfunktionella ytor i staden och utreda vilka ytor som har potential att utvecklas som just mångfunktionella ytor. Översiktsplanen och dagvattenplanen ger underlag, liksom grönplanens parkinventering.

Mångfunktionalitet kan bidra till god och hållbar gestaltning och ökad motståndskraft mot extremväder. Det finns en potential att utforma ett antal

ytor på parkmark som mångfunktionella ytor och genom det även uppnå andra kvalitéer. Gestaltningen måste ske med hänsyn till parkens olika värden och funktioner och inte omvandla värdefull parkmark till tekniska anläggningar. I många sammanhang kan vatten ses som en tillgång som i sig är värdeskapande. På några platser kan det vara en mer hållbar dagvattenhantering med rening eller fördröjning som är i fokus. På andra platser kan en yta fylla en potentiellt viktig funktion som tillfälligt vattenmagasin eller fördröjningsyta vid kraftiga regn, beroende på parkens läge i förhållande till hur vattnet väntas röra sig genom stadsmiljön vid ett kraftigt regn. Ibland kan dessa funktioner sammanfalla.

Ansvar för parkmark och för dagvattenanläggningar vilar i regel på olika förvaltningar och därför är det viktigt med en bra överenskommelse kring ansvar och roller när mångfunktionella ytor planeras. Bra planerade och gestaltade mångfunktionella ytor bli en del av de goda mellanrummen i staden med sociala och ekologiska kvaliteter som bidrar till människors hälsa och välbefinnande.

2.17 Stadsodling

Odling av grönsaker och blommor i eller i anslutning till den urbana miljön gynnar ekosystemtjänster som pollinering och biologisk mångfald. Stadsodling är en möjlighet att låta fler invånare påverka sin närmiljö och vara medskapande i den offentliga miljön. I Eskilstuna finns flera koloniområden för odling och i flera bostadsområden finns möjligheter till odling för de boende i t.ex. Lagersberg. På Närjeholme finns den kommunala arbetsmarknadsverksamheten AMA, i deras stadsodlingsprojekt produceras grönsaker och blommor som arbetsträning. I stadsläkningsprojekt eller andra prioriterade utvecklingsområden kan pilotprojekt med stadsodling vara ett snabbt sätt att komma igång med medborgardialog eller utvecklingsarbete på platsen. Det kan vara ett sätt att

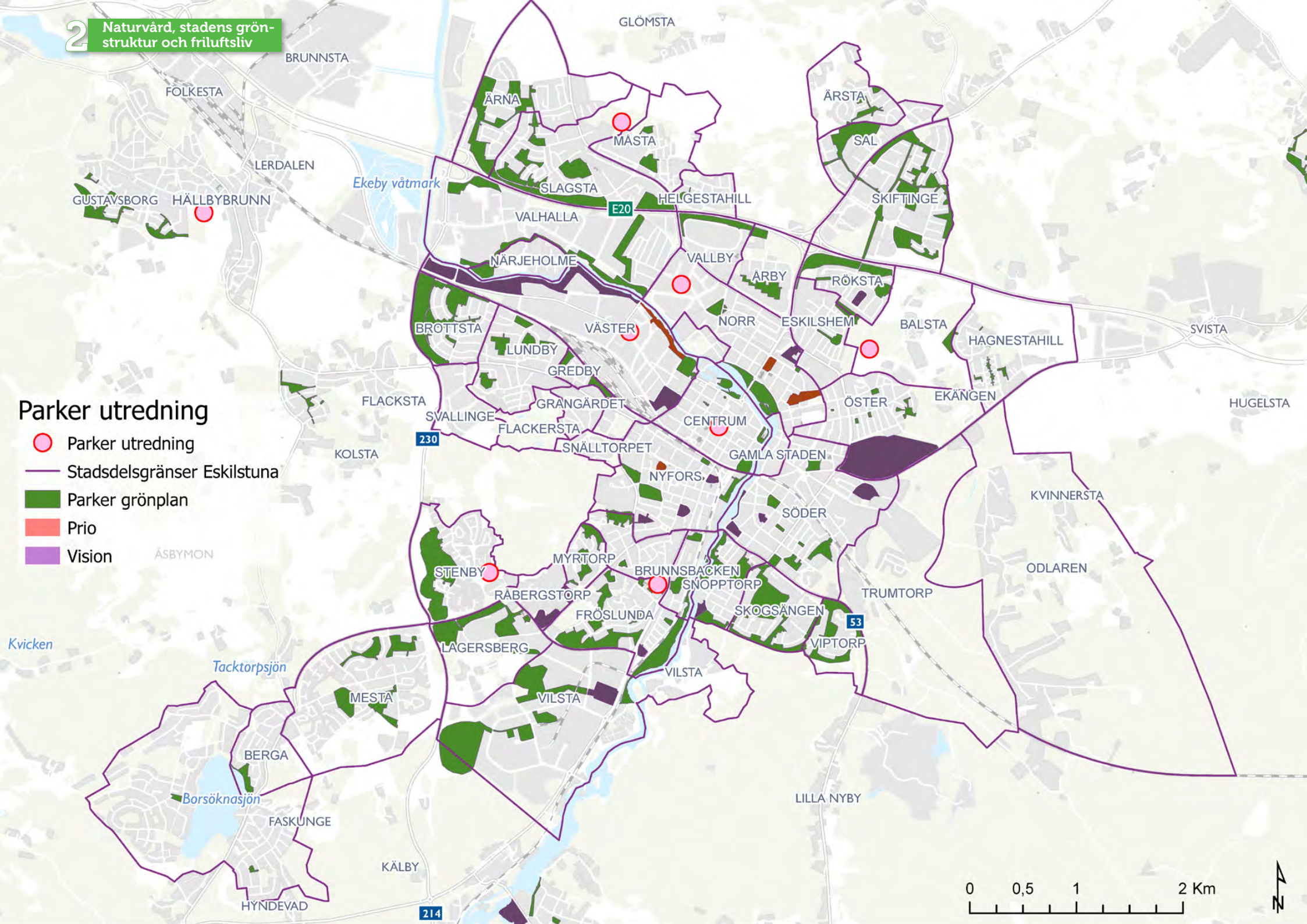
befolka och skapa positiva flöden på en plats som annars inte används så mycket. Att planera för stadsodling bör ske så att det skapas goda mötesplatser och att det kan gynna flöden och rörelser med människor i olika åldrar med en god trygghetskänsla i åtanke. Det kan vara ett sätt att få igång utvecklingsarbete i en park som har en otydlig identitet eller funktion idag, men som har en potential att bli en positiv grön mötesplats. I den digitala grönplanevyn finns ett lager som visar parkytor med potential för stadsodling.

Enligt kommunens riktlinjer för stadsodling är det på platser i kommunägda områden där odling kan fylla ett syfte och göra platsen mer attraktiv för allmänheten prioriterat för kommunen att antingen godkänna egna initiativ till stadsodling eller att kommunen organiserar och bjuder in närboende. Det kan vara en del av en park eller en överbliven gräsyta. Odlingen får inte konkurrera med andra aktiviteter och friytor ämnade för lek eller annan spontan aktivitet.

2 Naturvård, stadens grönstruktur och friluftsliv

Parker utredning

- Parker utredning
- Stadsdelsgränser Eskilstuna
- Parker grönplan
- Prio
- Vision

Mångfunktionella ytor utredning

- Utredning mångfunktionella ytor parker
- Utredning nya parker
- Parker grönsplan
- ▬ Åstråket utredning
- Översvämning 100-årsregn, kf 1.25, maxdjup
 - maxdjup 0,1 - 0,2 m
 - maxdjup 0,2 - 0,3 m
 - maxdjup 0,3 - 0,5 m
 - maxdjup 0,5 - 1,0 m
 - maxdjup >1,0 m

2.18 Åtgärder stadens grönstruktur

1. Ta fram ett parkprogram med grönplanens parkinventering som underlag och som innehåller förslag på utveckling av befintliga parker och förslag på nya parker. Se karta med förslag parker utredning för nya parker.
2. Utveckla flera gröna huvudstråk för rekreation:

a) Åstråket

Ta fram program för fortsatt utveckling av ett sammanhängande åstråk hela vägen från Hjälmaran till Mälaren. Åstråket är det högst prioriterade rekreativa stråket i kommunen och utvecklas med olika fokus beroende på om aktuell sträcka ligger på landsbygden, i stadsnära zon eller inne i staden i Eskilstuna eller Torshälla.

- Identifiera och utveckla tvärgående stråk och kopplingar som överbrygger ån som barriär genom t.ex. nya broar
- Identifiera och utveckla möjliga rundslingor (möjliggörs genom tvärgående stråk)
- Utveckla åstråket genom att utveckla och koppla befintliga parkytor i staden till stråket

b) Årbystråket

Fortsätt utreda och i etapper projektera ett grönt stråk för rekreation med gång- och cykel i fokus som kopplar ihop åstråket i söder med Årby naturreservat i norr via befintliga och nya gaturum och platsbildningar.

Längs med utredningsområdet för Årbystråket förtätas staden och det byggs ca 2000 nya lägenheter i Nithammaren, Nätet och Årby norra och Nötknäpparen. Det är sedan tidigare ett bristområde när det gäller tillgång och nåbarhet till bostadsnära natur. Många barn och ungdomar rör sig till Munktelstaden och olika fritidsaktiviteter där. Det finns en stor potential längs stråket i kopplingen till åstråket, BM-spåret,

Ekbacken, Årbyparken och det relativt korta avståndet till Årby naturreservat och vidare ut i landskapet via Gyllenhielmska leden. Genom att utveckla Årbystråket får många människor ökad tillgång och nåbarhet till bostadsnära natur och viktiga ekosystemtjänster förstärks. Utvecklingen sker framförallt på befintliga parkytor och gaturum genom kvalitetsarbete och gestaltade platsbildningar med kompletterande funktioner.

c) Skiftingestråket

Utred och projektera ett grönt stråk för rekreation med gång- och cykel i fokus som kopplar ihop åstråket och Stadsparken i söder med Skiftinge i norr och det stadsnära värdeområdet Djursta-Stora Tidö. Sträckan fungerar redan idag som ett prioriterat gc-stråk men det finns en potential att utveckla ett antal gröna mötesplatser genom att stärka befintliga parkytor och andra gröna miljöer samt skapa ny grönska i gaturummet längs stråket. Genom detta stärks den gröna infrastrukturen i en del av staden som delvis har en bristsituation på tillgång till bostadsnära natur och en rad ekosystemfunktioner gynnas.

Längs med utredningsområdet för Skiftingestråket finns flera befintliga parker som har en potential att kunna utvecklas och kvalitetshöjas. Genom en tydligare koppling mellan centrum med stadsparken och åstråket mot stadsläkningsområdet Skiftinge via den gamla Sundbyholmsvägen som idag växlar mellan att vara både gaturum och gång/cykelväg ges fler invånare tillgång och nåbarhet till bostadsnära natur. I norr mynnar stråket ut i i landskapet med närhet både till Djursta-Stora Tidöområdet som är fint att cykla i och Gärtre-Skensta-Årsta där Gyllenhielmska leden går. Det finns goda möjligheter att skapa förbindande tvärstråk mellan

Årbystråket och Skiftingestråket och på så sätt stärka det gröna nätverket i norra delen av Eskilstuna. BM-spåret fungerar redan som ett tvärstråk mellan stråken och andra lämpliga lägen är vid skolorna i Årby och Skiftinge.

d) Gillbergastråket mot Fröslunda/Lagersberg/Råbergstorp

Utred och projektera ett grönt stråk för rekreation med gång- och cykel i fokus som kopplar ihop centrala Eskilstuna med utgångspunkt från Järntorget i Nyfors med de södra stadsdelarna och stadsläkningsområdena Fröslunda/Lagersberg/Råbergstorp och som bidrar till att stärka den gröna infrastrukturen och ett attraktivt stråk för rekreation som bidrar till stadsläkningen.

I området för utvecklingsplanen för Fröslunda/Lagersberg/Råbergstorp planeras flera hundra nya bostäder genom förtätning längs med befintlig trafikinfrastruktur. Här behövs gröna gaturum- och stråkutveckling för att möta behov av såväl dagvattenhantering som rekreation.

e) Utredda flera gröna stråk

Fortsätt utreda flera gröna stråk i Eskilstuna och Torshälla som syftar till att stärka den gröna infrastrukturen i staden.

2.18 Åtgärder stadens grönstruktur forts.

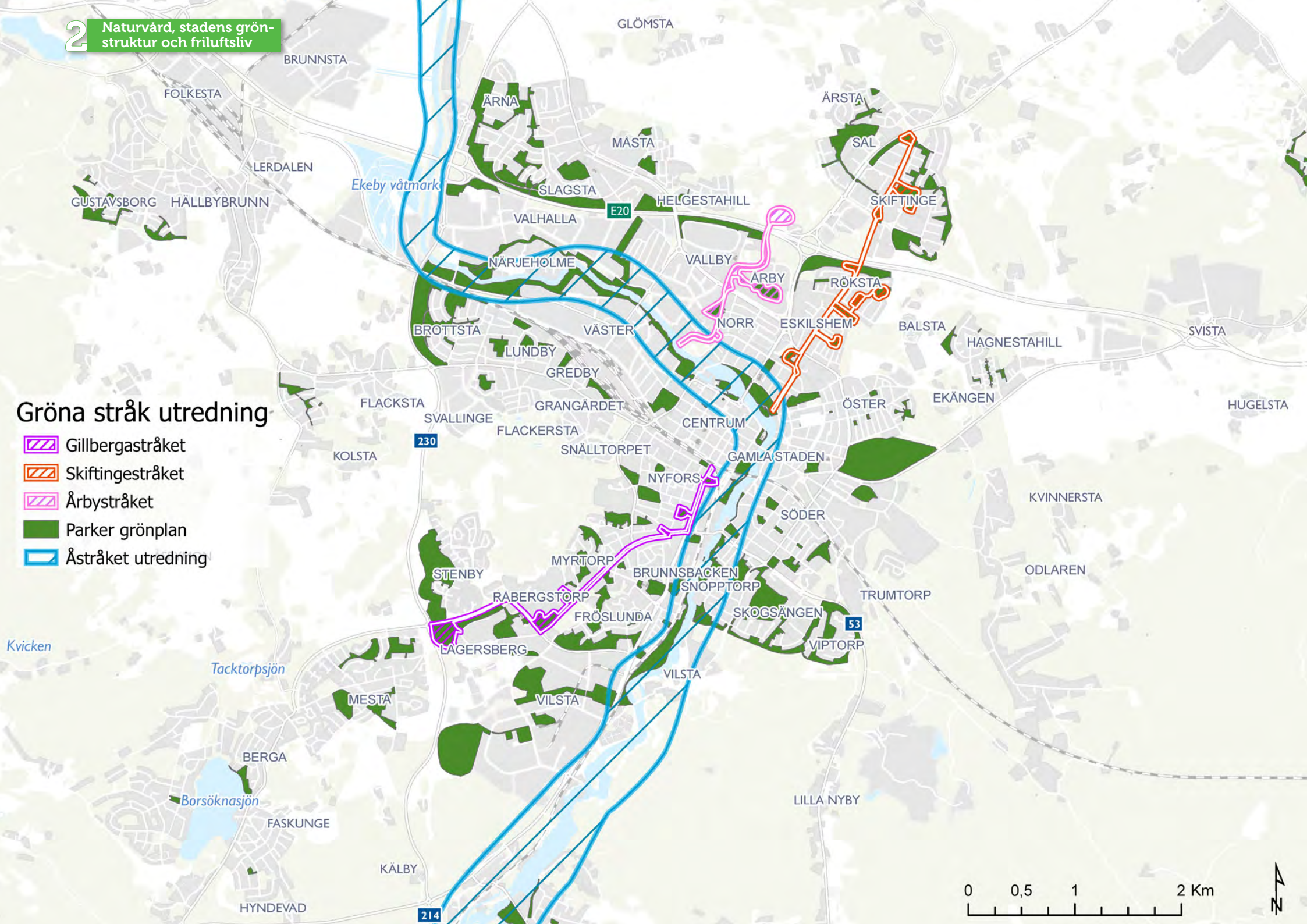
3. Utred och ta fram kartunderlag på vilka gaturum som ska vara prioriterat gröna med trädplanteringar och eller vegetationszoner med annan växtlighet t.ex. regnbäddar.
4. Fortsätt utreda, förstärka och utveckla befintliga och nya urbana trädstrukturer som t.ex. gatuträdplanteringar. Se förslag i karta.
 - a) Ta fram trädplan som utvecklar och fördjupar kommunens arbete med träd ytterligare.
 - b) Planera för gatuträdplanteringar i större helheter. Utppekade rekreativa stråk och viktiga spridningskorridorer är prioriterade, liksom utpekade gaturum och andra hårdgjorda miljöer med svaga samband i den gröna infrastrukturen.
- c) Arbeta med medvetna artval för att uppnå stabilitet och motståndskraft och långsiktiga planteringar.
- d) Arbeta för bästa möjliga förutsättningar för träden genom att tidigt säkra utrymme och förutsättningar för träd i den urbana miljön i planering och projektering.
- e) Arbeta för att stärka spridningsvägar mellan värdefulla naturområden genom trädplanteringar.
5. Fortsätt utreda och utveckla mångfunktionella ytor för dagvattenfunktion och eller förmåga att ta hand om stora vattenmängder vid kraftiga regn i befintliga parker- och andra grönytor som är lämpliga, se karta med möjliga utredningsområden.
6. Fortsätt utreda möjliga platser för stadsodling och utred möjligheten att arbeta med stadsodlingsprojekt som ett sätt att starta utvecklingsprojekt i befintliga parker eller som ett sätt att bidra till stadsdelsutveckling och stadsläkning i t.ex. pilotprojekt. Se karta för möjliga platser lämpliga för stadsodling i befintliga parker.
7. Ta fram en manual för att använda grönytefaktor i detaljplaneringen specifikt anpassad för Eskilstuna. Lämplig att använda i centrala staden, vid omvandlingsprojekt i före detta industrimiljöer med stor andel hårdgjorda ytor t.ex. på Väster och i andra projekt med hög andel hårdgjorda ytor som handelsområden och andra exploateringar som kräver stora parkeringar. När den är framtagen ska den lyftas som ett ställningstagande i öp.
8. Ta fram utvecklings-PM för enskilda befintliga parker, särskilt prioriterat är betydelsefulla parker som har en naturlig potential för många besökare och med betydelse för tillgång och närbarhet för många invånare, men som i nuläget inte har en tillräcklig kvalitet. Utvecklings-PM kan behövas när ett parkprogram saknas eller innan det är färdigt och kan behövas även senare för större, komplexa miljöer med en kombination av skötta ytor och natur där det behövs en långsiktig vision. t.ex. Djurgården, Slottsbacken, Västermarksparken. Utvecklingsplaner för befintliga parker i anslutning till gröna huvudstråk ska vara högt prioriterade, t.ex. befintliga parker i Röksta i anslutning till Skiftingestråket, och parker i anslutning till Årbystråket som idag har potential att kvalitetshöjas och som saknar en långsiktig vision.
9. Ta fram nya och uppdatera kontinuerligt befintliga skötselplaner för den detaljplanerade parkmarken i enlighet med de gröna strategierna i grönplanen och med utgångspunkt från befintligt utvecklings-PM för aktuell yta och eller parkprogram. Parker- och andra grönytor som omfattas av grönplanens parkinventering och som finns i kartlagret parker grönplan är prioriterade. Huvudinriktningen på skötsel av grönstruktur i naturområden och i parker med naturkaraktär ska syfta till att öka den biologiska mångfalden, bland annat genom att vårda gamla träd och restaurera artrika brynzoner i mosaiklandskapet.

2 Naturvård, stadens grönstruktur och friluftsliv

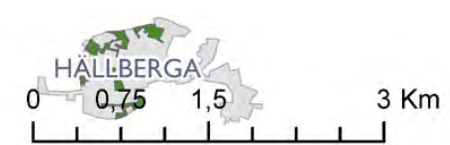
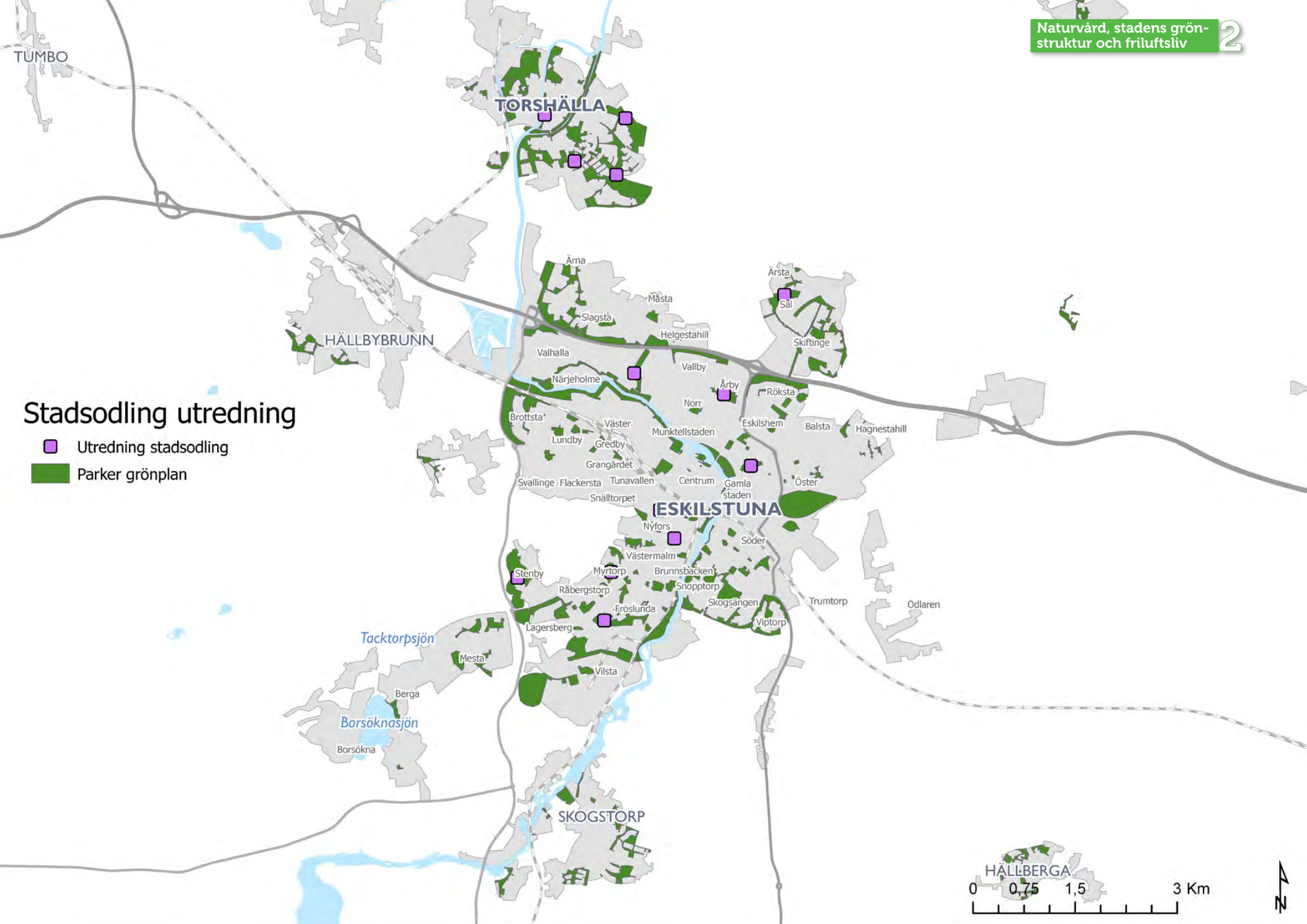
Gröna stråk utredning

- Gillbergastråket
- Skiftingestråket
- Årbystråket
- Parker grönplan
- Åstråket utredning

Stadsodling utredning

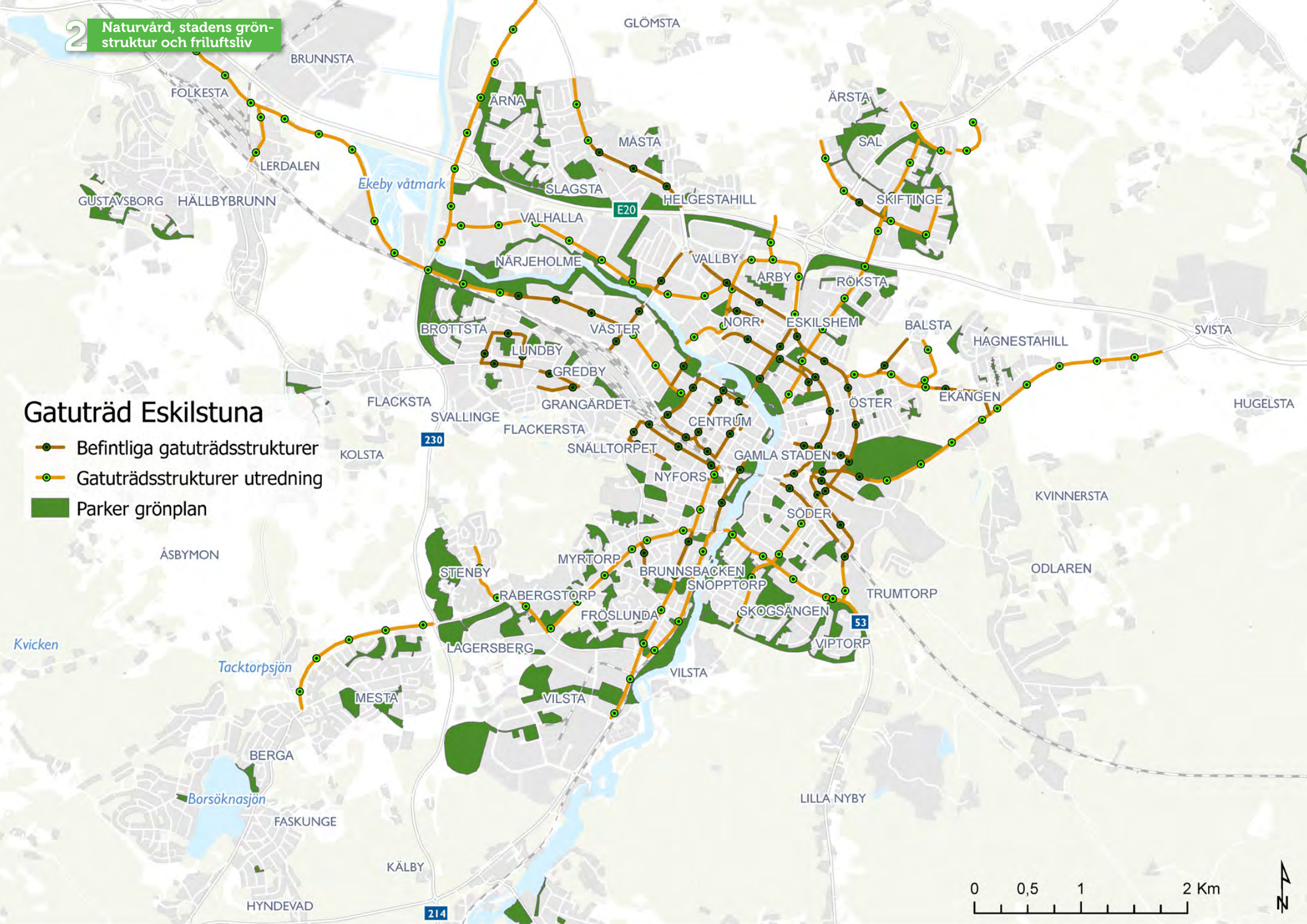
- Utredning stadsodling
- Parker grönsplan

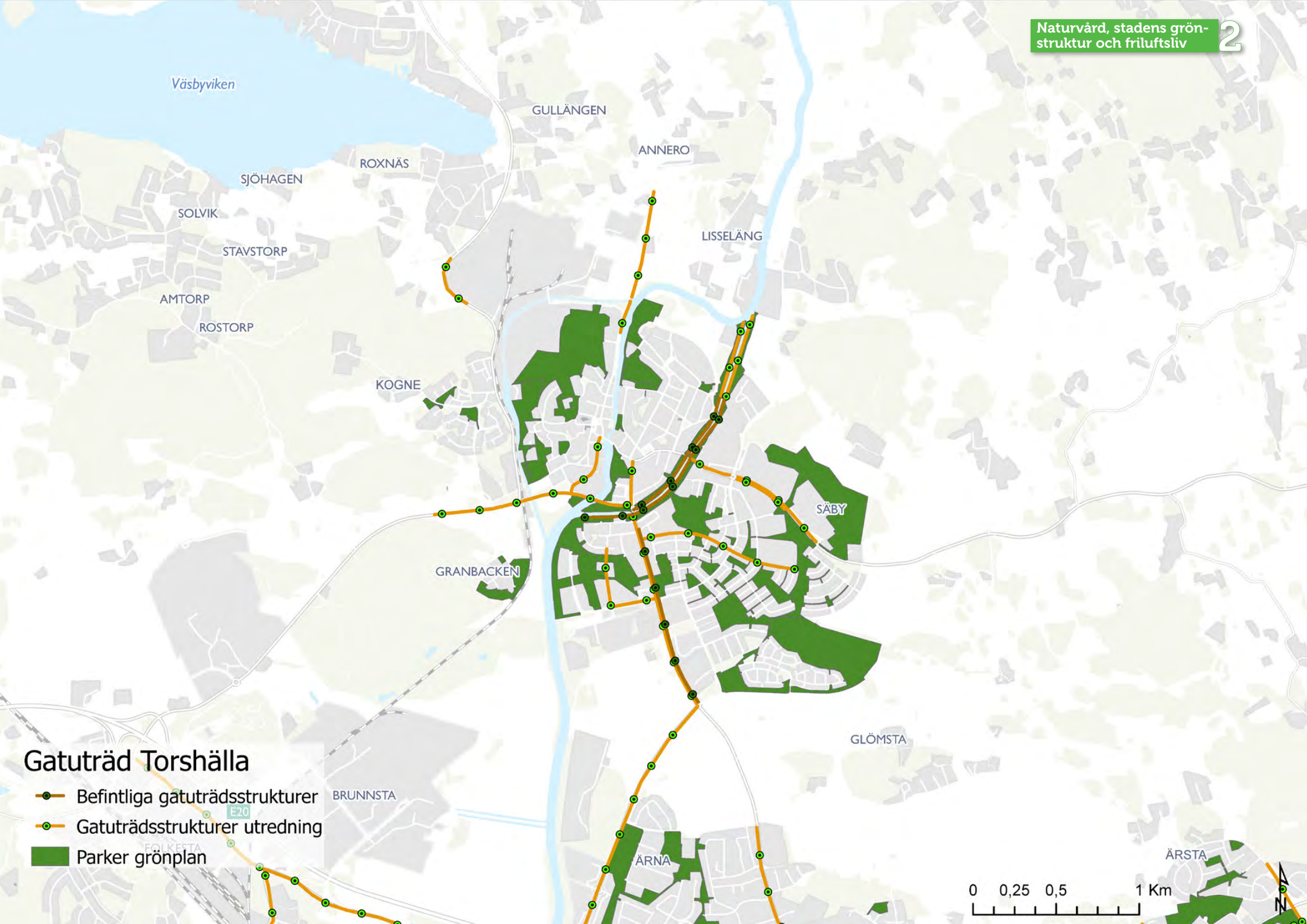

2 Naturvård, stadens grönstruktur och friluftsliv

Gatuträd Eskilstuna

- Befintliga gatuträdsstrukturer
- Gatuträdsstrukturer utredning
- Parker grönplan

Gatuträd Torshälla

- Befintliga gatuträdsstrukturer
- - - Gatuträdsstrukturer utredning
- Parker grönplan

0 0,25 0,5 1 Km

2.19 Riktlinjer för friluftsliv i Eskilstuna kommun

- 1.** Alla invånare i Eskilstuna kommun ska ta del av friluftslivet genom hela livet. Möjliggöra aktiviteter för att stimulera till friluftslivsaktiviteter bland invånare i olika målgrupper.
- 2.** Förtydliga hur de nationella målen hänger samman med de kommunala målen för friluftsliv
- 3.** Ta fram handlingsplaner för friluftsliv per mandatperiod i syfte att säkerställa tillgång till områden och anläggningar för friluftsliv och rekreation för kommunens invånare. Grönplanens riktlinjer och åtgärder ska fungera som en grund för en handlingsplan.
- 4.** Kanalisera friluftsliv som är organiserat till utpekade områden och/eller anläggningar för friluftsliv.
- 5.** Arbeta för att underrepresenterade grupper deltar mer i friluftsliv. Möjliggöra aktiviteter för att stimulera till att de underrepresenterade grupperna som identifieras tar del av friluftslivet i större utsträckning.
- 6.** Arbeta för att förbättra tillgänglighet till rekreation i naturen för personer med funktionsnedsättningar, på utvalda platser och områden.
- 7.** Arbeta samordnat med ökad tillgänglighet med kollektivtrafik och via cykelvägar till och från friluftsanläggningar och rekreationsområden.
- 8.** Arbeta för att kommunens invånare ska kunna få ökad kunskap om allemansrätten.
- 9.** Utveckla samverkan med olika aktörer inom föreningslivet. Förbättra kontakterna mellan kommunen och föreningar som arbetar med friluftslivsfrågor.
- 10.** Utveckla vattennära friluftsliv, skärgård och öar genom att utreda bland annat fritidsfiskets och paddlingens utvecklingsmöjligheter och vilka platser som kan tillgängliggöras.

2.20 Friluftsliv

Naturen, och särskilt den tätorts- och bostadsnära naturen, är en fantastisk resurs för upplevelser och återhämtning och helt enkelt en nödvändighet för ett samhälles trivsel, attraktion, hälsa och livskvalitet. För en kommun finns det därför all anledning att skapa bra förutsättningar för friluftslivet och invånarnas möjlighet att lätt ta sig ut i naturen på sin fritid. Kommunen ska skapa förutsättningar för aktiviteter utomhus, oavsett var eller av vem det utövas och om syftet är rekreation eller träning. Ett aktivt friluftsliv innebär att människor rör på sig ute i naturen och på så vis får både återhämtning och motion, vilket leder till förbättrad folkhälsa.

Friluftslivet kan utövas som avkopplande rekreation eller som fysisk träning där man kan utmana sig själv genom ansträngning eller tävling. Under senare år har friluftslivet utvecklats så att mer krävande aktiviteter har fått en ökad betydelse. Lugna aktiviteter kan innefatta en lång rad olika aktiviteter, som till exempel promenader och vandring, natur- och kulturstudier, fågelskådning eller bär- och svamp-plockning. Träning i skog och mark handlar ofta om löpning, skidåkning, orientering, ridning och cykling (BMX, mountainbike). Sporter som bara utövas på arenor behandlas inte som friluftsliv i Grönplanen. I staden och stadsnära zon kan man tala om tätortsnära friluftsliv, vilket ofta utövas på stigar och stråk som skapats för ändamålet, i friluftsområden.

På landsbygden utnyttjas vanligen befintliga stigar och brukningsvägar. Allemansrätten finns beskriven i regeringsformens kapitel 2 §18 och i miljöbalkens kapitel 7 §1 och är utgångspunkt för ett bra friluftsliv och en unik möjlighet för människor i Sverige att vistas i naturen. Allemansrätten används när vi promenerar i skogen, paddlar kanot, badar, tältar eller plockar svamp och bär. Det innebär också att den som rör sig i skog och mark är skyldig att ta hänsyn till sin omgivning. Skador på mark, grödor, natur eller påtaglig störning av djur eller människor som

bor och vistas i närheten är inte tillåtet. Det är därför viktigt att veta både sina rättigheter och skyldigheter när man vistas i naturen. Allemansrätten bygger på sedvänja och hur människor levt och rört sig sedan förhistorisk tid, det är inte som i andra lagar med förbud. Det är en rätt för den enskilde, möjligheten för företag eller stora organisationer att använda den organiserat på annans mark är begränsat, eftersom frekvent utnyttjande ofta leder till slitage eller andra skador som kan påvisas. Allemansrätten ska utövas med egen kraft och inte med motordrivna fordon. Liket allemansrätten kan det vara svårt att exakt definiera vad som kallas friluftsliv och var det börjar och slutar. Det är svårt att dra en definitiv gräns, då friluftslivet inte är strikt bundet av geografi eller vilken form det handlar om. Friluftslivet är heller inte bundet till tid och plats, eller om det sker organiserat eller på egen hand. Det kan vara såväl en promenad i parken, som ledarledd terränglöpning.

2.21 Friluftsliv i Sverige

Nationell friluftspolitik

Regeringen har antagit tio mål för friluftslivspolitiken (Skr. 2012/13:51). Målet för friluftslivspolitiken är att stödja människors möjligheter att vistas ute i naturen och utöva friluftsliv där allemansrätten är en grund för friluftslivet. Alla människor ska ha möjlighet att få naturupplevelser, välbefinnande, social gemenskap och ökad kunskap om natur och miljö. I förordningen (2010:2008) om statsbidrag till friluftslivsorganisationer definieras friluftsliv som vistelse utomhus i natur- och kulturlandskapet för välbefinnande och naturupplevelser utan krav på tävling. Friluftsliv kan utövas på egen hand eller i organiserad form, grundläggande är att mångfalden ger utrymme för ett personligt val.

Friluftsliv knyter an till både rekreation och turism. Det har estetiska värden, som ger förutsättningar

för en andlig välfärd samtidigt som det tillsammans med allemansrätten kan ses som en del av det svenska kulturarvet.

Det ger möjligheter till utbildning och forskning samt inspiration för konst, litteratur och musik. Allt detta är exempel på kulturella ekosystemtjänster som vi kan få av naturen.

Uppföljningen av de nationella målen för friluftsliv, gjord av Naturvårdsverket visar att flera utmaningar återstår för att nå det övergripande målet, såväl som för varje enskilt mål. Den visar även att den tätortsnära naturen är viktig för människors möjlighet till rekreation och utevistelse. För att färre människor ska uppleva hinder för att utöva friluftsliv krävs god planering av kommunen, med riktade insatser och information.

2.22 Friluftsvanor i Sverige

Undersökningar gjorda av forskningsprogrammet Friluftsliv i förändring

(2014) visar på att 40 procent värderar friluftslivet så högt att det påverkar val av bostadsort och/eller bostadsområde. Samma undersökning visar på att 70 procent av deltagarna i studien ansåg att det var kommunens och statens ansvar att skydda mark som är lämplig för friluftsliv. Allmänheten har också höga förväntningar på att kunna utöva bostadsnära friluftsliv,

det innebär att det tätortsnära friluftslivet har stor betydelse för invånare. Brist på områden för friluftsliv aktiviteter är en av de största anledningar till att människor hindras från friluftsliv, enligt en undersökning gjord av Mittuniversitet.

Statistiska Centralbyrån (SCB) genomför nationella enkätundersökningar för att mäta friluftslivsvanor i Sverige och några av resultaten presenteras här för att ge en bild av friluftslivsvanor i Sverige. De främsta motiven för aktiviteter i naturen på vardagar är fysisk aktivitet, medan det under helger och längre

ledigheter är avkoppling och social samvaro som har störst betydelse. Att vistas utomhus, till exempel i skogen eller på sjön, är något som många svenskar tycker om att göra på fritiden. 74 procent av befolkningen är ute i skog och mark minst någon gång under ett år. 57 procent är ute fler än fem gånger. Andelen som är ute i skog och mark fler än fem gånger har legat konstant sedan 2008–2009.

En skillnad är att fler yngre män, i åldrarna 16–24 år, nu ägnar sig åt det i större utsträckning. Att ströva i skog och mark och promenader är även en av de vanligaste fritidsaktiviteterna bland vuxna personer i Sverige. Sverige har mycket kust och många svenskar ägnar sin fritid åt båtliv. Det är något vanligare bland män. 44 procent av alla män och 30 procent av kvinnorna är ute på sjön någon gång under året, för att fiska eller bara åka båt.

Vintersport är inte riktigt lika vanligt. Skridskor till exempel, ägnar sig 22 procent av männen och 16 procent av kvinnorna åt. En annan vintersport är längdskidåkning. Det är 17 procent av männen och 15 procent av kvinnorna som åker längdskidor varje år. Ser man till olika gruppers friluftsvanor skiljer de sig åt. Påverkansfaktorer är bland annat utbildningsnivå, kön och utländsk eller svensk bakgrund.

Tabellerna nedan visar olika gruppers utveckling av aktiviteten strövat i skog och mark för åren 2008–2015. Eftergymnasial utbildning har en positiv inverkan på att utöva friluftsliv. Skillnaden mellan könen bland både de som inte alls har utövat och de som har utövat mer än fem gånger är störst sett till utbildningsnivå. Det är vanligare att kvinnor med eftergymnasial utbildning varit ute mer än fem gånger än att de inte varit det alls. Kvinnor och män med utländsk bakgrund har strövat i mark och skog i lägre utsträckning än kvinnor och män med svensk bakgrund. Tabellerna visar att det är skillnad mellan kön, etnisk bakgrund och utbildningsnivå kring hur vanligt det är att ströva i skog och mark. Nordens friluftsliv med allemansrätten är unik och har skapat traditioner och vanor att röra sig fritt.

I en del länder finns istället allmänna leder och stigar som nyttjats i århundraden, medan skogar och fält bara är tillgängliga i begränsad omfattning. Förhållandena skiljer sig mellan länder och utrikesfödda medborgare eller besökare är ofta osäkra på vad man får och inte får göra i Sverige. Det påver-

kar förutsättningarna och intresset för friluftsliv och är därför en viktig aspekt i arbetet att ge likvärdiga förutsättningar för en aktiv fritid. Det är viktigt att synliggöra skillnaderna mellan olika grupper och bakgrundsfaktorer för att resurser och åtgärder ska fördelas efter behov i det kommunala arbetet.

Strövat i skog och mark (skillnader etniskt ursprung)

Inte alls strövat i skog och mark						
År	Män och kvinnor utländsk utsprung	Män utländsk utsprung	Kvinnor utländsk utsprung	Män och kvinnor svenskt utsprung	Män svenskt utsprung	Kvinnor svenskt utsprung
2008-2009	43,0	43,0	43,0	26,6	28,3	24,9
2010-2011	39,4	39,7	39,2	25,8	27,7	23,9
2012-2013	41,4	42,3	40,7	25,3	26,5	24,0
2014-2015	40,3	42,1	38,5	22,0	23,0	20,9
Strövat i skog och mark mer än 5 gånger						
2008-2009	41,5	40,9	42,0	55,9	54,1	57,6
2010-2011	44,0	42,8	45,0	57,0	54,7	59,2
2012-2013	41,8	39,9	43,5	56,9	55,6	58,2
2014-2015	42,6	40,3	45,5	60,1	59,2	61,1

Strövat i skog och mark (skillnader utbildning)

Inte alls strövat i skog och mark						
År	Gymnasial utbildning män och kvinnor	Gymnasial utbildning Män	Gymnasial utbildning Kvinnor	Eftergymnasial utbildning män och kvinnor	Eftergymnasial utbildning Män	Eftergymnasial utbildning Kvinnor
2008-2009	29,2	31,0	27,2	18,5	21,5	15,9
2010-2011	28,9	30,0	27,8	18,0	20,3	16,0
2012-2013	28,9	30,4	27,3	18,8	21,3	16,6
2014-2015	26,4	27,2	25,5	17,0	20,3	14,4
Strövat i skog och mark mer än 5 gånger						
2008-2009	54,4	52,3	56,6	62,7	58,7	66,2
2010-2011	54,3	52,9	55,8	63,8	59,8	67,3
2012-2013	53,3	51,8	54,8	62,8	59,0	66,0
2014-2015	57,1	56,5	57,7	63,7	59,4	67,3

(Enkätundersökning genomförd av Mittuniversitetet på uppdrag av Naturvårdsverket, 2015).

2.23 Motstående intressen kring friluftsliv

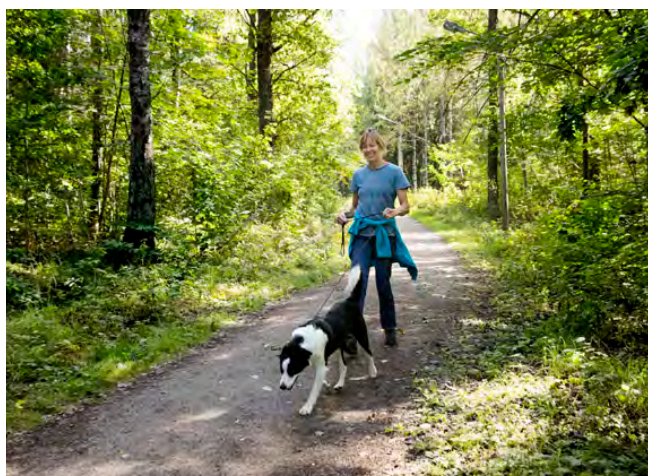
Att utöva friluftsliv i naturen eller naturnära miljöer bidrar till såväl ökad folkhälsa som bättre kunskap och respekt för miljön. Det har låga eller inga trösklar i form av vad som krävs för att kunna börja vandra, plocka bär eller svamp eller liknande och naturen är öppen för alla. Dessa möjligheter är viktiga att ta till vara på, men även respektera olika intressen som samsas om samma ytor. Eventuellt motstående intressen mellan olika typer av friluftsliv och med annan verksamhet är viktigt att ha med i planeringen för utvecklingen.

Att öka tillgängligheten och möjligheten att ta sig ut i natur och skogsmark för personer med funktionsvariationer, är en prioriterad fråga. Det ska dock inte ske på bekostnad av naturen eller djurlivet i området och kräver därför kunskap och försiktighet. Tillgänglighet för personer med fysisk funktionsnedsättning behöver uppmärksammas för att i högre utsträckning möjliggöra för gruppen att utöva friluftsliv, utifrån sina egna förutsättningar. Det kan då uppstå en målkonflikt mellan de personer som önskar en mer svårtillgänglig terräng och

biologiska värden som kan ta skada av större yttre påverkan. Detta är viktiga aspekter för planeringar och investeringar i friluftsområden. Att ge förutsättningar för att ta sig till platser som inbjuder till friluftsliv och naturnära upplevelser, förbättrar också tillgängligheten för alla. Det handlar om tillgänglighet till kollektivtrafik, parkeringsmöjligheter, god information och bra och säkra resvägar.

Hur markägandet ser ut påverkar också tillgängligheten till platser, så avtal och överenskommelser med andra markägare kan bli nödvändigt. Ökad trafik till en plats kan innebära slitage på vägar och kräva mer underhåll för att säkerställa tillgängligheten. God tillgänglighet innebär att platsen ska kännas trygg och säker, vilket ofta kan uppnås genom bra belysning, bra kommunikation om platsen, men också enkelhet att ta sig till och från platsen. För att erbjuda detta till invånare och besökare behövs samverkan och planering inom flera instanser så att alla nödvändiga perspektiv tas med i planeringen och utförandet. Tätortsnära grönområden och friluftsområden leder till exempel till en högre besöksfrekvens då det är många människor som söker sig till dessa områden. Tätortsnära rekreationsområden är en tillgång för många boenden i staden, men det innebär ofta en

högre belastning. Det kan leda till ökad skadegörelse, nedskräpning och slitage och är därför viktigt att lyfta i samband med projektering och byggnation i nära anslutning till grön och friluftsområden. Det kräver mer underhåll och större varsamhet av besökare, för att inte utöva friluftsliv på bekostnad av biologiska värden. En del av friluftslivet kan vara möjligheten att befinna sig i så kallade bullerfria miljöer, för att få rekreation och ro från störande ljud. Exploatering i form av bebyggelse och byggnader, eller andra näringar i nära anslutning till eller i naturområden kan försämra möjligheter för friluftsliv i naturen och minska tillgången till bullerfria miljöer. Flera perspektiv av markanvändning behöver därför lyftas i samband med exploatering för att säkra invånarens tillgång till friluftsliv och rekreation. Olika typer av utövande av friluftsliv kan innebära motstående intressen och göra anspråk på samma utrymme, såsom cykling, ridning och vandring till exempel. Genom att rikta vissa aktiviteter till särskilt utpekade områden kan spänningar minska och det höga rekreationsvärdet bibehållas för besökarna, oavsett aktivitet.

2.24 Åtgärder friluftsliv

1. Utred hur kollektivtrafik och cykelvägar kan förbättras till och från friluftsanläggningar/ rekreationsområden. För att nå miljömål och förbättra tillgängligheten till och från friluftsområden, till exempel Sundbyholm, Årby, Vilsta kan kollektivtrafiken utvecklas och fler cykelvägar anläggas. På så sätt ökar möjligheterna för fler att ta sig till olika områden för aktiviteter inom friluftsliv eller rekreation och miljöfarliga utsläpp kan minska.

2. Utred och bilda nya naturreservat i syfte att gynna friluftsliv. Områdena är utvalda för vidare utredning utifrån kriterierna: många boende inom 3 km till respektive område, bebyggelse och förtätning sker i anslutning eller nära anslutning till områdena, samt är viktiga områden för att bevara grönstruktur.

- Ängsholmen, Torshälla
- Utsikten, Mälarmälarbaden
- Annerohöjden, Torshälla
- Mesta-Åsby-Kolsta-området
- Granholmen, Kvicksund
- Odlarskogen, Eskilstuna
- Djursta-Skarpåsskogen, Eskilstuna
- Öster om Borsökna, Eskilstuna
- Tacktorpssjön, Eskilstuna
- Slagholmsudden, Hjälmaran

3. Utreda hur och till vilka friluftslivsområden organiserat och vissa särskilda aktiviteter inom friluftsliv kan kanaliseras till. Olika typer av friluftaktiviteter vill ha och önskar olika funktioner på en anläggning eller område. En del personer önskar och behöver färdiga anläggningar med många faciliteter så som toalett, skidlift och hårdlagda ytor medan andra söker orörd natur och tystnad.

4. Ta fram utvecklingsplan med målformulering och viljeinriktning för specifika friluftsområden med fokus på tre viktiga perspektiv, tillgänglighet, funktion och information.

5. Utred möjligheterna till att anlägga fler vandringsleder inom Eskilstuna kommun och i samverkan med kranskommunerna och 4M - fyra Mälärstäder, samt med koppling till åtaganden i ÖP 2030, till exempel mellan Kvicksund och naturreservatet Skiren-Kvicken. Att ströva och vandra i skog och mark är bland de vanligaste aktiviteterna inom friluftslivet. I nuläget finns det förutom motionsspår fler vandringsleder däribland Sörmlandsleden och Gyllenhielmska leden. Att utveckla nya vandringsleder skulle kunna bidra till att skapa nya besöksanledningar till kommunen samt främja folkhälsan.

6. I översiktsplan 2030 (ÖP) finns det tre utpekade tysta områden i Eskilstuna kommun. Dessa behöver utredas vidare för att säkerställa att de följer en nationell standard för tysta områden och därefter skyddas från exploatering och bebyggelse. Tysta områden är mycket viktigt för rekreation och återhämtning för människor. I urbana miljöer är ljudmiljön ofta störd av buller vilket kan ha en negativ påverkan på människor. Det därför viktigt att värna om de områden som finns för att bibehålla de stora rekreativa värden de innebär.

7. Utveckla utsiktspunkter i kommunen. Utsiktspunkter är ofta uppskattade utflyktsmål och besöksmål för såväl invånare som för mer långväga gäster. Genom att utreda platser för nya punkter och förbättrad information och tillgänglighet på befintliga kan dessa platser utvecklas ytterligare. Flera utsiktspunkter i både Eskilstuna och Torshälla finns på parkmark i relativt centrala lägen i städerna, samt i anslutning till åstråket och kan utvecklas i arbetet med fortsatt utveckling av dessa. Se kartor med utsiktspunkter i del 3 och planeringsområde utökat åstråk på s. 59.

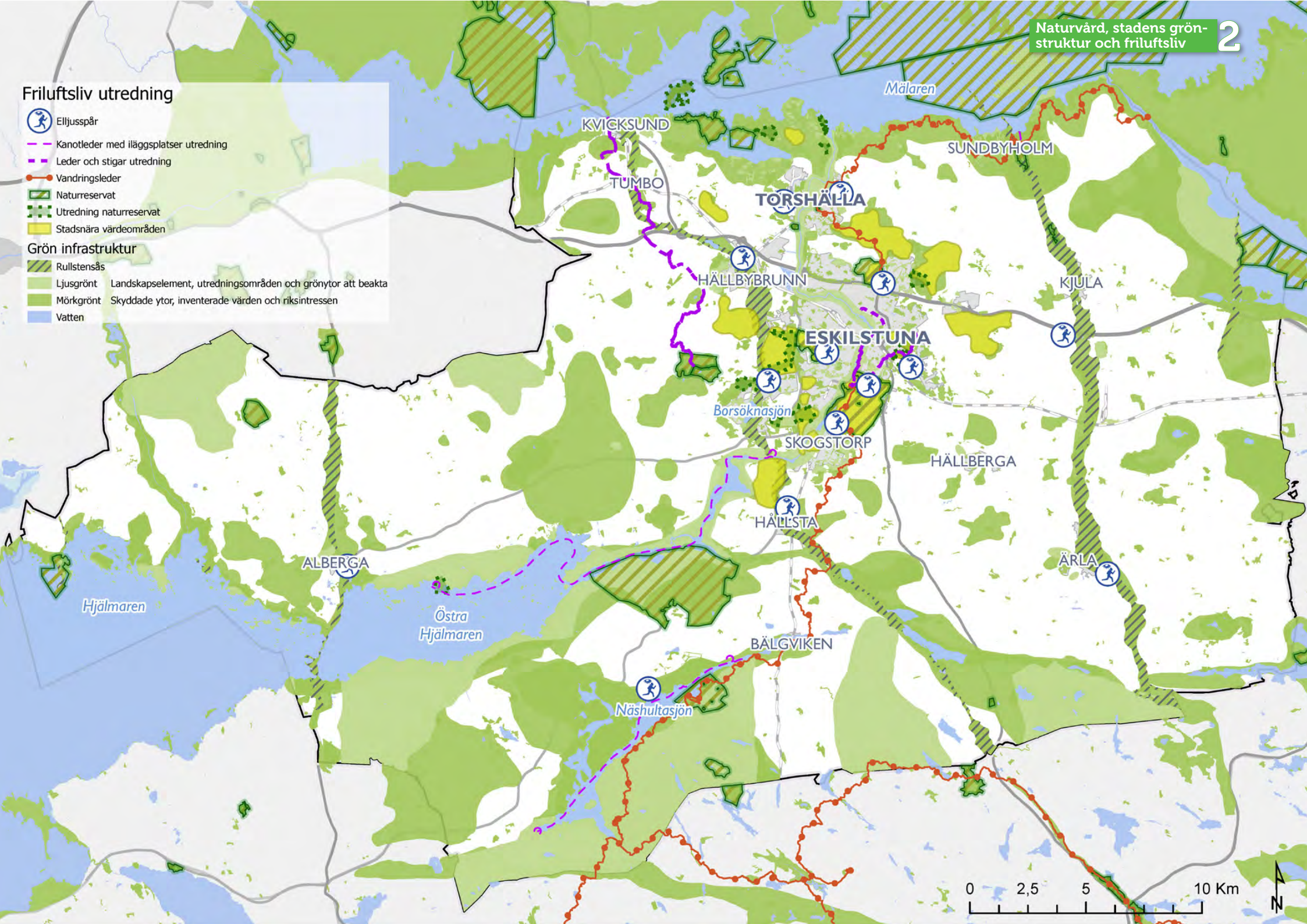
8. Utreda hur möjligheter för friluftsliv kopplat till åar och sjöar i kommunen kan stärkas och tillgängliggöras för invånare, föreningar och näringsliv. Arbeta för att tillgängliggöra för de som inte har tillgång till egen båt. Det finns potential för att utveckla öar och skärgård i Mälaren för friluftsliv och rekreation, till exempel Granholmen som kommunen disponerar över. Det vattennära friluftslivet kan utvecklas för att bli mer tillgängligt, framförallt för de som inte har tillgång till egen båt genom till exempel uthyrning och turbåt. Det kan gynna såväl invånare som besöksnäringen i kommunen.

9. Utred möjligheterna att utveckla fritidsfiske för invånare i kommunen och för besöksnäringen från land. Fritids- och sportfiske är vanliga och populära aktiviteter kopplade till friluftsliv. Det finns utvecklingsmöjligheter för att förbättra möjligheterna att fiska från land, både längs Eskilstuna- och Torshällaån samt i sjöar. Det bör även undersökas hur tillgängligheten och möjligheten till fiske för personer med funktionsnedsättning kan utvecklas.

10. Utreda lämpliga anläggningsplatser och utvidgade kanotleder som ej är stadsnära. Längs de centrala delarna av Eskilstuna- och Torshällaån finns möjligheter att paddla kanot och kajak med många iläggingsplatser men de kan utvecklas ytterligare. Utanför centrum och i sjöarna är det mer glest och behöver utredas för fortsatt utveckling.

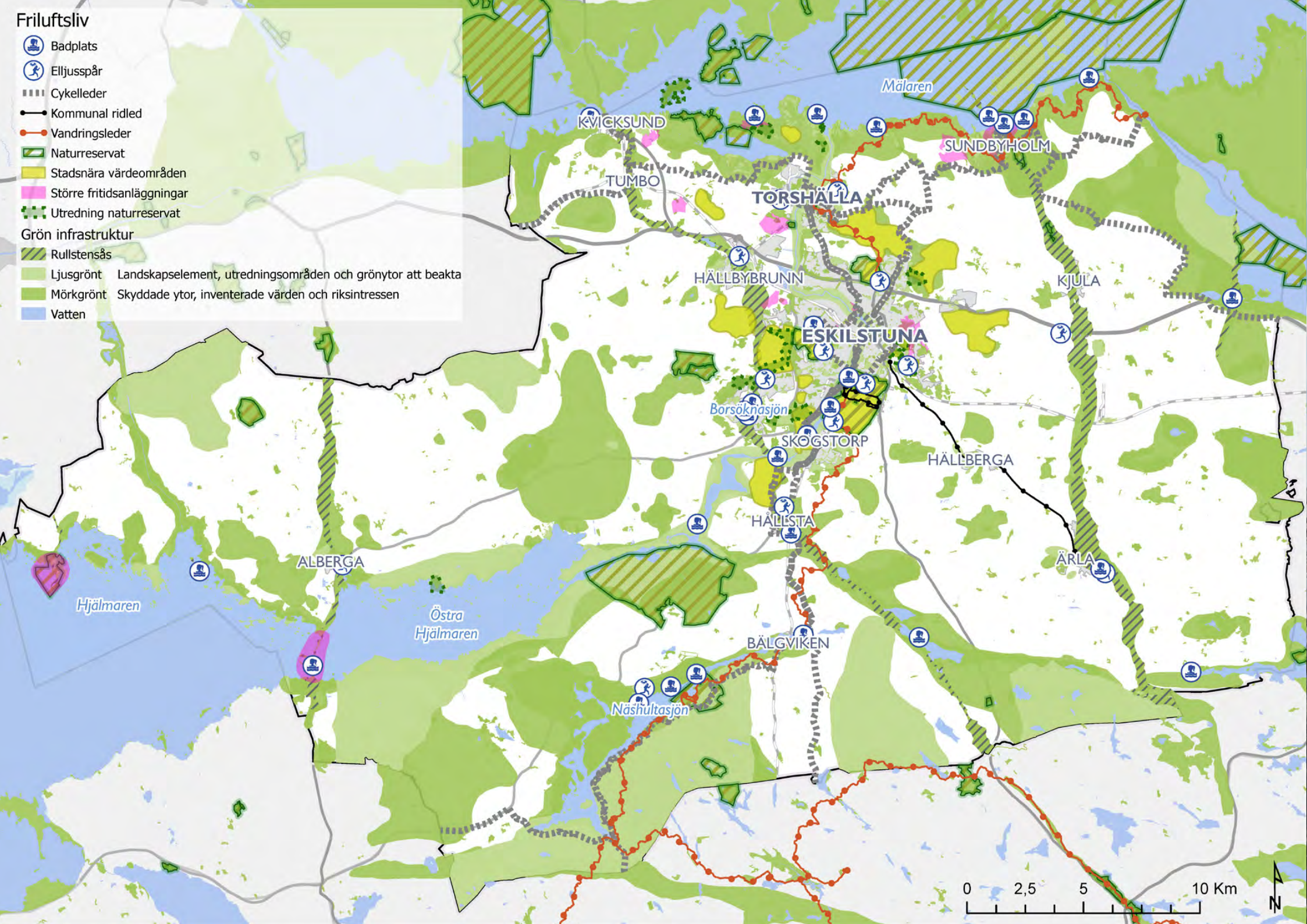
Friluftsliv utredning

- Elljusspår
- Kanotleder med iläggplatser utredning
- Leder och stigar utredning
- Vandringsleder
- Naturreservat
- Utredning naturreservat
- Stadsnära värdeområden
- Grön infrastruktur**
- Rullstensås
- Ljusgrönt Landskapselement, utredningsområden och grönytor att beakta
- Mörkgrönt Skyddade ytor, inventerade värden och riksintressen
- Vatten

Friluftsliv

- Badplats
 - Elljusspår
 - Cykelleder
 - Kommunal ridled
 - Vandringsleder
 - Naturresevat
 - Stadsnära värdeområden
 - Större fritidsanläggningar
 - Utredning naturresevat
- Grön infrastruktur**
- Rullstensås
 - Ljusgrönt Landskapselement, utredningsområden och grönytor att beakta
 - Mörkgrönt Skyddade ytor, inventerade värden och riksintressen
 - Vatten

DEL 3

Faktaunderlag grönstruktur

Landskapet och grönstrukturen i Eskilstuna kommun

3.1 Grönstrukturen i tre tematiska skalor - landsbygden, stadsnära zon och staden

För att få överblick och relevant fokus för olika typer av miljöer är kommunen i grönplanen indelad i tre tematiska skalor, staden, stadsnära zon och landsbygden. Det är inte avstånd som definierar skalorna, utan bebyggelsekaraktären och karaktären på grönstrukturen. I den stadsnära zonen finns både kopplingar till stadens grönstruktur och till landsbygden. Där finns flera befintliga större naturreservat med stor betydelse för rekreation, friluftsliv och biologisk mångfald. Det finns stor potential för utveckling av naturreservaten i takt med att städerna växer, med potential för att identifiera och utveckla fler utflyktsmål och besöksmål, nya stigar och leder i de identifierade stadsnära värdeområdena. De stadsnära värdeområdena är värdefulla både för ekologi och för rekreation.

Här finns många värden som överlappar varandra och förutsättningar för både många ekosystemtjänster, inte bara naturvärden utan också kulturmiljöer med historiska spår och karaktärsfulla miljöer som bidrar till orternas identitet med sina landskapsbilder- och upplevelser. I den stadsnära zonen är i regel befintlig parkmark av typen naturpark och extensivt skött. Karaktären skiftar dock i olika delar av stadsbygden. Flera förortsområden i Eskilstuna hör till den stadsnära zonen, t.ex. Skiftinge, Lagersberg och Viptorp. I flera av dessa områden pågår ett stadsläkningsarbete som innebär förtätning med ny bebyggelse som i viss mån ska ge mer stadsmässig karaktär. När ny centrumbebyggelse med urban karaktär och relativt mycket hårdgjorda ytor planeras i ett tidigare mer glesbebyggt område kan det vara relevant att titta på gröna strategier för staden inför arbetet med grönstrukturen där. I den stadsnära zonen behöver ytterligare mark utöver de befintliga naturreservaten värnas för att väsentliga ekosystemtjän-

ter ska kunna upprätthållas. Det kan göras genom att skydda områden som naturreservat och biotopskyddsområden.

I centrala Eskilstuna och Torshälla innanför kanalerna ger gröna strategier för staden stöd i förhållningssättet till den befintliga grönstrukturen och hur den kan utvecklas. I kommunens mindre orter fungerar strategier för stadsnära zon bra, då avstånden till natur och landsbygd ofta inte är så stora och där bebyggelsen är mer präglad av villor med trädgård än flerbostadshus. Även här blir gröna strategier för staden mer relevanta om förtätning med mer stadsmässig bebyggelse sker. Förekomsten av hög biologisk mångfald i vissa naturtyper i anslutning till stadsbygden innebär att kommunen är med och delar ett nationellt ansvar för vissa värden som berör t.ex. det svenska eklandskapet som sträcker sig från Blekinge utmed östra Sverige upp till Mälardalen och ansvaret för dess framtid delas av alla kommuner i det området. I den stadsnära zonen finns gamla ek- och tallbestånd som behöver beaktas i planeringen.

3.2 Landsbygden

Grönstruktur på landsbygden

På landsbygden är den mesta marken privatägd. I arbetet med naturvård och planering för friluftsliv är ett helhetsperspektiv över hela kommunen viktigt. På landsbygden är det främst Länsstyrelsen och Skogsstyrelsen som skyddat natur genom bildande av naturreservat, biotopskydd, naturvårdsavtal och Natura 2000.

Grön infrastruktur

Landskapselement som Mälaren och Hjälmaren med strandområden, rullstensåsar, förkastningsbranter och andra geologiska förutsättningar är en viktig grund för den gröna infrastrukturen och för den biologiska mångfalden. Kluster med värde-

fulla områden är särskilt viktiga att beakta. Gröna strategier för landsbygden ska bidra till att värna och utveckla den kommuntäckande gröna infrastrukturen. Ytterligare skyddade områden än de befintliga behöver avsättas i relation till var det redan finns kluster av artrika biotoper, men även till hur växter och djur sprider sig i och formar landskapet (spridningskorridorer, kärnområden). Naturvärdena i landskapet är idag fragmenterade på grund av ett storskaligt jord- och skogsbruk och naturområden med höga naturvärden är ofta små. Sådana mindre värdekärnor har ibland en oklar status och svagt skydd mot exploatering. Deras betydelse för den biologiska mångfalden kan öka om de skyddas och om de binds ihop i kluster i en grön infrastruktur med bättre skydd och integrering av mellanliggande biotoper.

Landskapsanalys

Ofta beställs en landskapsanalys när det handlar om att beakta kulturmiljövärden. I en kulturhistoriskt intressant och bevarandevärd miljö är det viktigt med läsbarhet, kulturhistorisk helhet och kulturhistorisk relevans. Att tillämpa ett landskapsperspektiv i ett projekt bidrar till ökad förståelse för läsbarhet och helhet. Utemiljön och mellanrummen mellan olika byggnader och sammanhangen mellan olika funktioner är av betydelse för förståelse och läsbarhet av en miljö. I ett omvandlings- eller förtätningsprojekt i en miljö med befintliga värden finns en potential i att stärka sammanhang och läsbarhet genom utemiljöns/ landskapets planering och gestaltning.

Naturgeografisk översikt bild

Geologiskt sett präglas landskapet av det sedan årmiljoner spruckna och nedslipade urberget av granit och gnejs samt de slätter och dalgångar som i olika grad fyllts med sediment. Berggrunden genomlöps i Mälardalen av tre stora förkastningar i öst-västlig riktning, vilket ger en flack trappstegsstruktur åt landskapet från Mälärstranden som

nedersta trappsteget, Barva-Hugelsta-Djurgården-Kronskogen som det andra och Mälarmården söder om Eklången och Näshultasjön som det tredje och översta steget. I övrigt finns flera raka sprickdalar i ett par huvudriktningar, som breddats av landisens friktion, tre stora och tre mindre rullstensåsar i nord-sydlig riktning och i västra halvan av kommunen, moränryggar (de Geermoräner) på regelbundna avstånd i huvudsakligen öst-västlig riktning som lämningar efter inlandsisens reträtt för 10 - 12 000 år sedan. Sjöar, vattendrag och våtmarker är viktiga inslag i landskapet.

De största vattenytorna i kommunen tillhör Mälaren och Hjälmaran, sammanbundna av Hyndevadström-Eskilstunaån-Torshällaån. I övrigt kan man nämna Näshultasjön, Bårsten och Eklången som är sprickdalssjöar på gränsen till förkastningen mot Mälarmården. Vegetationen präglas av jordmån, vattentillgång, klimatläge, naturliga störningar (utsatthet för storm, översvämning, torka, insekter och trädsvampar) och människans skötsel. Den öppna jordbruksmarken ligger huvudsakligen lågt i landskapet, i sprickdalar och på slätter med sediment av lera. Kafjärdens åkrar hör till de bördigaste i Mellansverige. Närmare åsarna finns mo- och sandjordar som brukas som åker. Torrlagd mark består ofta i sina lägre delar av mulljordar, rester av gamla kärr och sjöbottnar, där marken sakta sjunker genom att det ursprungliga lagret av humus bryts ner - s.k. bortodling. På torr mark som hållmarker, moränbackar och åsar, dominerar tallskog, på lägre och bördigare marker ökar inslaget av löv och framför allt gran som kan ta över helt på friska och näringsrika marker. I kulturpräglade områden, ofta bättre klimatlägen kring gårdar och i igenväxta betesmarker finns ädellövträd, mest ek och i fuktig till blöt skogsmark och utmed stränder växer lövskog av al, björk, asp och sälg. Alla trädslag förekommer i blandbestånd, både i skog- och betesmark. På åkerholmar, i bryn och naturbetesmarker är bäran-

de träd och buskar (t.ex. hägg, apel, rönn, oxel, slån och nypon) vanliga.

Geologiska värden

Geologiska naturvärden består av sällsynta mineral-förekomster, bergarter eller typiska, välbevarade eller sällsynta ytformer. Det kan vara till exempel berg med välbevarade rundhällar, isräfflor och jättegrytor eller sprickdalar. Det kan också vara lösa avlagringar såsom stora block "jättekast", stentorg, rullstensåsar, dödisgropar, de Geermoräner, dyner, kärr, å-fårar, högmossar, deltan med mera.

Skogslandskapet i kommunen

Skogsvårdsstyrelsen i Mälardalen använde i sin Aktionsplan för biologisk mångfald och uthålligt skogsbruk, en indelning av sin region i 12 zoner. Eskilstuna kommun berörs av 4 av dessa (se karta!): Zon 7 – Blandskogarna i Västmanlands och Södermanlands slättlandskap, zon 8 – Mälarens och Hjälmarens ö- och strand-skogar, zon 9 – Mälarmårdens och (en del av) Kolmårdens barrskogar, samt zon 12 Södermanlands lövrika godsmiljöer. Zon 12 är geografiskt utspridd framförallt inom zon 7.

Skogens naturvärden i Eskilstuna kommun beror till stor del på variationen i landskapet. Trots ganska måttliga höjdskillnader ofta 10–30 meter finns många olika biotoper vilket ger livsutrymme för många arter. En del av de artrika och biologiskt värdefulla markerna är ganska små till ytan och är restbiotoper som har blivit kvar av hänsyn eller för att de varit svåra att avverka, t.ex. branter, hållmarker, blockmarker, bäckraviner, stränder och kärr. Här finns ofta gamla träd och död ved. En annan grupp värdefulla skogsbiotoper bär spår av tidigare odling och betesdrift. Kommunen har en stor andel privata skogsägare, som haft olika förutsättningar i sitt skogsbruk, vilket tillsammans med topografien påverkar hur skogen utnyttjats och var naturvärden nu finns. Variationen mellan morän och sorterade finsediment har skapat mosaiklandskapet med åker

och betesmark blandat med skog och långa vindlande skogsbryn emellan.

Ädellövskog

Ädellövskog trivs bäst i goda klimatlägen och god jordmån. Den finns främst i anslutning till odlad eller tidigare odlad mark, i bryn, utmed stränder och holmar i odlingslandskapet. Ädellövskogen är numera ofta blandad med andra lövträd och även barrträd. Eken är det vanligaste ädellövträdet och många ekar är grova – från någon meter upp till en bra bit över 2 meter i diameter. Typiskt för flertalet av dessa äldre träd är att de är spärrgreniga och vidkroniga, vilket visar att de en gång stått ganska fritt och luftigt. Lundmiljöerna med ädellövträd har i allmänhet tidigare först varit slätterängar, sedan betesmarker, där en ny generation träd så småningom vuxit upp inne bland de gamla, vida träden efter det att betet upphört.

Störst naturvärde har förstås de riktigt grova och flera hundra år gamla lövträden. Hundratals arter av lavar, svampar och insekter finns på sådana träd. Många fåglar hittar både mat och boplatser och vanligen finns det gott om död ved om träden är ihåliga. Därinne finns då under lång tid perfekta substrat för många insektsarter som annars är ytterst sällsynta. Läderbaggen betraktas som en mycket sällsynt och skyddsvärd karaktärsart för gamla ekmiljöer. Grova ekar är särskilt typiska i det sörmländska herrgårdslandskapet, där de sparades och till och med odlades i betesmarken eller i parker och då som nu gav en viss status åt miljön. Lagen förbjöd avverkning av ekar på bondens jord, men inte på de skattebefriade godsens från medeltiden fram till 1800-talet, eftersom ek behövdes till rikets fartygsbyggen. Andra ädla lövträd som är ganska vanliga i kommunen är lind, ask, alm och lönn. Asp, björk, sälg och fruktträd är andra förekommande inslag i lundmiljöerna. I lövskogen bildas med tiden en särskild mörk och bördig jordmån så kallad brunjord som är mycket

rik på mull och svampar, insekter och andra nedbrytare. Den ger förutsättningar för en rik lundflora. Här finns många sällsynta arter. Några av de största områdena med ädla lövträd i kommunen är Sundbyholmsarkipelagen, Sundbyholm, Fiholm i Jäder, Lindholm i Barva, Askholmen och Broby ö i Tumbo, kring Torshällaåns mynning, Biby med Lövön i Gillberga, kring Kalvsjön i Näshulta och Stora Sundby i Öja.

Gårdsmiljöer

Nära gårdar och bostäder på landet finns många speciella miljöer med biologiska naturvärden. Exempel är alléer, vårdträd och andra skyddsvärda träd, dammar, fruktträdgårdar, avfallsplatser, gödselhögar, husbehovstäckter, murar och parkmiljöer. Växterna och djuren här kan vara starkt beroende av människans och verksamhet. Herrgårdarna med sin långa kontinuitet är av särskilt intresse. Även gamla torp och övergivna boplatser har en mängd kulturgynnade arter. Värdena bevaras förutom av fortsatt drift, ofta som en indirekt följd av att gamla gårdar värnas som kulturmiljöer. I Eskilstuna kommun finns många gårdar som har betesdrift vilket är positivt för gårdsmiljöernas betesgynnade vilda växt- och djurarter. I Eskilstunas närhet finns flera värdefulla alléer, till exempel vid Fiholm, Sundbyholm och Husby- Rekarne. Alléer har ofta en speciell flora och fauna och är biotopskyddade.

Naturbetesmarker

I princip alla gårdar i Eskilstuna har en gång haft betesdjur. Mark som kunde plöjas och sås användes

som åker. Ojämn, torr, blöt och stenig mark kunde användas som slåtteräng. Den åkerareal som var möjlig att bruka var beroende av mängden tillgänglig djurgödsel, vilken i sin tur berodde på hur mycket vinterfoder man hade, det vill säga hur stor ängen var. Djuren kunde få efterbeta på ängen, men var under sommarhalvåret annars främst hänvisade till skogen och andra utmarker. Under 1900-talet kunde skördarna från åkern höjas med hjälp av nyodling, bättre redskap och bruk av växtföljder och senare konstgödsel, vilket ledde till mer åker och vallodling, vilket i sin tur fick till följd att ängsmarken gradvis övergick till beteshage. Betet får idag ersätta mycket av den manuella slåttern. I Eskilstuna finns naturbetesmarker framför allt i skogs- och mellanbygden, där de flesta gårdar hade mjölkkor under 1900-talet.

Sjöar, vattendrag och våtmarker

Vatten är ett tydligt inslag i kommunen som ligger mellan två av Sveriges större insjöar, Hjälmarens och Mälaren. Eskilstunaån som förbinder dessa större sjöar är därför väldigt viktig. Det övergripande målet för kommunens vattenarbete är: I Eskilstuna ska det i alla ytvatten, men med särskilt fokus för Eskilstunaån finnas bra förutsättningar för biologisk mångfald, möjligheter till bad, fiske och rekreation. Eskilstuna ska ha en långsiktigt hållbar dricksvattenförsörjning. Det finns både näringsfattiga och näringsrika sjöar i kommunen som bidrar till ett nätverk. De näringsfattiga ligger ofta omgivna av skogsmark och de näringsrika i jordbruksbygd. Alla sjöar och vattendrag som är utpekade vatten-

förekomster ska uppnå uppsatta miljökvalitetsnormer för att nå de nationella miljömålen. Närmare beskrivning av kommunens vattenarbete finns i vattenplanen. I kommunen finns ett mindre antal större våtmarker i form av mossar, några mindre sumpskogar och strandängar som tidvis svämvas över. De flesta av de våtmarker som en gång fanns har dikats ur från 1800-talet och framåt. Anledningen till den stora utdikning som har skett var att få mer odlingsbar mark. Arbetet med att nyskapa våtmarker har fått mer resurser och uppmärksamhet på senare år men mer behöver göras med tanke på hur många våtmarker som försvann. Kommunen har i sin vattenplan som sträcker sig till 2021 uppsatta mål för nyskapande av minst 2 våtmarker.

Skyddad natur i kommunen

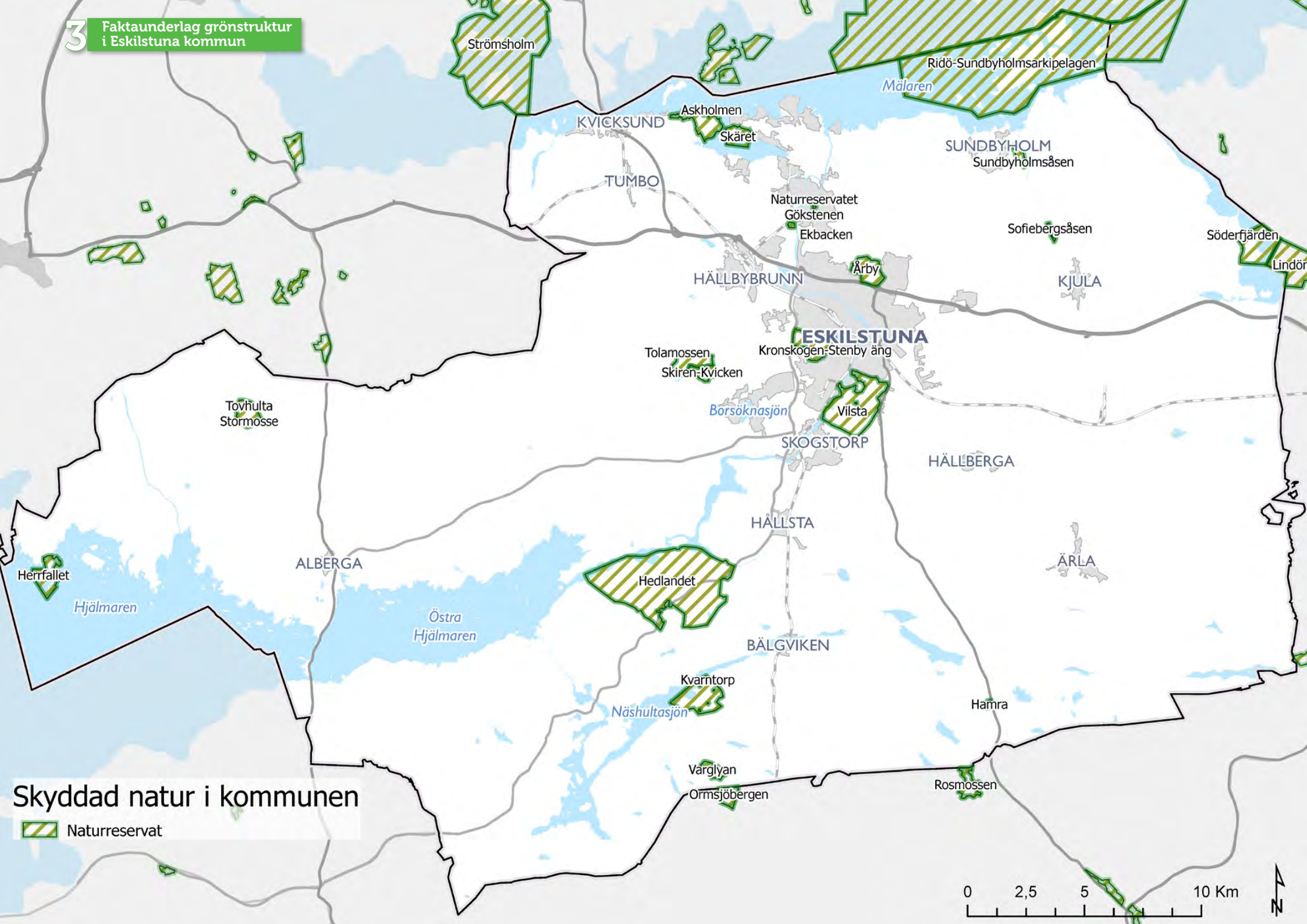
I Eskilstuna kommun finns det totalt 20 naturreservat med en blandning av olika biotoper som t.ex. barrskogar, ekskogar, bokskogar, naturbetesmarker, strandängar och åkermark. I Mälaren finns också naturreservatet Ridö-Sundbyholms arkipelagen som omfattar flera öar och ett stort vattenområde. Eskilstuna kommun förvaltar 8 naturreservat och av dessa är 5 kommunalt bildade. De fem som är kommunalt bildade är naturreservatet Skiren-Kvicken, Kronskogen-Stenby äng, Skäret, Ekbackens naturreservat och Kvarntorps naturreservat. Eskilstuna kommun förvaltar även Vilsta och Årby naturreservat samt Sundbyholms naturvårdsområde som är statligt bildade. Sundbyholms naturvårdsområde är skyddat som ett naturreservat men har inte lika

hårda föreskrifter som de övriga. Natura 2000 är ett nätverk av skyddade områden och vissa arter inom EU. Det finns två direktiv kopplade till Natura 2000, fågeldirektivet och art- och habitatdirektivet. Syftet med direktiven är att alla EU-medlemsländer ska utse naturområden som bildar ett ekologiskt sammanhängande nätverk av skyddad natur. I Eskilstuna kommun finns 26 Natura 2000 områden. Många av dessa områden är också naturreservat.

Biotopskyddsområden är en annan form av skydd som kommun, Länsstyrelse eller Skogsstyrelsen kan bilda av framförallt skogsmark. Ofta är objekten mindre till ytan än naturreservat. Ett flertal biotopskyddsområden finns i kommunen. Det finns några enstaka naturminnen i kommunen. Naturminnen är mindre objekt som är skyddade. I Eskilstuna är några ekar och flyttblock utpekade. Idag är inte denna skyddsform så vanlig längre. Ett annat sätt att skydda värdefull natur är att teckna naturvårdsavtal. Denna skyddsform är ett nyttjanderättsavtal som tecknas mellan markägare och Skogsstyrelsen, Länsstyrelsen eller kommun. Avtalet tecknas på ett visst antal år, oftast 50 år.

I Eskilstuna kommun finns 13 områden som är skyddade med Naturvårdsavtal. Andel skyddad mark i Eskilstuna kommun är 6 700 ha vilket motsvarar 5,4 % av kommunens yta.

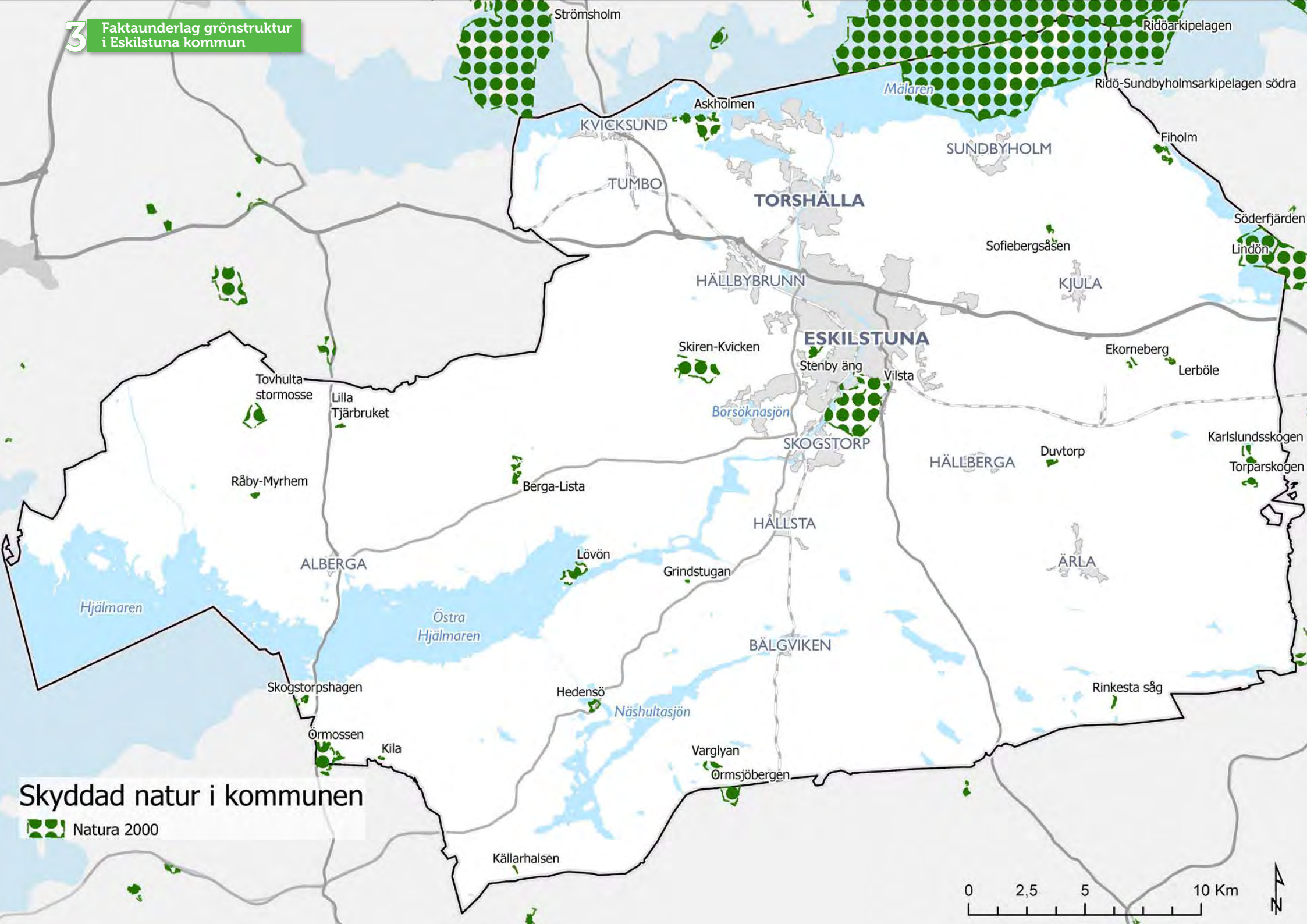
Skyddad natur i kommunen

 Naturreservat

Naturreservat i Eskilstuna kommun

1. Askholmens naturreservat, Tumbo, 116 hektar, bildat 2006.
2. Ekbackens naturreservat, Torshälla, 6 hektar, bildades 2010 av Eskilstuna kommun.
3. Gökstens naturreservat, Torshälla, 1,3 hektar, bildat 1955.
4. Herrfallets naturreservat, Västermo, 125 hektar (mestadels vatten), bildat 1973.
5. Ridö-Sundbyholmsarkipelagens naturreservat, 2940 hektar i Södermanland, varav 475 hektar är landareal, bildat 1984.
6. Skiren- Kvicken, 56,5 hektar, bildat av Eskilstuna kommun 2001.
7. Skärets naturreservat, 78 hektar varav c:a 40 hektar vatten, bildades 2010 av Eskilstuna kommun.
8. Sofiebergsåsens naturreservat, 8,7 hektar, bildat 1982.
9. Sundbyholmsåsens naturreservat, 24 hektar, bildat 1974.
10. Sundbyholms naturreservat, före detta naturvårdsområde, 735 hektar varav 150 hektar vatten, bildat 1987.
11. Söderfjärdens naturreservat, 209 hektar, (c:a hälften är vatten), bildat 1968.
12. Hamra naturreservat, Ärla, 6,5 hektar, bildat 1997.
13. Hedlandets naturreservat, Husby-Rekarne och Gillberga, 1358 hektar inklusive vatten, bildat 1978.
14. Kvarntorps naturreservat, Näshulta, 217 hektar, bildat 2007 av Eskilstuna kommun.
15. Kronskogen-Stenby äng, 123 hektar, bildat 2005 (Stenby äng bildades 2001).
16. Tolamossens naturreservat, 107 hektar, bildat 2007.
17. Varglyans naturreservat, 44,7 hektar, bildat 2004.
18. Vilsta naturreservat, 392,8 hektar, bildat 1974, gränsen ändrad 2001.
19. Årby naturreservat, 110 hektar, bildat 1974.

Skyddad natur i kommunen

 Natura 2000

Natura 2000-områden

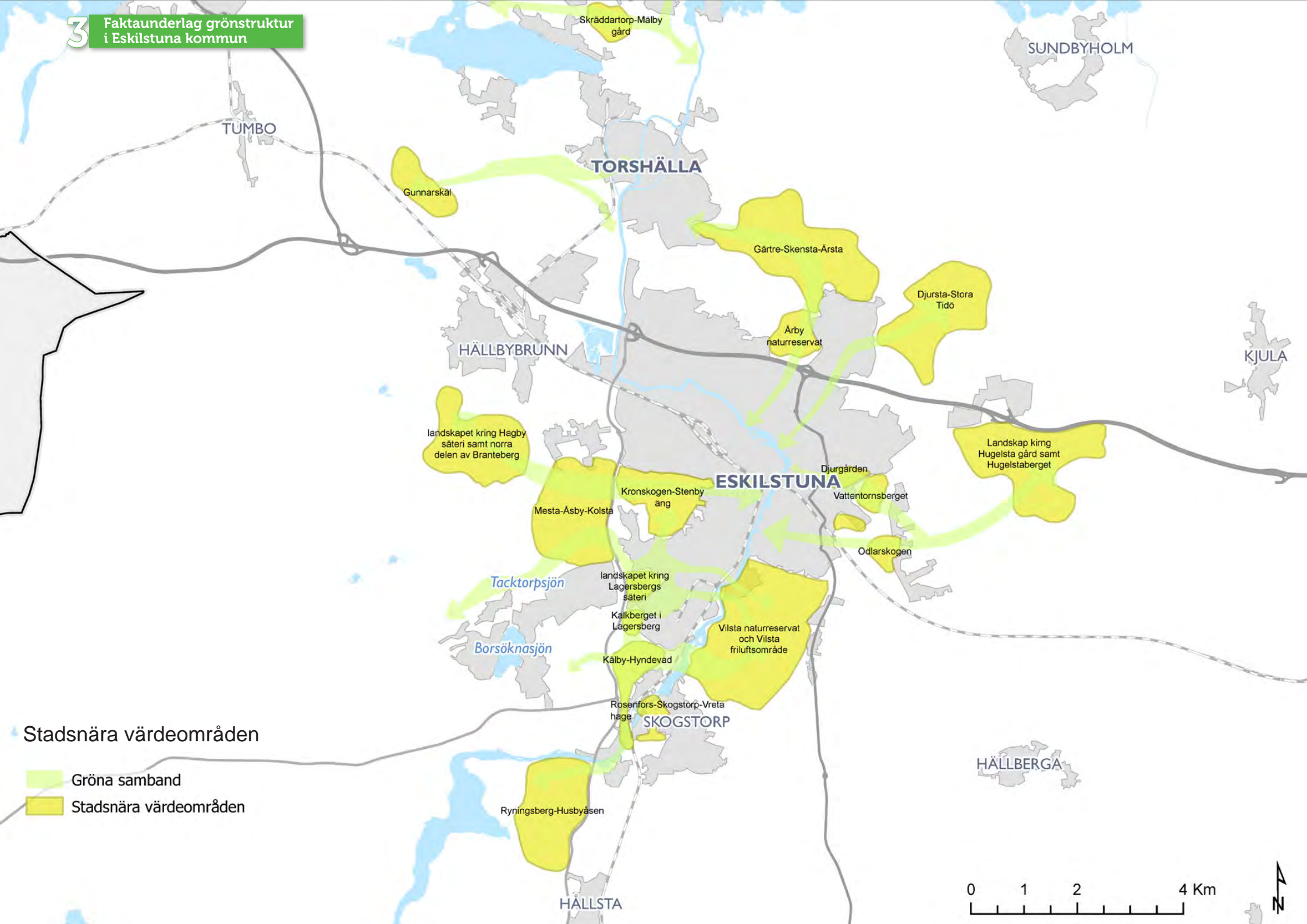
Inom Eskilstuna kommun finns 26 stycken Natura 2000-områden med en sammanlagd yta på drygt 4000 hektar (inklusive vattenområden).

16 områden är större än 10 hektar. De största är naturreservat – Ridö-Sundbyholmsarkipelagen (2940 hektar), Vilsta naturreservat (390 hektar), Sörfjärden- Strand (209 hektar) och Askholmen i Tumbo (98 hektar). Natura2000-områden som ännu inte blivit naturreservat i kommunen är Lövön i Gillberga (48 hektar) och Fiholm i Jäder (28 hektar). Skiren-Kvickens naturreservat utgör bara en del av N2000-området vilket omfattar 129 hektar.

Två relativt stora högmossar finns med – Tovhulta stormosse i Västermo (61 hektar) och Örmossen i Öja (85 hektar). I Eskilstuna kommun består områdena av naturbetesmarker, ekhagar, barnnaturskogar, ädellövskogar, sjöar, strandskogar, strandängar, högmossar m.fl. naturtyper.

Länsstyrelsen som arbetar med säkerställandet av Natura-2000-områdena har intentionen att de flesta av dessa ska bli naturreservat eller biotopskyddsområden på sikt. Undantaget är främst naturbetesmarker, så länge dessa omfattas av miljöstöd, vilket anses ge ett tillräckligt skydd.

3 Faktaunderlag grönstruktur i Eskilstuna kommun

3.3 Stadsnära zon

I den stadsnära zonen visar grönplanen ett antal större värdeområden i grönstrukturen. De är identifierade som landskap med särskilda värden för rekreation, med koppling både till befintliga parker- och naturreservat. Här finns höga naturvärden och de är betydelsefulla för kommunens gröna infrastruktur. Det finns många symbolvärden eller historiska spår möjliga att avläsa i terrängen.

Områdena kan upplevas från en mindre väg eller stig lämpad för vandring eller cykling och är också är möjliga att överblicka från rörelsestråk eller utsiktspunkter. Här finns goda möjligheter att utveckla ytterligare stadsnära stigar och leder. Det rör sig huvudsakligen om öppet eller halvöppet mosaikartat landskap, präglad under låg tid av jordbruk och bete. I områdena ingår även skogspartier med höga estetiska kvaliteter, god framkomlighet och tillgänglighet liksom koppling till stadens grönstruktur.

De gröna värdeområdena tillsammans med de befintliga naturreservaten Kronskogen, Vilsta och Årby naturreservat utgör stommen i stadsbygdens gröna kilar. Gröna samband mellan värdekärnorna i den stadsnära zonen är betydelsefulla för att många av värdena inom dem och ekosystemtjänsterna som de bidrar med till samhället ska upprätthållas. De gröna strategierna för stadsnära zon ger stöd i arbetet med att värna och utveckla grönstrukturen där. Ofta är de gröna sambanden beroende av både parkmark, naturområden och urbana trädstrukturer som till exempel gatuträd och alléer.

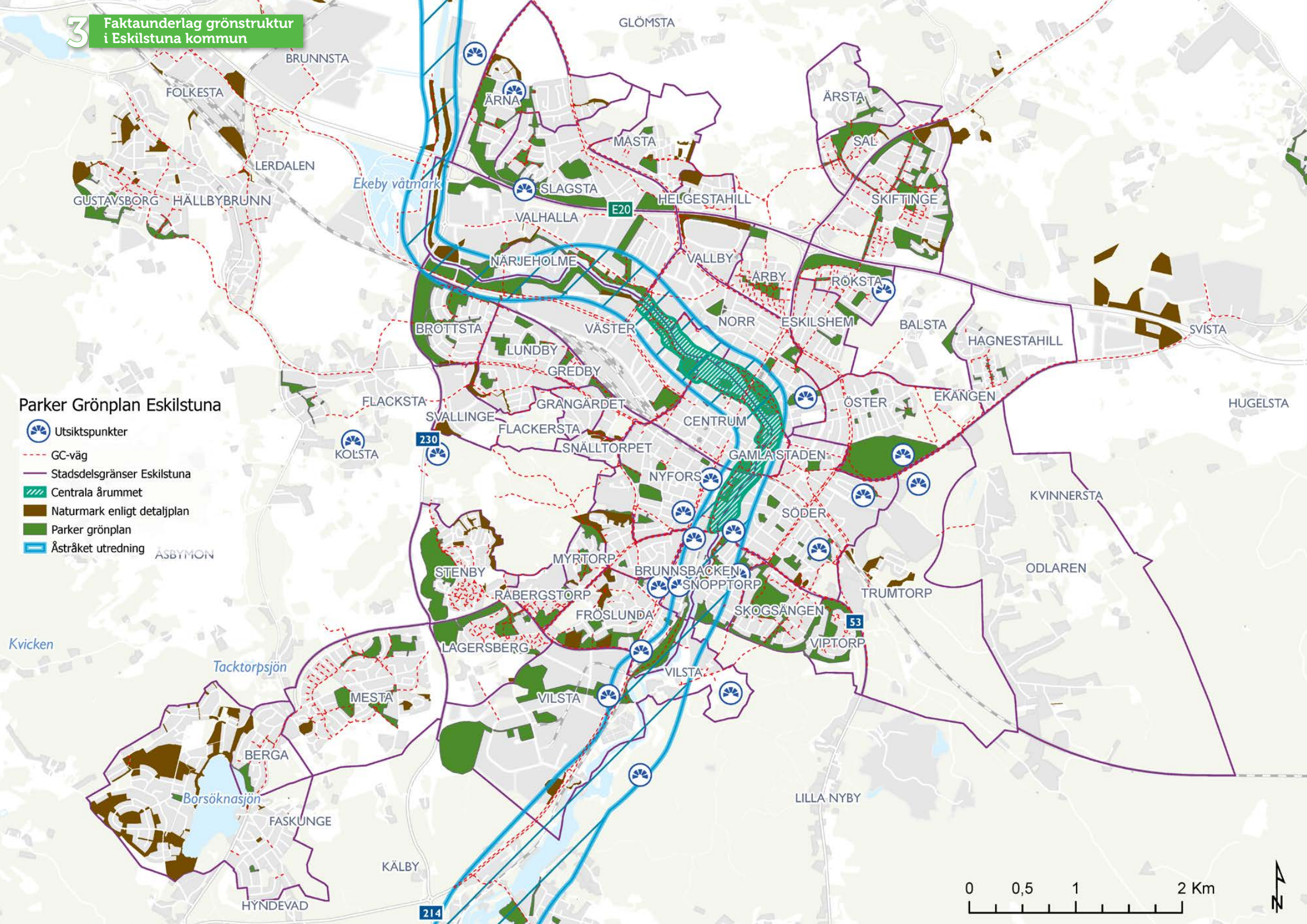
Stadsnära värdeområden - utredningsområden rekreation och friluftsliv

1. Mesta-Åsby-Kolsta
2. Hagby säteri i Hällby samt norra delen av Branteberg
3. Landskapet kring Lagersbergs säteri
4. Kalkberget i Lagersberg
5. Kälby-Hyndeved
6. Rosenfors-Skogstorp
7. Ryningsberg-Hysbyåsen
8. Odlarenskogen
9. Landskap kring Hugelsta gård samt Hugelstaberget
10. Djursta-Stora Tidö
11. Gärtre-Skensta-Årsta
12. Gunnarskäl
13. Skräddartorp-Mälby gård

3 Faktaunderlag grönstruktur i Eskilstuna kommun

Parker Grönplan Eskilstuna

- Utsiktspunkter
- GC-väg
- Stadsdelsgränser Eskilstuna
- Centrala årummet
- Naturmark enligt detaljplan
- Parker grönplan
- Åstråket utredning

3.4 Staden

Grönstrukturen i Eskilstuna

Den södra delen av staden präglas av tidigare skogsmarker och i norr har staden till största delen byggts på jordbruksmark. Det har varit lättare att bygga tätare i norr och där finns det idag också störst brist på tillgång till bostadsnära natur. Särskilt i sydöstra och sydvästra Eskilstuna finns många ytor med höga naturvärden där bostadsområden byggts på tidigare skogs- och betesmarker. Här finns många gamla träd sparade, stora gamla ekar och solbelysta tallar med vida kronor och en intressant variation i landskapet med berg, blockrik terräng, utsiktspunkter och inslag av artrik lundvegetation.

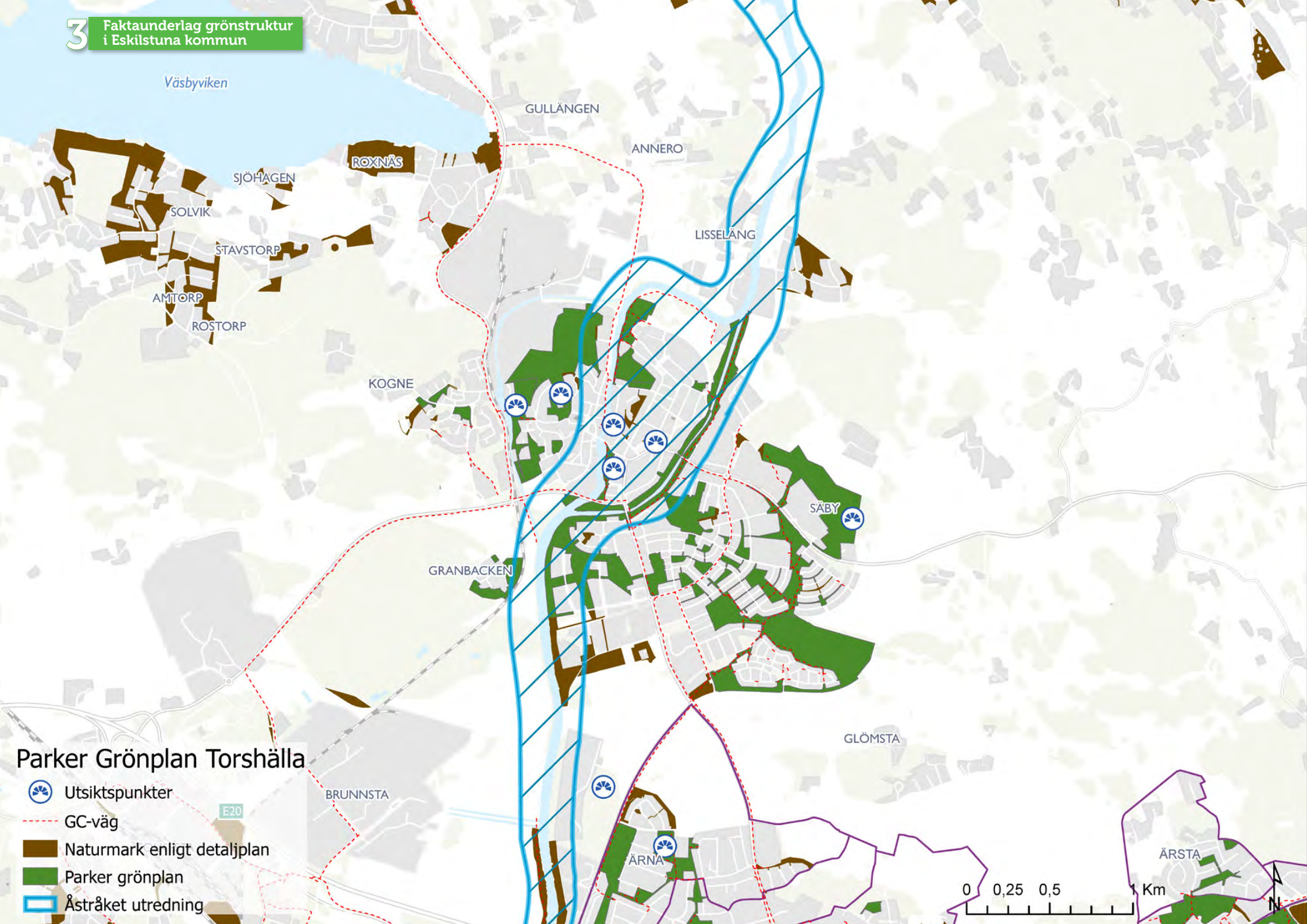
Både i Eskilstuna och i Torshälla är stadsmiljön karakteriserad av närheten till ån. Historiska och befintliga funktioner i anslutning till vattenmiljön av betydelse är exempelvis tidigare hamnlägen i Eskilstunas centrala ärum och Torshälla hamn och kanalområde. Åstråket är det högst prioriterade rekreativa stråket och ett framgångsrikt planeringskoncept för det offentliga rummet att utgå från i städernas centrala lägen.

Parker grönplan

Kartlagret parker grönplan visar grön infrastruktur i staden med tyngdpunkt i detaljplanerad parkmark, som inventerats i samband med grönplanearbetet, att jämföra med detaljplanerad parkmark och Skötselytor park och natur.

Ytorna inom Parker grönplan finns med i kartlagret Grön infrastruktur och är bedömda som värdefulla. Om motstående intressen innebär att någon yta behöver tas i anspråk för exploatering ska den kompenseras, se riktlinjer för kompensation och ställningstagande i översiktsplanen.

Väsbyviken

GULLÄNGEN

ANNERO

ROXNÅS

SJÖHAGEN

SOLVIK

STAVSTORP

AMTORP

ROSTORP

LISSELÄNG

KOGNE

SÄBY

GRANBACKEN

GLÖMSTA

BRUNNSTA

E20

ÄRNA

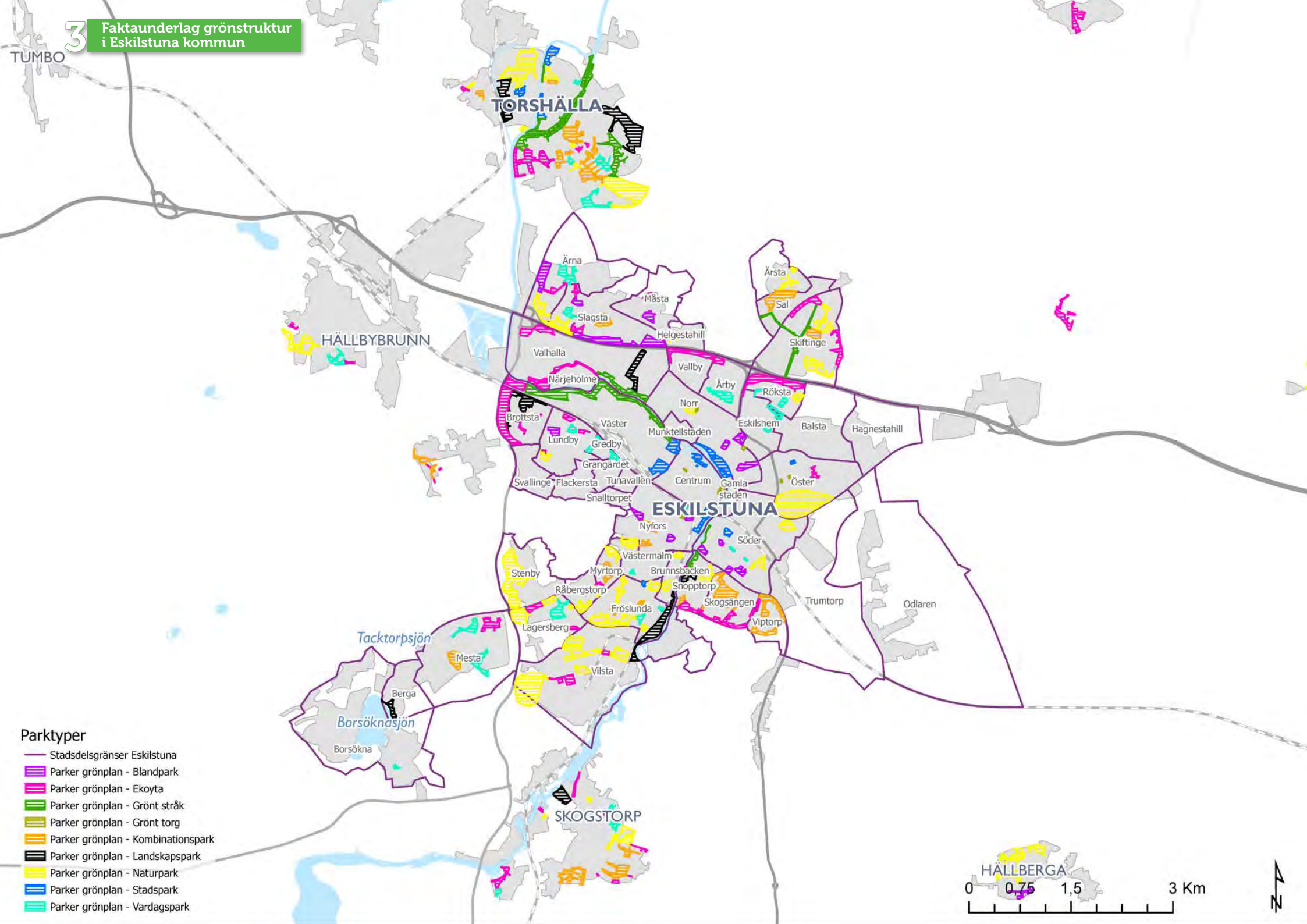
ÄRSTA

0 0,25 0,5 1 Km

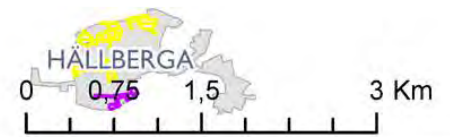
Parker Grönplan Torshälla

- Utsiktspunkter
- GC-väg
- Naturmark enligt detaljplan
- Parker grönplan
- Åstråket utredning

- Parktyper**
- Stadsdelsgränser Eskilstuna
 - ▨ Parker grönplan - Blandpark
 - ▨ Parker grönplan - Ekoyta
 - ▨ Parker grönplan - Grönt stråk
 - ▨ Parker grönplan - Grönt torg
 - ▨ Parker grönplan - Kombinationspark
 - ▨ Parker grönplan - Landskapspark
 - ▨ Parker grönplan - Naturpark
 - ▨ Parker grönplan - Stadspark
 - ▨ Parker grönplan - Vardagspark

Gröntypologi

Kommunegen parktypologi som markerar funktion och utseende bedömd vid inventeringstillfället, ett nuläge. Karteringen är ett stöd i planerings- och utvecklingsarbete och är inte ett underlag som slår fast vilken kategori parkerna borde ha. Planering i t.ex. ett parkprogram bestämmer vision och vilken parktyp som de olika ytorna ska ha framåt och långsiktigt.

Vardagspark

Är belägen i bostadsområden, ofta bestående av gräsytor med buskar och träd och ofta med en lekplats och sittplatser.

Stadspark

En större grön mötesplats som är centralt belägen i stadsmiljön. Parken är genomtänkt gestaltad och rymmer ofta både kulturhistoria och konst. Här finns ofta funktioner som riktar sig till olika åldersgrupper. Här är skötselnivån hög.

Naturpark

Parkyta med friväxande vegetation med naturkaraktär som har lågintensiv skötsel. Har ofta höga naturvärden. Ofta skogbevuxen s.k. naturbacke/naturkulle. Kan ibland kompletteras med funktioner och kvalitetshöjas genom exempelvis tydliggjorda entréer och genom att ljussättas.

Kombinationspark

Kombination av friväxande natur och anlagda ytor. En karaktäristisk parktyp som är vanlig i Eskilstuna kommun. Det kan vara en skogbevuxen kulle som är kompletterad med skötta gräsytor med planteringar och funktioner som sittplatser och lekplats. I flera äldre parker av den här typen är det vanligt med inramning och entréer i form av stenkant och trappor till naturmarken.

Blandpark

Kan ha flertalet funktioner men saknar ofta en bra helhetstanke och rumslighet, kanske pga. ombyggnation av gata, borttagna funktioner eller förändrad bebyggelse i eller utanför parken. Är ofta betydelsefulla som gröna ytor och saknar inte värden men behöver en vision och har potential för utveckling.

Landskapspark

Större parkområden som domineras av skötta gräsytor för lek, motion och andra aktiviteter, med som kan innehålla både planteringar och friväxande natur. Ofta s.k. naturlika planteringar med buskar och träd och funktioner som lekplats och utegym. Ofta gestaltade med en landskapstanke med siktlinjer och olika målpunkter inom ett större område.

Ekoyta

Placeringen av dessa ytor är ofta i anslutning till vägar vilket påverkar upplevelse kvaliteten negativt. Ekoytorna kan genom att rymma olika ekologiska funktioner och gröna kopplingar vara betydelsefulla för den gröna infrastrukturen. Värdena i dessa ytor kan stärkas och höjas genom plantering eller skötsel. De kan ha betydelse för dagvattenhanteringen eller vattenhantering vid kraftiga regn.

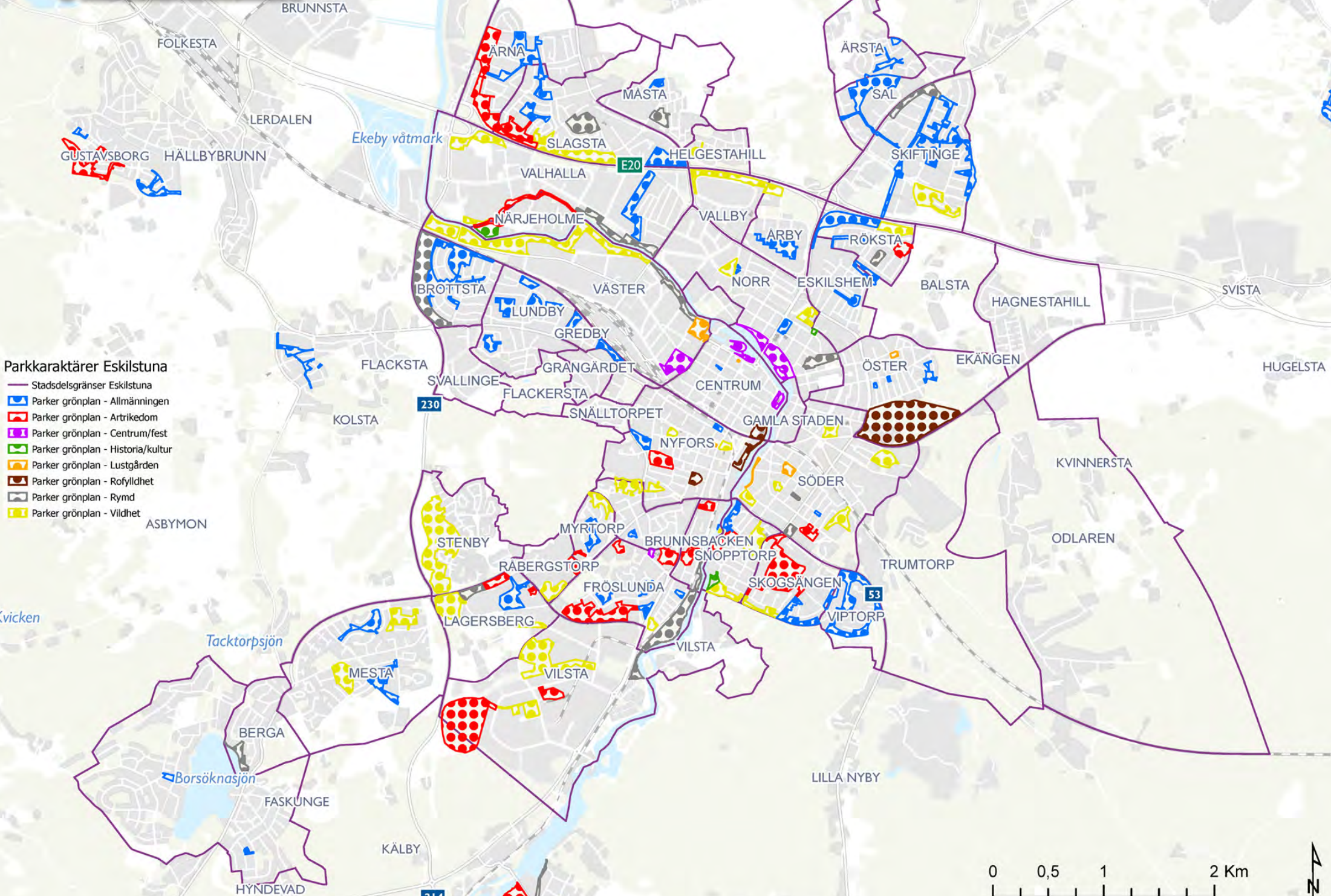
Grönt torg

Torgyta med plantering/grön anläggning (park med kompletterande torgyta).

Grönt stråk

Park- eller naturytorna i direkt anslutning till Eskilstunaån som är en del i Åstråket. Gräsytor och planteringar med träd och buskar i anslutning till befintliga gång- och cykelstråk som utgör delar i gröna stråk för rekreation och som bidrar till att koppla ihop olika delar av staden.

3 Faktaunderlag grönstruktur i Eskilstuna kommun

Parkkaraktärer Eskilstuna

- Stadsdelsgränser Eskilstuna
- Parker grönplan - Allmänningen
- Parker grönplan - Artrikedom
- Parker grönplan - Centrum/fest
- Parker grönplan - Historia/kultur
- Parker grönplan - Lustgården
- Parker grönplan - Rofyllighet
- Parker grönplan - Rymd
- Parker grönplan - Vildhet

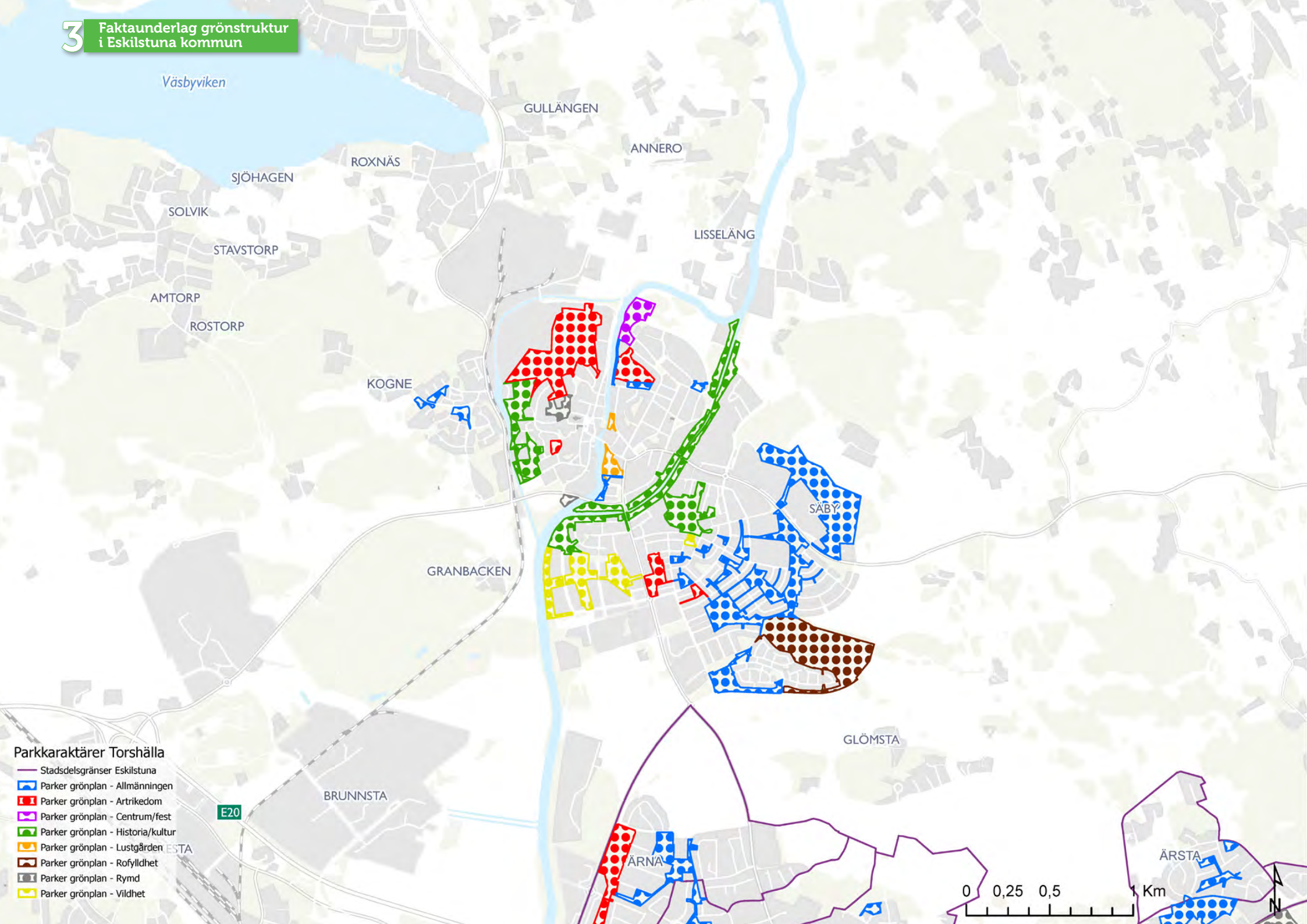
Parkkaraktärer

I parkinventeringen har gjorts en översiktlig bedömning av vilken parkkaraktär som till övervägande del präglar enskilda ytor vid inventeringstillfället. I fortsatt utvecklingsarbete kan de åtta parkkaraktärerna med fördel användas som ett dialogunderlag med användare/invånare i exempelvis enkätform för att få inspel i hur olika parker upplevs och används.

1. **Rofylldhet** – där man kan höra naturens egna ljud
2. **Vildhet** – fascinerande naturobjekt
3. **Artrikedom** – variation, vårbloomster etc.
4. **Rymd** – att komma in i en annan värld
5. **Allmänningen** – där man kan ha aktiviteter tillsammans
6. **Lustgården** – där man kan låta barnen leka i trygghet och man kan njuta
7. **Centrum/fest** – till exempel torg och platser där man kan träffa andra
8. **Historia/kultur** – med spår av tidigare generationer

3 Faktaunderlag grönstruktur i Eskilstuna kommun

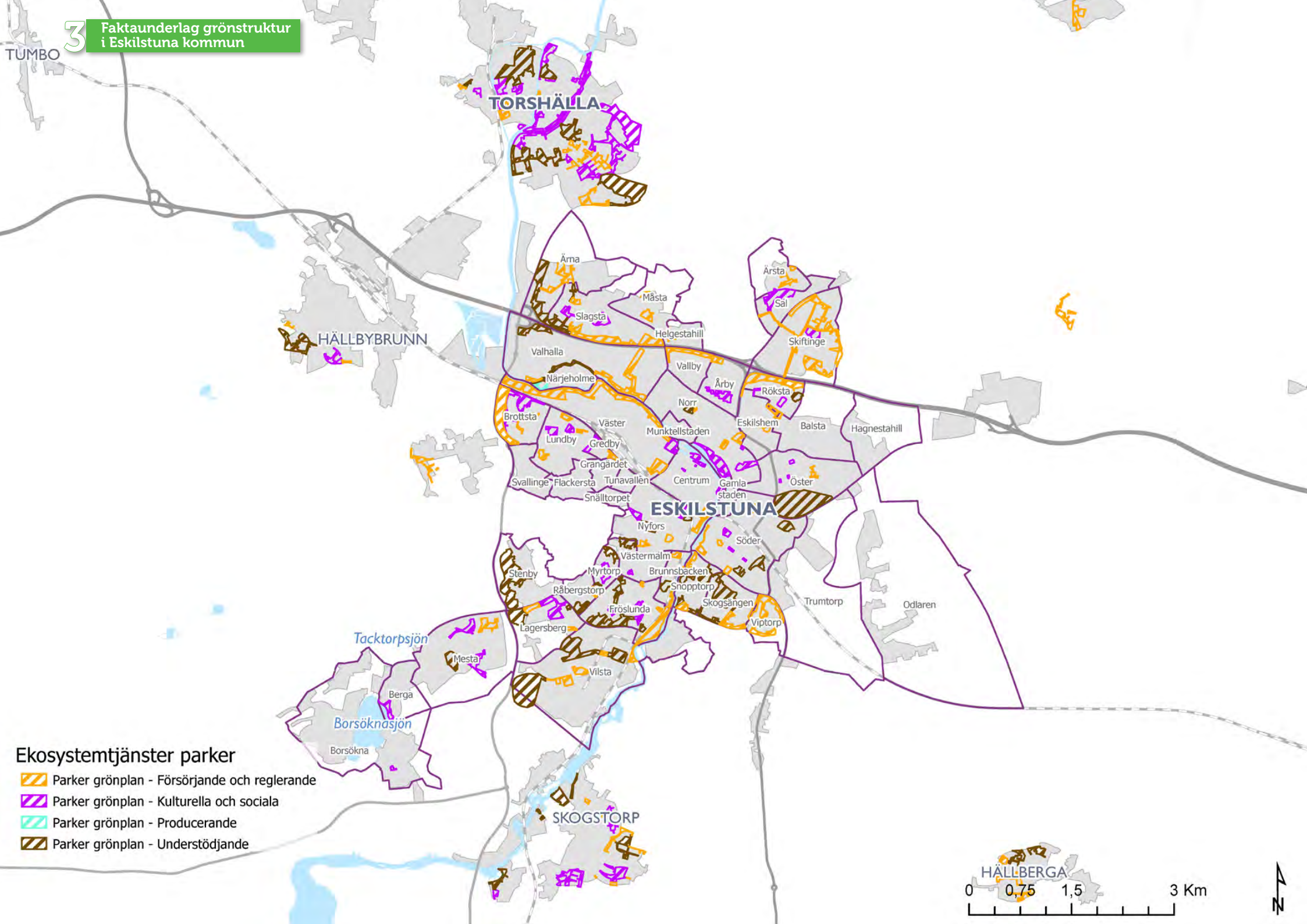

Parkkaraktärer Torshälla

- Stadsdelsgränser Eskilstuna
- Parker grönplan - Allmänningen
- Parker grönplan - Artrikedom
- Parker grönplan - Centrum/fest
- Parker grönplan - Historia/kultur
- Parker grönplan - Lustgården
- Parker grönplan - Rofyllighet
- Parker grönplan - Rymd
- Parker grönplan - Vildhet

Ekosystemtjänster i parkerna

I kartan syns vilken kategori av ekosystemtjänster som vid parkinventeringen till övervägande del präglade befintliga parktyper. Syftet med kartläggningen är att på en översiktlig nivå i planerings-sammanhang se olika ytors ekosystemfunktion i ett stadsdels- eller landskapsperspektiv. I kombination med parktyp- och karaktär är det ett underlag till utveckling och förvaltning av parkerna och i arbetet med den gröna infrastrukturen som helhet.

Ekosystemtjänster träd i staden

Luftrening

När gatuträd började planteras på 1800-talet var luftrening ett viktigt motiv i en ofta smutsig och rökig stadsbild. Linjära trädplanteringar utgjorde också visst skydd mot brand. Att förebygga återkommande bränder var tidigare en av anledningarna till att stadsplaneringen uppstod. Idag är det inte skorstenar och industrier som smutsar luften utan framförallt trafiken. I Eskilstuna är trädplanteringarna på J.A. Selanders gata och allén mellan Ruddammsgatan och Djurgården exempel på gamla gatuträdsplanteringar, i syfte att bidra med renare luft och en mer hälsosam miljö i staden. Träd fångar effektivt upp stoft från biltrafiken. Under sommaren kan stadsträden i park- och gatumiljöer med sina löv samla upp 20-40 procent av stoftet i stadsluften. På vintern är andelen uppfångat stoft lägre, men man räknar med att en viss del ändå tas upp i grenverk och stammar. Ett medelstort träd fångar upp ca 9 kg stoft under ett år. Stoftet som samlas på trädens blad och grenverk spolans sedan ut i stadens dagvattensystem vid regn. Trädens förmåga att fånga upp luftpartiklar varierar. Barrträd är bättre på att fånga upp partiklar än lövträd. Lövträd med håriga blad fångar upp mer partiklar än de med glansiga blad.

Syrebildning och koldioxidupptag

Gröna växter och djur lever i en slags symbios när det gäller grundämnena kol och syre. Djuren konsumerar syre och organiskt kol och producerar koldioxid och vatten, medan växterna genom fotosyntes gör den motsatta processen när solen är uppe. En människa förbrukar lika mycket syre och organiskt material som ett träd producerar under ett år. Det krävs 25 stycken träd för att kunna ta upp koldioxidutsläppen från en bil som används i normal omfattning.

I miljöer med mycket biltrafik har gatuträden en stor betydelse för både luftkvalitet och för att bidra till att balansera trafikens klimatpåverkan. Trädens förmåga att absorbera koldioxid baseras på följande kriterier; lövträd tar upp mer koldioxid än barrträd, lövträd med glansiga blad tar upp mer koldioxid än de med håriga blad och arter med stor bladyta absorberar mer koldioxid än de med små blad. Effekten på klimatet är dock helt beroende av vad som sker med trädet när det slutat växa. Om det får ruttna eller eldas upp, frigörs all insamlad koldioxid och klimateffekten blir bara temporär.

Vindreglering

Mellan stadens höga byggnader bildas det turbulens när vinden pressas samman. Träden fungerar som vindfångare genom att de bromsar upp vindarna. Ju större träd desto bättre förutsättningar för att fånga upp vindar. Även annan beväxt mark som buskar, häckar, högt gräs och småkuperad terräng bromsar hårda vindar mer än hårdgjort mark - om än inte lika effektivt som stora träd-kronor.

Konsekvenser på driften vid förtätning

När städerna förtätas ökar användandet av vissa parktyper. Det finns ett ökat behov av uppföljning av hur och hur mycket olika parktyper brukas och av

vilka. Det behövs för att kunna anpassa skötsel och planering av nyinvesteringar i parkerna och som underlag vid planeringen av de verksamheter som kräver tillgång till friytor. Viktigt att de gröna ytorna beaktas i aktuella projekt och stadsdelsutveckling. Men det finns också ett behov av kontinuerlig planering och uppföljning av parker- och naturtyper i staden i exempelvis ett parkprogram för att kunna bevaka enskilda parkytors status och identitet vid förtätning.

Behov av friytor

En park kan behövas som en komplementyta för att en förskole- eller skolverksamhets friyretillgång ska kunna säkras enligt kommunens riktlinjer för friytor. För att bedöma om en park är lämplig är det viktigt att se till parkens befintliga värden och funktioner samt utvecklingsbehov- och potential, utöver en uppskattning av användande och besöksstryck. Det är också viktigt att tillämpa ett landskapsperspektiv och se vilken betydelse parken har för den gröna infrastrukturen i ett större sammanhang. Vilken parktyp har parken idag och vad kan den utvecklas till? Vilken parkkaraktär dominerar idag och vad finns det för potential att utveckla den till? Vilken ekosystemtjänstfunktion dominerar idag?

Skolnära skog

De parker- och naturområden som används av olika förskole- och skolverksamheter inom kommunen finns kartlagda efter inspel från den kommunala Naturskolan. För att tillgodose riktlinjer om lämpligt avstånd till grönområde från förskola och skola behövs kontinuerlig uppföljning kring hur ytorna används, hur frekvent och av vilka verksamheter. Planeringsunderlaget är också av betydelse vid lokaliseringssprövningar av olika skolverksamheter inom kommunen.

Centrum i Eskilstuna

I centrala delen av Eskilstuna finns flera historiska parker som Rinmansparken, Rothoffsparken, Strömsholmen och Stadsparken. Stadsparken är Sveriges första stadspark. I framväxandet av industristaden Eskilstuna under 1700-1800-talet växte medvetenheten om grönstrukturens betydelse för en bättre och mer hälsosam stadsmiljö och det investerades i nya parker och flera urbana trädstrukturer i den större skalan.

Sydvästra Eskilstuna

I sydvästra Eskilstuna är grönstrukturen ett nätverk av sparade naturområden och andra gröna ytor i form av parker och bostadsgårdar. Viktiga är kopplingarna till Krons-kogen och till kärnområdena i den stadsnära zonen, Lagersbergs säteri, Kalkberget, Kälby-Hynde- vad med flera områden. Närheten till och kopplingarna till och över Eskilstunaån är också viktiga.

Fröslunda

Bostadsområdet Fröslunda planerades som "En stad i staden" enligt ABC-principen och byggdes under 1940-50-talet på gammal skog och betesmarker i södra delen av Eskilstuna. Stor vikt lades vid utemiljöerna mellan husen och många gamla träd sparades mellan husen. Berg som sprängdes bort vid byggnationen användes omsorgsfullt som kanter och trappor i området och många välplanerade och fina gröna mötesplatser med olika funktioner som lekplatser i anslutning planerades. Utemiljöerna i Fröslunda planerades och ritades av trädgårdsarkitekten Ulla Bodorff och finns omnämnda i flera böcker om landskapsarkitektur.

Sydöstra Eskilstuna

Precis som i sydvästra Eskilstuna utgör grönstrukturen i sydöstra delen en grön infrastruktur där ytor med sparad natur på parkmark utgör en viktig grund. Parkerna är av stor betydelse för skolor och förskolor i området och som friytor för barn och

ungdomar. Här finns ett kluster med värde- täta områden som samspelar med varandra och med de större naturområdena i stadens utkant. Kopplingar mellan ytorna och med Vilsta naturreservat och andra större skogsområden som exempelvis Odlarskogen är viktiga. Flera områden under rubriken Stadsnära zon, landskap med särskilda värden för rekreation, finns i anslutning till sydöstra Eskilstuna.

Bostadsområden med sammanhängande och välplanerad grönstruktur

Det finns flera bostadsområden i Eskilstuna som kännetecknas av att de har en sammanhängande, välplanerad och varierad grönstruktur inom området. De kan vara avskärmade av flera barriärer som järnväg och stora vägar och tillgång och närhet till större strövområden kan variera. Även om många har egen uteplats eller trädgård är betydelsen av parkerna i dess områden stor och det finns ett värde av att planera för dem med ett landskapsperspektiv och tänka grön infrastruktur. Det finns en potential i att arbeta med kvalitetshöjande insatser istället för att se de gröna ytorna som potentiella förtättningsytor, även om de i vissa fall till synes kan ha fallit i glömska. Parkerna ger tillgång till bostadsnära natur, vardagsrekreation, gröna mötesplatser och där finns också i flera fall en potential att utveckla mångfunktionella ytor med plats att ta emot större vattenmängder vid kraftiga regn.

Brottsta-Lundby

Brottsta och Lundby ligger väster om centrala Eskilstuna och fungerar delvis som den västra entrén till staden där bebyggelse i flera olika årsringar omger Västeråsvägen. Bebyggelsen söder om Västeråsvägen med Grangårdet och har en nära koppling till Krons-kogen så här är det fokus på området norr om vägen, som är omgärdat av väg och järnväg från alla håll. Här finns en fin entré till området via gc-stråk inifrån staden genom den

gamla parken Gredbyparken och de välplanerade planteringarna i bostadsområdet Gredby och parken Lötbacken. I väster finns kopplingen direkt ut i den stadsnära zonen och på landsbygden via Ekeby och Flacksta via en gc-väg och en tunnel under Västerleden. Området norr om Västeråsvägen utgör en stor naturlig lågpunkt och det innebär att det i området finns behov av grönstrukturen i funktionen som buffert mot höga vattenflöden och för att möjliggöra infiltration.

Mesta

I Mesta är det nära till landskapet i den stadsnära zonen och jordbrukslandskapet på landsbygden, samtidigt som området är påverkat av barriären som Västerleden och andra vägar utgör. Här är det viktigt att värna om kopplingar till både staden och landsbygden genom t.ex. stråkutveckling och att värna variationen den befintliga grönstrukturen i området som idag erbjuder både naturvärden, historiska spår och fina aktivitets- och vistelseytor med gröna mötesplatser. Mesta ligger i direkt anslutning till flera inventerade områden, t.ex. Lagersbergs säteri, Kalkberget i Lagersberg, Kälby-Hynde- vad och Mesta-Åsby-Kolsta.

Slagsta

I Slagsta finns spår av ett tidigare varierat jordbrukslandskap med betesmarker, enstaka gamla träd, historiska spår och det finns också äldre byggnader kvar i en mer modern bebyggelse med radhus och villor från olika epoker under 1900-talet. I utbyggnaden av Slagsta har flera större parker skapats, som genom olika mindre gröna kopplingar och släpp skapar en sammanhängande och varierad grönstruktur. Grönstrukturen är viktig både för de boende och för områdets förskolor och skola. Kopplingar till större strövområde i närheten kan stärkas och kommunal skog i anslutning till området behöver värnas ur rekreationssynpunkt. Västerleden utgör en barriär, närheten till Eskilstunaån och Klippbergen i väster är en stor potential. Klippbergen är en plats som har en stor potential

att locka besökare från andra stadsdelar och som kan lyftas genom att ingå tydligare i Åstråket.

Norr och öster i Eskilstuna

Norra delen av Eskilstuna är till stora delar byggd på tidigare jordbruksmark och parkytorna består inte av skogsbackar utan är i högre grad anlagda och präglas av gräsytor med inslag av planterade träd och buskar. Befintliga parkytor som saknar tydlig identitet och karaktär kan få ökad betydelse och status genom att kopplas ihop med ett grönt stråk. Balstaområdet möjliggör vardagsrekreation i en landskapsparksmiljö som har kopplingar till flera stadsdelar. Här finns relativt sett sämre tillgång till parkmark än i andra delar av staden. Det finns en potential i att tydliggöra och kvalitetshöja befintliga för att förbättra närbarhet, tillgång och kvalité till bostadsnära natur i området.

Balstaområdet

Balstaområdet består av jordbruksmark med flera skogbevuxna åkerholmar i direkt anslutning till bebyggelsen i utkanten av östra delen av Eskilstuna och avgränsas i norr av E20. Hela området ägs av kommunen och består av flera olika ytor med olika markanvändning. Området upplevs till stor del som ett sammanhang och kan med fördel planeras som en helhet. Här finns aktivitetsytor för flera sporter, förskola, ett koloniområde och 2017 färdigställdes Balsta våtmark i anslutning till Kalkbäcken som rinner genom området i öst-västlig riktning. Stora delar av området utgörs av en naturlig lågpunkt och är därför olämpligt för bebyggelse. Balsta musiklott har en central placering i området och där driver flera olika föreningar musikverksamhet i 70 st replokaler.

Torshälla

Centrum – området mellan kanalerna

Miljön i centrala Torshälla, området mellan kanalerna, präglas av berg och förkastningsbranter som

ger intressanta höjdskillnader och bidrar till att det finns höga naturvärden. Torshällaän delar centrala staden i två delar som förbinds med flera broar. I flera parker centralt finns berg med fina utsiktsplatser med utblick över staden åt olika håll. Ett viktigt sätt att lyfta parkerna är att beskriva dem och knyta dem till rekreativa stråk som är intressanta för både torshällabor och besökare. Centrala Torshälla präglas än mer än Eskilstuna av en kontrastrik och varierande med spännande höjdskillnader och historiska spår som fornborgar, Sveriges första kanal och Galgbergets hassellundar ett stenkast från hamnområdet. På cykelavstånd från både centrala Torshälla, via Mälbyvägen och västra Torshälla via Mälarbadsvägen finns det till grönplanen inventerade området Skräddartorp-Mälby gård, ett varierat och mångformigt mosaiklandskap. Området har en potential i att erbjuda attraktiva miljöer för rekreation med framförallt cykel och flera andra intressanta besöksmål längs mäljarstranden finns i närheten, t.ex. Ängsholmsberget Utsikten och naturreservatet Skäret.

Östra Torshälla

Östra Torshälla erbjuder ett grönt, attraktivt vardagslandskap med god tillgång till en varierad bostadsnära natur i både park och naturområden. Det finns ett kluster med mindre, namngivna parker integrerade i bebyggelsen som erbjuder aktivitetsytor och mötesplatser och tillgängliggör historiska spår. I flera av ytorna finns fornlämningar och där finns också spännande inslag i form av stora flyttblock och gamla träd. Här finns flera kopplingar ut i det omgivande landskapet genom t.ex. Gyllenhielmska leden som passerar här. Precis utanför östra Torshälla finns Glömstaåsen där det finns ett gravfält med cirka 85 järnåldersgravar. På Gyllenhielmska leden går det därifrån att ta sig till Eskilstuna och Årby naturreservat via det intressanta kulturlandskapet Gärtre-Skensta-Årsta, som också finns beskrivet i grönplanen. Området avgränsas i väster

av kanalområdet viktigt är också kopplingen till Åstråket via grönstrukturen i Eklunda industriområde. Klustret med de mindre parkytorna kan gynnas av att de planeras och utvecklas som en helhet, i t.ex. en utvecklingsplan och skötselplan, för att funktioner och stråk ska kunna planeras på ett hållbart sätt. Det finns en potential för orten som helhet att lyfta innehållet i flera av parkerna som utflyktsmål och kanske även besöksmål.

Västra Torshälla

I västra Torshälla finns flera viktiga målpunkter för rekreation och friluftsliv inom föreningslivet med bland annat golfbana, ridklubb och orienteringsklubb med många aktiva som kommer hit från hela kommunen och tränar och tävlar. Bjällerstaskogen som ägs av kommunen är viktig i flera av de verksamheterna. Här finns naturreservatet Ekbacken och en nära koppling till åstråket.

Kanalområdet

I slutet av 1500-talet beslutade Karl IX att en kanal skulle byggas mellan Mälaren och Hjälmaran. I början av 1600-talet stod Sveriges första fullt fungerande kanal färdig på sträckan Mälaren – Eskilstuna, men redan efter 20 år började den förfalla. Under 1800-talet anlades en ny kanal som stod färdig 1860 och flera gånger i veckan kunde man åka båt mellan Eskilstuna och Stockholm eller Västerås genom kanalen - Eskilstuna nedre kanal. Idag kallas kanalen Torshälla kanal.

Bygget av de två slussbassängerna och grävningen av den 1,6 km långa kanalen pågick under åren 1855 – 1860. Fartygstrafiken upphörde 1964. År 1999 renoverades slussarna. Karaktäristiskt för kanalområdet är trädraderna med de stora upp- vuxna lönnar som omger kanalen, omväxlande enkelsidigt och dubbelsidigt. På flera ställen är trädraderna kompletterade med grönytor, mer eller mindre stora och där finns också olika funktioner i

ytorna och möjligheter att promenera längs vattnet. Viktigt för kanalområdet är att det planeras och utvecklas med ett helhetsperspektiv och det finns

en långsiktig planering kring trädradernas skötsel och förnygring. Det är ett värde med ett obrutet promenadstråk längs kanalen på båda sidor och

också med en bra koppling till åstråket och till andra parkytor i omgivningen.

Viktiga gestaltungsprinciper

I skötsel av befintliga parkmiljöer och vid utveckling av nya parkmiljöer är det viktigt att tänka på parkens placering i ett större sammanhang och att värna siktlinjer i det omgivande landskapet. Dessa ger läsbarhet i landskapet, både inne i den centrala staden och i större mer naturorienterade parker och strövområden. Utpekade utsiktsplatser och historiska spår som är viktiga landmärken och som även har potential som utflyktsmål och besöksmål måste kännas välkomnande och får inte glömmas bort och växa igen.

Det är värdefullt att gestaltningen av en park utgår från platsens specifika förutsättningar. Parkens karaktäristiska drag är något som användaren lägger på minnet. Det hjälper till att ge platsen en betydelse och en identitet. Parkens läge och koppling till dess historia, tillsammans med gestaltningen blir till en helhet, som kan stärkas av att den får ett eget namn. Information om parken i karta eller på skylt påverkar parkens identitet och status.

En tydlig avgränsning mot andra rumsligheter är betydelsefull, annars kan den lätt uppfattas som ett tomrum och en plats med låg status.

Samtidigt som inramning och avgränsning är en kvalitetsfaktor, är det ett värde i sig med sammanhängande grönstruktur och kopplingar till andra gröna miljöer. Det är lämpligt att i gestaltningen av en ny parkyta tidigt identifiera viktiga kopplingar och miljöer i närheten som är av betydelse - för att kunna göra en bra avgränsning och få en tydlighet, inte minst i driftsansvar för olika ytor. Skönhetsupplevelser är en av de aspekter som värderas högst i en park; inte bara för dem som vistas i eller som går genom parken. Även de som betraktar den på håll, till exempel genom ett fönster, eller bara vet att den finns där, kan parken ha positiv rekreativ effekt. När tidigare funktioner tas bort eller stora rumsliga förändringar sker i en park utan en genomarbetad idé, kan platsen få en otydlig karaktär. Det kan påverka platsens upplevelsevärden och status i omgivningen.

I Eskilstuna finns flera parker i stadens utkanter som tidigare har haft militära anläggningar, t.ex. Lustig backe, Brunnsbacken och Västermarks-parken. Där kan finnas delar av dessa kvar idag, men oftast syns bara spår. Det kan röra sig om hårdgjorda ytor och enkla betongstrukturer. Andra parker har haft en mast eller ett vattentorn på platsen, som sen har tagits bort eller

FAKTARUTA

Utveckling av stadens grönstruktur

flyttats, t.ex. Båtsmansbacken och Thuleparken. Det finns också flera parker som tidigare har dominerats av en speciell byggnad som sedan rivits eller brunnit. Någon omgestaltning har inte skett, vilket kan ha skapat ett tomrum, Snickarbacken och Strömsholmen är exempel i Eskilstuna.

De stora träden på Strömsholmen är planterade med hänsyn till den tidigare restaurangbyggnaden där det idag är tomt och platsen har därför en diffus karaktär. Det finns mycket att vinna på att ta fram en utvecklingsplan för de här parkerna för att förbättra deras upplevelsevärden, identitet och status. Det handlar om att se över deras grundläggande rumslighet, kanter och entréer, vilka funktioner som finns där idag och vilka som skulle kunna finnas.

Olika behov i stadens parker

Barn

Utemiljön är lockande för barn och bidrar till deras utveckling. En god lekplats bör vara överblickbar, skild från trafik och ha säkra lekredskap så att barnet kan få möjlighet att leka fritt och utveckla självständighet. Barns mentala och fysiska utveckling innebär att de först vid 12-årsålderna kan hantera en komplex trafiksituation där de behöver bedöma hastigheter och kunna gå eller cykla samtidigt som de ser sig för och därför är det viktigt att parken såväl som omgivningen och helst också möjligheterna att ta sig dit är trafiksäker.

Om en park erbjuder något extra kan det vara en anledning till att förlänga utomhusvistelsen. Vattenkontakt kan vara en sådan upplevelse, spännande träd en annan. Lite äldre barn behöver tåliga miljöer för aktiviteter och fri lek som bollplaner, kuperade landskap och vegetation som inbjuder till kurragömmlekar eller trädklättring.

Ungdomar

Park- och naturmiljöer är en viktig tillgång för ungdomars identitetsutveckling. Ungdomar behöver tillgång till områden där de kan dra sig undan, men de har samtidigt ett behov av att bli sedda och bekräftade. De behöver tillgång till miljöer som fungerar som både scen och kulisser. På scenen visar man upp sig och i kulisserna finns det utrymme att testa nya roller och stilar innan man framträder eller umgås med nära vänner utan att bry sig om hur man ser ut. Mellanrum i staden som t.ex. undanskymda parkeringar, rivningstomter, bakgårdar eller perifera delar av större parker och grönområden är miljöer som fungerar som kulisser för ungdomar. Idealet är grönområden som är tillräckligt stora för att rymma miljöer som passar barn och ungdomars olika behov och samtidigt känns trygga. Ungdomarnas behov rationaliseras ofta bort, speciellt när städer förtätas och ytorna behöver

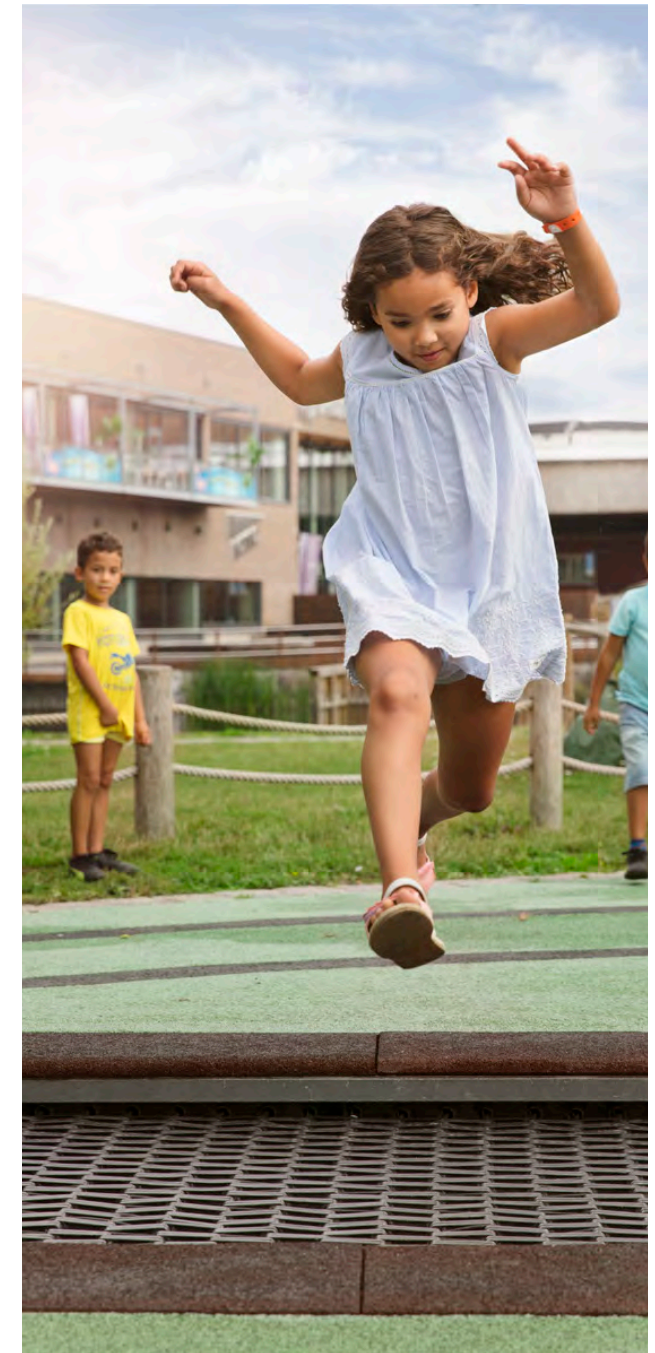
användas mer effektivt. Deras behov kan inte alltid tillgodoses med planerade funktioner och aktiviteter.

Mellanrum som ger plats för kravlöshet och utveckling är också viktigt, inte minst ur hälsoperspektiv. Idag när ungdomar generellt har mycket skärmtid och är sociala i den digitala världen är det viktigt att ha deras grundläggande behov av rörelse i åtanke och försöka tillgodose detta i det offentliga rummet.

Äldre

Äldre människor kan ha svårt att röra sig längre sträckor och behöver vilsamma parkområden nära bostaden. Lugna omgivningar med blomsterprakt, fågeldammar, sittplatser är viktiga för att kunna tillgodose deras behov. Kulturella evenemang är intressanta, liksom natur och historia. Närhet till en lättillgänglig och attraktiv utemiljö ger förbättrad allmän hälsostatus med färre depressionstillstånd, bättre nattsömn och snabbare tillfrisknande efter sjukdom. Upplevd trygghet är viktigt för att många äldre ska ta utemiljön i anspråk både dag- och kvällstid. I lokalisering av äldreboenden är närheten och kopplingen till park eller natur en viktig faktor och riktlinjerna max 7-10 minuters promenad eller 2-300 meters gångväg bör inte överskridas.

För dem som har svårt att ta sig ut, kan utsikten från ett fönster vara av betydelse för hälsan, om utsikten innehåller en grön miljö och gärna också vatten. Många äldre uppskattar att se rörelse och aktivitet, inte bara stillhet.

De åtta parkkaraktärerna

1. **Rofyllighet** – där man kan höra naturens egna ljud
2. **Vildhet** – fascinerande naturobjekt
3. **Artrikedom** – variation, vårbloomster etc.
4. **Rymd** – att komma in i en annan värld
5. **Allmänningen** – där man kan ha aktiviteter tillsammans
6. **Lustgården** – där man kan låta barnen leka i trygghet och man kan njuta
7. **Centrum/fest** – till exempel torg och platser där man kan träffa andra
8. **Historia/kultur** – med spår av tidigare generationer

Karaktärerna *"vildhet"*, *"lustgården"*, *"rymd"* och *"rofylldhet"* är de som har bäst effekt att förebygga stress. Kvaliteten på dessa är även avhängig att bullernivån inte är hög. *"Fest/centrum"* har dock motsatt inverkan på stress. Dit går man för att träffa andra och "stressa upp".

Detta gör att det är svårt att få in samtliga karaktärer på samma plats såvida platsen inte är väldigt stor. Är ytorna mindre är det att arbeta med karaktärerna kan säkerställa att

parkbeståndet har och får ett varierat och kvalitativt innehåll. Det bidrar till en planering för att maximera vad parkerna kan erbjuda invånarna i staden.

Gestaltningssmatris

En bra ingång i en utvecklingsplan för en befintlig park eller ett gestaltningsprogram för en ny park, där många olika brukare och intressenter och kanske även ägare, finansierare och byggherrar finns med, kan vara att börja med att ta fram en grundläggande gestaltningssmatris tillsammans. Det kan ske genom en gemensam workshop där de olika intressenternas synpunkter samlas in, dokumenteras och sorteras in under relevanta rubriker som berör huvudfrågor kring användning och utformning. Det ger en överblick över användning av och förväntningar på den aktuella miljön.

Ekosystemtjänstanalys

En ekosystemtjänstanalys kan utöver att identifiera olika ekosystemtjänster i en grön miljö även ge inspiration till och vägledning i gestaltning och projektering. Förekomst av naturlig vattenrening, buffert mot extremväder, betydelse för mikroklimat, pollinering, bärande träd och buskar, boplats för djur, sociala, estetiska och pedagogiska funktioner

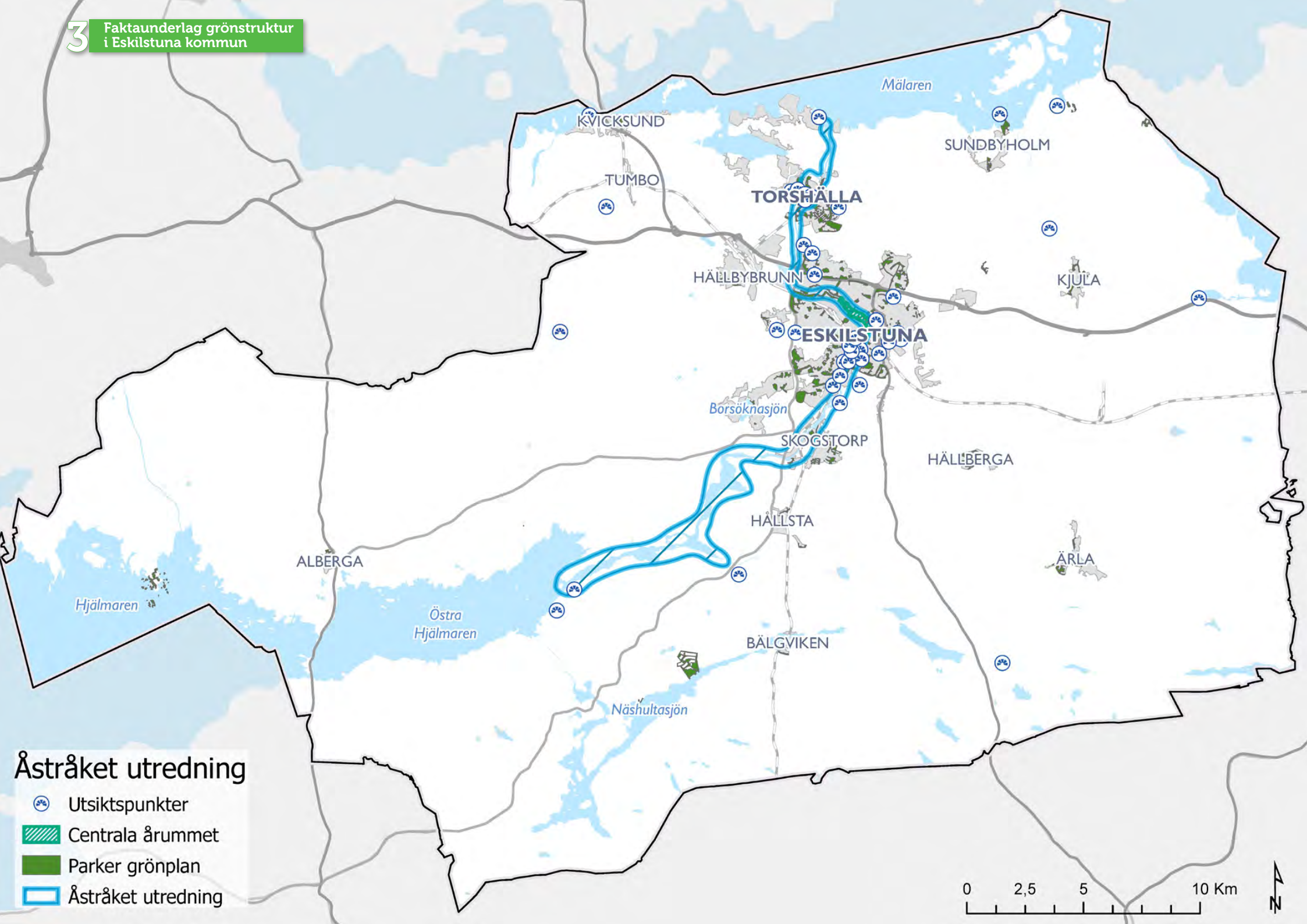
FAKTARUTA

Metoder som ger stöd i gestaltning av parker

samt relation till näraliggande grön infrastruktur är sådant som kan analyseras.

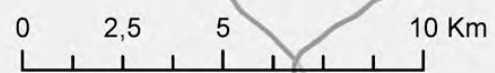
En ekosystemtjänstanalys kan ge vägledning i vilket växtval som är lämpligt vid nya planteringar och vilka material som kan passa bra i en projektering. Vad är mest prioriterat, att arbeta med höjdsättningen, gynna grön infrastruktur eller tillföra funktioner som gynnar sociala och kulturella ekosystemtjänster?

Åstråket utredning

- Utsiktspunkter
- Centrala årummet
- Parker grönplan
- Åstråket utredning

3.5 Åstråket

Ett attraktivt och tillgängligt årum är en stor tillgång för en stad. Åstråket tillgängliggör och visualiserar Eskilstuna och Torshällas historia. Ett sammanhängande planeringskoncept för åstråket är betydelsefullt för både naturvård och rekreation, men också för städernas attraktivitet och identitet. De gröna strategierna i del ett av grönplanen ger vägledning i prioriteringar för åstråket i staden, stadsnära zon och på landsbygden. Inne i centrum och särskilt inom det centrala årummet behöver platsbildningar och stråk gestaltas med mänskliga möten i fokus och en god trygghetsupplevelse, dygnet om och året om. Checklistan i gestaltningsprojekt här bör vara längre än i den stadsnära zonen och på landsbygden, där att möjliggöra tillgänglighet till och framkomlighet längs med åns sträckning många gånger kan vara tillräckligt. Åstråket som planeringskoncept ger värden till olika utvecklingsprojekt med till exempel nya bostäder i anslutning till eller i närheten av ån.

I detaljplaner i anslutning till ån är åstråket ett begrepp som ska beaktas och inte planeras bort. Det finns även ett stort värde i att koppla andra stråk, parker och naturområden till åstråket. Många potentiella utflykts- och besöksmål i kommunen finns också i anslutning till eller i närheten av Eskilstunaån och kan stärkas och lyftas genom att beskrivas i sammanhanget av åstråket.

FAKTARUTA

Bakgrund åstråket

En idé om att möjliggöra ett sammanhängande rekreativt stråk längs hela Eskilstunaåns sträckning mellan Hjälmarens och Mälarens har funnits med länge och en politisk motion 1997 inledde utredning av "en vandringsled mellan Mälaren och Hjälmarens". Syftet var både miljöskäl, historiska skäl, för eskilstunabornas rekreation och som en turistsatsning.

I översiktsplanen från 2005 föreslogs att befintliga och planerade strandpromenader och gc-vägar utmed Eskilstuna- och Torshällaån och kanalerna i Torshälla sammanbinds till ett sammanhängande vandringsstråk, från Skogstorp till Torshällaåns mynning i Mälaren.

I grönstrukturplanen från 2006 finns strategin att möjliggöra promenad och vandringsstråk längs åns hela sträckning mellan Skogstorpsskolan i söder och Ängsholmens badplats vid Mälaren, med målsättningen att tillgängliggöra båda sidorna för friluftslivet. Att tillgängliggöra åstråket på båda sidor möjliggör promenadslinor av olika längd genom broarna inne i staden. En rad parker inne i Eskilstuna beskrivs som miljöer som kan lyftas genom att knytas till åstråket, t.ex. Rothoffs-parken, Strömsholmen och utsiktspunkterna

Galgbacken, Lustig backe och Båtsmansbacken. Åstråket i stadsbygdens ytterområden har tillgängliggjorts genom att gång- och cykelvägar har projekterats i flera etapper enligt förslag från grönstrukturplanen och som ställningstagande i översiktsplanen. I detaljplanen för omvandlingen av Tunafors fabriker till bostäder 2012 tillämpades begreppet åstråket för att värna allmänhetens tillgång till den historiska vattenmiljön vid forsen, en nyckelmiljö i Eskilstunas centrala årum. Ett promenadstråk på bryggor på utsidan av fastigheten mot vattnet möjliggör idag ett tillgängligt åstråk på båda sidor av Eskilstunaån ytterligare en sträcka, samtidigt som det ger en extra dimension till de nya bostädernas utemiljö. År 2016 vann åstråket i Eskilstuna som planeringskoncept Sveriges Arkitekter i Sörmlands arkitekturpris och det var både själva idén och genomförandet hittills som prisades.

Från juryns motivering: "Som ett alternativt vägnät väver Åstråket även samman stadens olika delar. Med sin tillgänglighet och närvaro får Eskilstunaån den huvudroll den förtjänar på grund av sin historiska betydelse och sin naturskönhet."

Karaktärer längs ån

Hjälmarens och Mälarens förbinds av ett vattendrag som har flera olika namn beroende på destination längs sträckan, men som framförallt kallas Eskilstunaån när den beskrivs i sin helhet. I den drygt tre mil långa Eskilstunaån finns flera forsar. Den sammanlagda fallhöjden i ån är 21 meter. Vattenföringen är reglerad genom Hyndevadsdammen. Fallhöjden har gett upphov till flera forsar. Vid forsarna har bruks- och industrimiljöer växt fram, som i sin tur gett upphov till städerna Torshälla och Eskilstunas placering och utveckling.

I söder är landskapet som omger ån ett herrgårdslandskap med närmast de stora gårdarna Biby, Rossvik och Ryningsberg omgivna av tillhörande marker. I anslutning till vattnet möts ny och gammal infrastruktur. Längs den historiska infrastrukturen i anslutning till rullstensåsar och vattenvägar, finns många kulturhistoriska spår i landskapet. Särskilt intressanta är de knutpunkter där två vägar möts och där en rullstensås korsar en vattenväg, som där Strömsholmsåsen korsar vattnet vid Hyndevad.

Hyndevadsström heter vattensträckan där sjön Hjälmarens övergår i Eskilstunaån. Eskilstunaåns vattenflöde regleras genom en fördämning vid Hyndevad och innan regleringen gjordes fanns där dammen nu är forsens Hyndevadsfallet.

Landskapet i forsens närhet präglas inte bara av den av ån delade åsen. Norr om Hyndevadsfallet finns en annan mycket påtaglig landskapsformation - Kälbyravinen. Att människor fäst vikt vid platser där långa och ringlande grusåsar brutits igenom av strömmande vatten visar det faktum att

sådana platser ofta bär gudanamn. I Rekarnebygden har den genombrutna åsen vid Hyndevadsforsen och ravinen bildat ett nav i landskapet som dragit till sig människors föreställningar och intresse genom årtusenden. Själva ordet Rekarne har sitt ursprung i ett fornsvenskt ord för linje, rand, strimma eller något som sträcker sig. Det kan stå för väg och kan ha syftat på Kjulaåsen eller Tumboåsen. Det har också föreslagits att namnet syftar på de många rullstensåsarna i trakten. Västerrekarne härad var ursprungligen en del av folklandet Rekarne som också utgjorde Svealands äldsta kända stift. År 1167 skrevs namnet som Reic, vilket i bestämd form utvecklades till Rekarne.

Åstråket är också starkt präglad av dagens infrastruktur genom järnvägen som sedan 1877 ligger i anslutning till ån en längre sträcka och som på många ställen är en barriär när det gäller att möjliggöra rekreativa stråk och tillgängliga målpunkter längs ån. På flera ställen är möjligheten att överbrygga den barriär som järnvägen utgör en förutsättning för att kunna utveckla åstråket. I den södra delen är det både viktigt att planera för tillgänglighet på vattnet för båttrafik och för rekreativa stråk, som gynnas av möjligheter att ta sig över vattnet på broar och genom det tillgängliga landskapet på båda sidorna om vattnet för fler människor.

Det har tidigare funnits en bro, Bibybron, som byggdes på 1950-talet och länge var en viktig förbindelse över Hedfjärden mellan Hedlandet och Biby gods. Bron blev förfallen och obrukbar för ett antal år sedan och har tagits bort. I den första delen av åstråket mellan Hjälmarens och Sandbankarna är en ny koppling mellan Biby och Hedlandet en viktig möjlighet att utreda och ett av nyckelprojekten längs åstråket i den här delen. Det skulle gynna

nåbarhet och tillgängliga naturreservatet för fler människor och erbjuda fin rekreation med fokus på cykel för både kommuninvånare och för besöksnäringen. I anslutning till det tidigare läget för Bibybron ligger Hedlandet som med ett omväxlande och intressant landskap med både odlingslandskap och skog. Området som delvis är ett naturreservat lockar många besökare året om som kommer för att vandra, fiska, bada, motionera och plocka bär och svamp. Hedlandet ligger en bit från stadsbygden och möjligheterna att ta sig hit med kollektivtrafik och med cykel är inte optimala. På den västra sidan ligger Biby gårds ägor som sträcker sig längs Eskilstunaån mellan Hjälmarens och Närsjöfjärden. Där finns sevärdheter som Biby gård med huvudbyggnaden från 1600-talet som är en av Sörmlands äldsta bevarade träbyggander och Gillberga kyrka från 1100-talet. I anslutning till forsarna finns historiska spår och naturliga målpunkter som bruksmiljön i Rosenfors och Karl IX:s kanal.

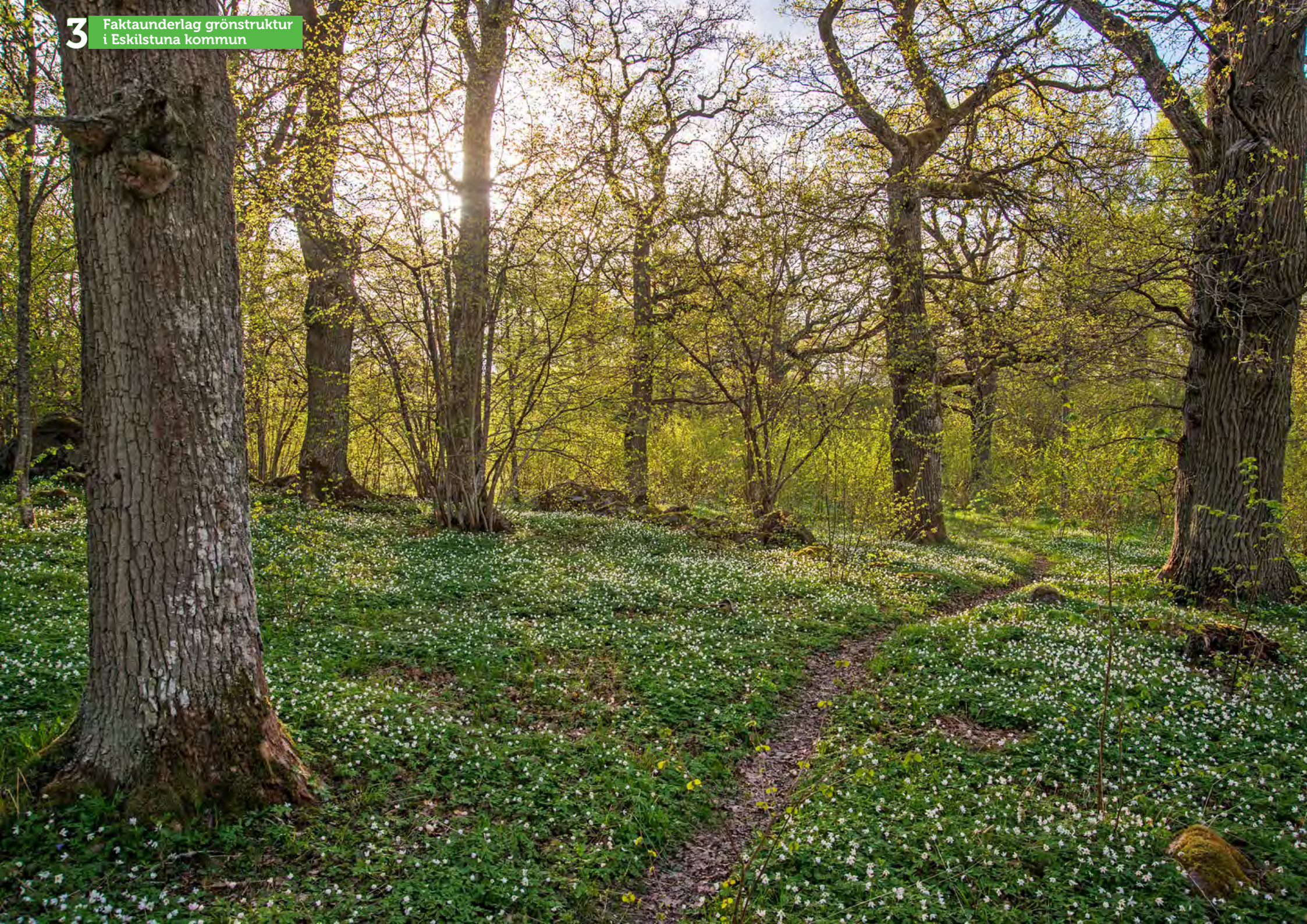
I Eskilstuna kallas årnumret inne i stadens centrum för det centrala årnumret och avgränsas av Stålforsbron vid Tunafors och Gasverksbron på Väster. I det centrala årnumret ska åstråket och miljöer i anslutning till åstråket gestaltas på ett medvetet sätt med sociala och kulturella ekosystemtjänster i fokus. I det centrala årnumret ska estetiska värden prioriteras. Viktiga siktlinjer, den synliga vattenspegeln och ett medvetet arbete med belysning är viktiga frågor. Detsamma gäller för årnumret i centrala Torshälla mellan kanalerna. Väst och norr om Eskilstuna är de naturliga förutsättningarna närmast ån präglade av mer låglänta områden och tidigare ängs- och översvämningssytor, med undantag för själva Torshälla som präglas av ett

kontrastrikt landskap med höjdskillnader och flera mindre berg som staden har utvecklats kring.

Torshällaåns utlopp i Mälaren erbjuder en fin utblick över Mälaren österut från med Ängsholmsbergets topp, där det också finns spår från en förhistorisk fornborg. Nordiska fornborgar antas ha varit i bruk från Kristi födelse till vikingatid. Kulmen i borgbyggandet kom under den oroliga folkvandringstiden, 400–550 e. Kr. I anslutning till åstråket finns ett antal intressanta utsiktspunkter på olika berg, på flera ställen med spår från fornborgar och med andra historiska spår. I Eskilstunabygden finns ett stort antal fornborgar och varje fornborg ska ses som en pusselbit i detta fornborgskomplex. Varje fornborg har information om sin unika konstruktion i sin anpassning till den lokala topografin samtidigt som den ingår i en övergripande ideologisk strategi för försvar och manifestation. (Riksantikvarieämbetet "Tätorts nära planeringsunderlag för natur- och kulturvärden i Eskilstunaområdet") I arbetet med att utveckla åstråket finns goda möjligheter att lyfta, tillgängliggöra och informera om dessa platser och utsiktspunkterna är naturliga målpunkter och utflyktsmål inom åstråket.

Eskilstuna
kommun